

**HELSINGIN SEUDUN LIIKENNE - KUNTAYHTYMÄN
TALOUSSUUNNITELMA**

2012 - 2014

HSLH 3.11.2011

HELSINKI
ESPOO
VANTAA
KAUNIAINEN
KERAVA
KIRKKONUMMI

SISÄLLYSLUETTELO

1	HSL:N STRATEGIA 2018	2
2	TOIMINTA- JA TALOUSSUUNNITELMA 2012 – 2014	5
2.1	TOIMINTAYMPÄRISTÖ	5
2.2	TALOUSARVION SITOVUUS	6
2.3	STRATEGIASUUNNITELMA 2012 -2014.....	6
2.3.1	<i>Helsingin seudulla on hyvin toimiva liikennejärjestelmä</i>	6
2.3.2	<i>HSL tarjoaa asiakkailleen laadukkaat, kustannustehokkaat ja kohtuuhintaiset joukkoliikennepalvelut</i>	8
2.3.3	<i>HSL edistää vähäpäästöistä liikennettä</i>	15
2.3.4	<i>HSL on aktiivinen liikennepoliittinen vaikuttaja</i>	16
2.3.5	<i>HSL:n toiminta tukee omistajakuntien ja metropolialueen kehittämistavoitteita</i>	17
2.3.6	<i>HSL:ssä työskentelee innostunut ja asiantunteva henkilöstö</i>	18
2.3.7	<i>Yleistöimintojen kehittäminen</i>	19
2.4	KÄYTTÖTALOUSOSA	21
2.4.1	<i>Yhdistetty taloussuunnitelma 2012 - 2014</i>	21
2.4.2	<i>Toimintatulot</i>	22
2.4.3	<i>Toimintamenot</i>	25
2.4.4	<i>Yli-/alijäämän käyttö</i>	27
2.4.5	<i>Investoinnit</i>	28

LIITTEET

LIITE 1	Tuloslaskelma 2012-2014
LIITE 2	Rahoituslaskelma 2012-2014
LIITE 3	Investointierittelyt 2012-2014
LIITE 4	Kuntaosuudet 2012-2014
LIITE 5	Joukkoliikenteen palvelutaso
LIITE 6	Joukkoliikenteen matkustajakilometrit ja nousut 2012-2014
LIITE 7	Kuntaosuuksien laskentaperusteet

Strategiset tavoitteet vuoteen 2018

1. Helsingin seudulla on hyvin toimiva liikennejärjestelmä

- I. HLJ on luonut perustan hyvin toimivalle liikennejärjestelmälle ja edistänyt seudun kilpailukykyä
- II. HSL edistää ja seuraa HLJ:n toteutumista
- III. Ruuhkautuminen ei estä liikennejärjestelmän toimivuutta
- IV. Joukkoliikenteen kilpailukyky on parantunut suhteessa henkilöautoon
  1. Joukkoliikenteen osuus moottoriajoneuvomatkoista on aamuruuhkassa Helsingin niemelle suuntautuvilla matkoilla vuoteen 2018 mennessä 73 %
  2. Joukkoliikenteen osuus moottoriajoneuvomatkoista poikittaisliikenteen matkoilla on suurempi kuin edellisvuonna. (Kehä I:lle ulottuvilla laskentalinjoilla vuoteen 2018 mennessä vähintään 23 %)

2. HSL tarjoaa asiakkailleen laadukkaat, kustannustehokkaat ja kohtuuhintaiset joukkoliikennepalvelut

- I. Tyytyväisten asiakkaiden osuus vuonna 2018 on 86,8 % (85,3 % vuonna 2010)
- II. Joukkoliikenteen nopeudet ovat suuremmat kuin vuonna 2010 ja liikenteen luotettavuus paranee jatkuvasti (raitioliikenne on 4 % nopeampaa ja bussiliikenne 6 % nopeampaa)
- III. Koko seudun asukkaille on tarjolla reaaliaikainen, luotettava ja helppokäyttöinen informaatio ennen matkaa ja matkan aikana
- IV. Seudun matkalippujärjestelmä on laajennettu lähi- ja kehyskuntiin
- V. Tuottavuus on lisääntynyt kaikissa joukkoliikennemuodoissa
Matkustajakilometrikustannus (€/mkm) alenee 5 % vuoden 2010 tasosta
- VI. HSL myötävaikuttaa joukkoliikenne-investointien toteuttamiseen
- VII. Joukkoliikennepalvelut perustuvat vahvaan kumppanuuteen palveluntuottajien kanssa
- VIII. Matkustaminen ja työskentely joukkoliikennevälineissä on turvallista
- IX. HSL ottaa käyttöön uuden palvelutasoltaan ja hinnaltaan joustavan älyliikenteen joukkoliikennemuodon, jonka avulla houkutellessaan merkittävästi uusia matkustajia aiemmista henkilöautoilijoista

3. HSL edistää vähäpäästöistä liikennettä

- I. Ympäristöystävällistä liikennejärjestelmää edistetään HLJ:n mukaisesti
- II. Joukkoliikenteen runko rakentuu raideliikenteen varaan
- III. Joukkoliikenteen päästöt ovat vähentyneet

CO₂-päästöt -
NO_x-päästöt - 80%
Partikkelipäästöt - 80%
- IV. Joukkoliikenteen meluhaittoja vähennetään

4. HSL on aktiivinen liikennepoliittinen vaikuttaja

- I. HSL toimii aktiivisesti keskeisten liikennepoliittisten toimijoiden verkostossa
- II. HSL nostaa aktiivisesti julkiseen keskusteluun ja päätöksentekoon tärkeitä liikennepoliittisia aiheita, jotka edistävät HSL:n strategisten tavoitteiden toteutumista
- III. HLJ ohjaa seudun liikennepoliitikkaa

- IV. HLJ:llä ja sen toteutuksella vaikutetaan maankäyttöratkaisujen ja liikenneinvestointien yhteensovittamiseen Helsingin seudulla
- V. HSL:n julkisuuskuva on hyvä

5. HSL:n toiminta tukee omistajakuntien ja metropolialueen kehittämistavoitteita

- I. HSL toteuttaa joukkoliikennepalveluja suunnitelmallisesti liikkumistarpeen ja maankäytön kehittämisen kanssa
- II. Kaikki Helsingin seudun kunnat ovat HSL:n jäseniä
- III. HSL:n toiminta perustuu monipuoliseen ja pitkäjänteiseen vuorovaikutukseen omistajien, asiakkaiden ja sidosryhmien kanssa
- IV. HLJ:n mukaiset korkealuokkaiset ja ekotehokkaat liikkumis- ja kuljetusmahdollisuudet edistävät Helsingin seudun kehitystä ja hyvinvointia

6. HSL:ssä työskentelee innostunut ja asiantunteva henkilöstö

- I. HSL:n johtamiskulttuuri ja –järjestelmä motivoi ja luo edellytykset tulokselliselle työnteolle ja jokaista työntekijää arvostavalle ilmapiirille
- II. HSL on kansainvälisesti aktiivinen ja tunnettu liikenteen osaaja. Henkilöstön ammattitaito on huipputasoa.
- III. Koko henkilökunnan osaamista hyödynnetään ja kehitetään

2 TOIMINTA- JA TALOUSSUUNNITELMA 2012 – 2014

HSL:n toiminta- ja taloussuunnitelma on laadittu kolmeksi vuodeksi, joista ensimmäinen on talousarviovuosi. Toiminta- ja taloussuunnitelma ei sisällä HSL-alueen mahdollista laajenemista. Jos HSL:ään liittyy uusia kuntia suunnitelmakauden aikana, tarkistetaan toiminta- ja taloussuunnitelma näiltä osin.

HSL:n perussopimuksen mukaan hallitus laatii ehdotuksen taloussuunnitelmaksi. Hallituksen laatimasta ehdotuksesta on pyydetty jäsenkuntien lausunnot, jotka on liitettävä yhtymäkokoukselle annettavaan talousarvioehdotukseen. Hyväksytty talousarvio ja taloussuunnitelma tulee toimittaa jäsenkunnille joulukuun 15. päivään mennessä.

Toiminta- ja taloussuunnitelman perusteina ovat:

- HSL:n strategia,
- Voimassa oleva toiminta- ja taloussuunnitelma 2011 – 2013,
- Hyväksytty liikennöintisuunnitelma 2011 – 2012,
- Vantaan liikenteen ja seutuliiikenteen viiden vuoden linjastosuunnitelma,
- Toteutumatiiedot vuodelta 2010 sekä vuoden 2011 toteutumaennuste.

Taloussuunnitelma vuosille 2013 – 2014 on laadittu vuoden 2012 kustannustasoon.

2.1 Toimintaympäristö

Helsingin seudun neljäntoista kunnan alueella asuu 25 % koko maan väestöstä, siellä sijaitsee 29 % maan työpaikoista ja tuotetaan 34 % maan bruttokansantuotteesta.

Seudulla asui vuoden 2010 lopun ennakkotiedon mukaan 1 349 000 henkeä. Asukasmäärä kasvoi vuoden aikana 13 700 hengellä eli noin prosentin. Väestönkasvun ennustetaan lähivuosina jatkuvan tasaisena noin prosentin vuosivauhdilla

Syksyllä 2011 talousnäkymät koko Euroopassa ovat hyvin epävarmat. Euroalueen valtioiden velkakriisin kärjistyminen uhkaa katkaista talouden elpymisen. Myös Suomessa on nähtävissä merkkejä kasvun hiipumisesta. Kansantuotteen kasvu näyttää jäävän loppuvuodesta vaimeaksi tai pysähtyvän. Myös viennin arvo on jäänyt alkuvuoden tasolle. Jatkuuko talouden kasvu Suomessa nykyisellä hitaalla uralla vai painutaanko kohti taantumaa, ratkeaa loppuvuoden aikana.

Ennen viimeistä taloustaantumaa vuosina 2005–2007 Helsingin seudun tuotannon vuosikasvu ylitti selvästi koko maan kasvun ja ylsi parhaimmillaan 6,5 prosenttiin. Suotuisa kehitys pysähtyi vuoden 2008 viimeisellä neljänneksellä ja kääntyi rajuun laskuun. Tuotanto väheni vuonna 2009 ennätykselliset 8 prosenttia. Pudotus merkitsi paluuta vuoden 2005 tuotantomäärien tasolle. Tästä päästiin seudulla vuoden 2010 aikana jo lievään nousuun (0,5 %), mutta ero vuoden 2008 huipputasoon on edelleen noin kuusi prosenttia.

Tuotannon vaihtelut ovat viime vuosina olleet Helsingin seudulla voimakkaampia kuin koko maassa. Taantumien jälkeen kasvu käynnistyi Helsingin seudulla aiemmin ja vahvempana kuin muualla, mutta pudotus vuoden 2009 alkupuolella oli jyrkempi.

Taantumien jälkeen kasvu käynnistyi aiemmin ja vahvempana kuin koko maassa, mutta vuoden aikana ero on tasaantunut. Helsingin seudun suhdannekehityksen taustalla vaikuttaa toimialarakenne, jossa palveluiden osuus on erittäin suuri, mutta elektroniikkaan ja kone- ja laiteollisuuteen painottuva teollisuus sekä rakentaminen hallitsevat silti suhdannevaihteluita.

Seudun työllisyys väheni taantumien aikana suhteellisesti loivemmin kuin koko maassa ja myös nousukäännöksi tapahtui aikaisemmin ja vahvempana. Työllisyys kääntyi selvään laskuun vuonna 2009. Seudun työllisten määrä väheni 1,7 prosentilla ja koko maassa kolmella prosentilla. Laskusuunta taittui vuonna 2010 ja kasvun arvioidaan jatkuvan vuonna 2011 vajaan prosentin vauhdilla.

Taantumasta huolimatta asukkaiden reaaliset ansiotulot pysyivät ennakoarvion mukaan Helsingin seudulla suunnilleen edellisvuoden tasolla vuonna 2009. Koko maassa tulot kuitenkin laskivat. Ero selittyy Helsingin seudun paremmalla työllisyyskehityksellä. Hidastunut inflaatio vaikutti myös reaalitytuloihin. Tulojen arvioidaan kasvaneen 2,7 % vuonna 2010 ja kasvun ennustetaan jatkuvan suunnilleen samaa tahtia seuraavina vuosina.

2.2 Talousarvion sitovuus

Talousarviossa sitoviksi määrärahoiksi esitetään kuntayhtymän toimintamenoja ja investointimenoja ja sitovaksi tuloarvioksi kuntaosuuksia. Kuntayhtymän taloudessa ja toiminnassa on noudatettava talousarviota ja sen muuttamisesta päättää yhtymäkokous.

Talousarvio ei sisällä peruspääomalle maksettavaa korkoa.

2.3 Strategiasuunnitelma 2012 -2014

HSL:n toiminta- ja taloussuunnitelma 2012 – 2014 toteuttaa strategian 2018 päämääriä. Strategiassa määritelty HSL:n perustehtävä on tarjota kattavat liikkumismahdollisuudet ja luoda edellytykset elinvoimaiselle ja viihtyisälle Helsingin seudulle. Tavoitetilassa vuonna 2018 Helsingin seudulla on Euroopan toimivin liikennejärjestelmä ja tyytyväisimmät joukkoliikenteen käyttäjät.

2.3.1 Helsingin seudulla on hyvin toimiva liikennejärjestelmä

Joukkoliikenteen kilpailukyky paranee suhteessa henkilöautoon:

Joukkoliikenteen osuus moottoriajoneuvomatkoista on aamuruuhkassa Helsingin niemelle suuntautuvilla matkoilla vuoteen 2018 mennessä 73 %.

2010	2011	2012	2013	2014	2018
72,1 %	72,2 %	72,3 %	72,4 %	72,6 %	73 %

Joukkoliikenteen osuus moottoriajoneuvomatkoista poikittaisliikenteen matkoilla on suurempi kuin edellisvuonna. (Kehä I:lle ulottuvilla laskentalinjoilla vuoteen 2018 mennessä vähintään 23 %.)

2010	2011	2012	2013	2014	2018
18,5 %	18,8 %	19,1 %	20,6 %	21,1 %	23 %

HLJ luo perustan hyvin toimivalle liikennejärjestelmälle ja edistää seudun kilpailukykyä.

HSL edistää ja seuraa HLJ:n toteutumista.

HSL edistää ja seuraa yhteistyötahojen kanssa HLJ 2011-suunnitelman perusteella tehtävän maankäytön, asumisen ja liikenteen aiesopimuksen (MAL-sopimus) toteutumista mm. laatimalla Helsingin seudun liikkumisen palvelutaso- ja maankäyttötarkasteluja. Helsingin seudun pääväylä- ja ratainvestointien toteutumisen seuranta jatketaan ja seurantamenetelmiä kehitetään edelleen.

Liikenteen infrastruktuurin kehittämisen kärkihankkeen - Metropolialueen infrastruktuurin pienet kustannustehokkaat hankkeet (KUHA) - ohjelmointia vuosille 2013–2016 jatketaan ja ohjelmoinnin menetelmiä kehitetään.

HLJ 2011:n jatkotyöt

Helsingin seudun liityntäpysäköintistrategia 2035 ja toteuttamisohjelma 2020 valmistuu. Kehittämislinjausten ja toimenpidekokonaisuuksien toteutumista edistetään yhteistyössä seudun eri toimijoiden kanssa. Vuoden 2012 aikana käynnistetään sopimusneuvottelut valtion ja kuntien kesken liityntäpysäköinnin toteutuksen vastuun ja kustannusten jaosta.

Vuonna 2012 valmistuu MARA-selvitykseen ja Joukkoliikennestrategiaan pohjautuva Helsingin seudun tavoitelinjastosuunnitelma 2035. Työssä luodaan periaatteet toimivan, helposti hahmotettavan ja hallittavissa olevan joukkoliikennejärjestelmän ja maankäytön suunnittelun yhteensovittamiseksi koko Helsingin seudulle. HLJ 2011:n lisäksi tärkeänä lähtökohtana on Uudenmaan maakuntakaavatyö. Työn pohjana on HLJ 2011 tavoiteverkko. Työssä määritellään Helsingin seudun joukkoliikenteen runkoverkko sekä sitä täydentävät liityntäliikenteen ja täydentävän linjaston alueet.

Kattavaan raideliikenneverkkoon ja bussiliikenneverkkoon perustuvassa järjestelmässä varmistetaan matkaketjujen toimivuus sekä bussien, henkilöautojen, kävelyn ja pyöräilyn liityntäyhteyksien sujuvuus, turvallisuus ja houkuttelevuus. Työhön liittyy myös vuoden 2012 aikana laadittava terminaali- ja pysäkkistrategia.

Vuoden 2012 aikana määritellään Helsingin seudun pyöräverkko ja pyöräilyn laatuikäytävät. Tärkeimmät seudulliset työmatkapyöräilyn pääväylät ja priorisoidaan ja valmistellaan laatutasoa nostavat kehittämis ehdotukset ja niiden toteuttamisohjelma. Kävelijöiden ja pyöräilijöiden informaatiopalveluja ja opastusta maastossa parannetaan.

Vuonna 2012 valmistuu tutkimushanke julkisen palveluverkon muutosten liikenteellisistä vaikutuksista ja menetelmän kehittämisestä palveluverkon muutosten liikenteellisten vaikutusten arvioimiseksi. Hanke sisältyy liikenne- ja viestintäministeriön ja liikenneviraston liikkumisen ohjauksen hankeohjelmaan.

Liikennetutkimukset ja ennusteet

Jatketaan liikenne-ennustemallien kehittämistä ja huolehditaan tarvittavista päivityksistä. Ylläpidetään ja kehitetään liikennetilannetta kuvaavia tilasto- ja muita tietoja sekä tiedonhankintamenetelmiä. Ylläpidetään ja kehitetään seudun liikenneverkkojen atk-kuvauksia.

Ruututason saavutettavuusperusteisten ja yksilölliseen matkustuskäyttäytymiseen perustuvien liikenne-ennustemallien kehitystyötä Helsingin työssäkäyntialueelle jatketaan. Mallit täydentävät liikenne-ennustemallijärjestelmää lisäten tarkkuutta mm. maankäytön ja joukkoliikenteen suunnittelussa sekä selittämällä matkatuotoksia ja kulkutavan valintaa yksilöllisillä muuttujilla nykyisten alueellisten keskiarvomuuttujien sijaan. Vuosina 2012 – 2014 toteutetaan tavaraliikenteen tutkimukset ja valmistellaan tulosten avulla liikenne-ennustemallijärjestelmän päivittämistä.

HLJ 2015:n ohjelmointi ja valmistelu

Vuonna 2012 käynnistetään seuraavan liikennejärjestelmäsuunnitelman HLJ 2015 laatiminen. Työn ohjausryhmänä toimii HLJ-toimikunta, jossa on kuntien, valtion ja muiden tärkeiden sidosryhmien edustajat. Valmistelutyö ohjelmoidaan siten, että suunnitelmaan osallistuvien tahojen hyväksymä puiteohjelma on valmis vuoden 2012 kesään mennessä. HLJ 2015 valmistelun aikana määritellään liikennejärjestelmän visio ja strategiset tavoitteet, laaditaan liikennejärjestelmän tausta- ja osaselvityksiä sekä vaihtoehtotarkasteluja. SOVA-lain edellyttämää ympäristövaikutusten arviointitarkastelua toteutetaan koko hankkeen ajan.

Tutkimustietoa liikenteestä ja liikkumisesta päivitetään HLJ-prosessin edellyttämässä aikataulussa (esim. liikkumistottumustutkimukset). Valmistaudutaan HLJ 2015:n vaatimiin tutkimuksiin. Päivitetään HLJ:ssä ja muissa HSL:n ja yhteistyötahojen tekemissä selvityksissä ja suunnitelmissa käytettäviä perusennusteita tarpeen mukaan.

2.3.2 HSL tarjoaa asiakkailleen laadukkaat, kustannustehokkaat ja kohtuuhintaiset joukkoliikennepalvelut

Tyytyväisten matkustajien osuus:

Asiakastyytyväisyystutkimuksen matkustajamäärillä painotettu tyytyväisyys koko HSL-liikenteessä:

2010	2011	2012	2013	2014	2018
85,3 %	85,4 %	85,5 %	85,7 %	86 %	86,8 %

HSL osallistuu kansainväliseen BEST-tutkimukseen, jossa tutkitaan yhtenäisellä tavalla Pohjoismaiden pääkaupunkien sekä eräiden Keski-Euroopan kaupunkien asukkaiden tyytyväisyyttä joukkoliikenteeseen. Vuosina 2011–2012 HSL:n rooli tutkimuksessa on erityisen merkittävä, koska tutkimuksen kiertävä puheenjohtajuus on silloin HSL:llä.

Joukkoliikenteen nopeudet ovat suuremmat kuin vuonna 2010 ja liikenteen luotettavuus paranee jatkuvasti (raitoliikenne on vuonna 2018 4 % nopeampaa ja bussiliikenne 16 % nopeampaa kuin vuonna 2010).

Liikenteen luotettavuuden kehitystavoite:

	Nykytilanne	2011 nollataso	max-taso	2012	2013	2014
Bussiliikenne	99,81 %	99,88 %	99,90 %	99,90 %	99,91 %	99,92 %
Junaliikenne	96,92 %	98,00 %	99,00 %	98,25 %	98,50 %	98,75 %
Raitiotieliikenne	98,57 %	99,00 %	99,50 %	99,10 %	99,20 %	99,30 %
Metrolinjakko	99,93 %	99,90 %	99,95 %	99,90 %	99,90 %	99,90 %

Liikenteen suunnittelu

Bussi- ja raitiovaunureittien linjastosuunnittelua tehdään eri aikajäniteillä maankäytön kehittymisen ja pidemmän tähtäimen linjastosuunnitelmien pohjalta. Joukkoliikenteen alueittaisia kehittämissuunnitelmia laaditaan tarvelähtöisesti yhteistyössä kuntien eri hallinnonalojen kanssa.

Vuoden 2012 keskeisinä tavoitteina on suunnittelukäytäntöjen ja seurannan kehittäminen. Vuonna 2012 liikenne suunnitellaan ensimmäistä kertaa uuteen suunnitteluohjeeseen perustuen. Linjastosuunnittelussa pilotoidaan suunnittelussa tarvittavat lähtötiedot kokoavaa ja havainnollisesti esittävää työkalua (LISSU) ja sen jatkoehdyntämistavoista päätetään. Vuonna 2012 linjasto- ja aikataulusuunnittelun erillisprojekteja ovat mm. Vantaan linjastosuunnitelman päivittäminen sekä raitoliikenteen toimintaedellytysten kehittämissuunnitelmien tekeminen.

Joukkoliikennepalvelut perustuvat vahvaan kumppanuuteen palveluntuottajien kanssa

Liikennöitsijäyhteistyössä ja sopimuksissa korostetaan liikenteen laadun ja luotettavuuden parantamista. Kilpailutetun bussiliikenteen hankintaperiaatteita kehitetään. Tarjousvertailussa ja sopimusehdoissa keskitytään HSL:n strategisten tavoitteiden edistämiseen ja yksinkertaistetaan kilpailuttamismallia mahdollisuuksien mukaan. Sopimuskauden aikaista liikenteen hoidon seuranta tehostetaan. Kuljettajille järjestetään EU-direktiivin määräyksen ylittävää asiakaspalvelukoulutusta bussiliikenteen uusissa liikennöintikohteissa.

Erityisiä bussiliikenteen hankintoja lähitulevaisuudessa ovat bussi-Jokerin uusi sopimus sekä Metropol-liikennöintipalvelut. Kirkkonummen liikenteen tulevat järjestämistavat ja kehittäminen ratkaistaan vuoden 2012 aikana ja vastaavasti valmistellaan Sipoon liikenteen tulevia ratkaisuja.

VR:n ja LVM:n kanssa tehdään yhteistyötä lähijunaliikenteen palvelujen ja toimintaedellytysten kehittämiseksi. Tavoitteena on neuvotella lähijunaliikenteestä kolmikantasopimus, jossa otetaan huomioon HSL:n nykyinen toimialue, sen tuleva laajeneminen (ensi vaiheessa Sipoo) sekä varautuminen liikenteen kilpailuttamiseen. HSL tukee junaliikenteen kilpailun avaamista ja valmistautuu lähijunaliikenteen kilpailuttamista edistäviin toimenpiteisiin.

Yhteistyöllä raideliikenteen operaattorien kanssa varmistetaan palveluiden pitkäjänteinen suunnittelu ja kustannuskehityksen hallinta. HSL osallistuu uuden raidekaluston hankintaprojekteihin.

HSL osallistuu tilaajaviranomaisten yhteistyöhön laajenevan seudun bussiliikenteen kehittämiseksi ja julkisen rahoituksen sekä palvelujen hankinnan järjestämiseksi tarkoituksenmukaisesti. Kehyskuntien suunnassa HSL varautuu neuvotteluihin ja tutkimuksiin U-liikennesopimukseen nykyisten liikennöitsijöiden kanssa ja muihin sopimusjärjestelyihin toimialueen mahdollista laajentumista varten, ensi vaiheessa Järvenpään liikenneyhteyksien järjestämiseksi vuoden 2013 alussa.

Joukkoliikenteen luotettavuuden kehittämiseksi HSL toteuttaa aiemmin valmistuneita HSL-alueen joukkoliikenteen yleistä luotettavuutta, junaliikenteen luotettavuutta, raitiolinja 8:n luotettavuutta ja Helsingin ja Espoon bussiliikenteen infrastruktuuria koskevien kehittämisohjelmien toteutusta sekä uutena suunnitelmalla laatii Vantaan bussiliikenteen infrastruktuuriin liittyvän luotettavuuden kehittämisohjelman. Raitioliikenteen luotettavuuden kehittämissuunnitelmien laadintaa jatketaan ainakin raitiolinjojen 3 ja 7 osalta.

Lähijunaliikenteen täsmällisyyttä ja talviliikenteen luotettavuutta parantavan toimenpidepaketin vaikutuksia arvioidaan keväällä 2012 ja sovitaan jatkotoimista yhteistyössä Liikenneviraston ja VR:n kanssa.

Joukkoliikenteen nopeuden ja luotettavuuden kehittämisen tueksi valmistellaan joukkoliikenteen liikennevaloetuuksien tavoitemäärittely ja laaditaan valoetuussuunnitelma koko HSL-alueella tavoitteena laajentaa etuuksia merkittävästi LIJ-2014-hankkeen myötä. Helsingissä merkittävä osa on jo aiemmin toteutettu.

HSL koordinoi vuonna 2011 käynnistetyn bussikaistojen automaattivalvonta –pilotin seuranta ja arviointia. Mikäli vaikuttavuus suhteessa kustannuksiin on hyvä, harkitaan automaattivalvonnan laajentamista yhteistyössä sidosryhmien kanssa.

Metropol – hanke

Uuden sukupolven kysyntäohjattua joukkoliikennettä koskevassa METROPOL-hankkeessa edetään kohti liikenteen pilotoinnin käynnistämistä. Tavoitteena on tarjota suunnilleen Kehä I:n sisäpuolelle rajoittuvalla pilottialueella matkustajille palvelutasoltaan ja asiakashinnaltaan joustavaa kutsujoukkoliikennettä vuoden 2012 lopussa alkavalla liikenteellä. Hanke toteutetaan yhteistyössä Liikenneviraston, Aalto-yliopiston ja Ajelo Oy:n kanssa. Hankkeessa otetaan käyttöön maailmanlaajuisesti ainutlaatuinen uusi joukkoliikennemuoto, jolla pyritään houkuttelemaan joukkoliikenteeseen erityisesti nykyisiä henkilöautoilijoita. Uusi Metropol-liikennemuoto lisää olennaisesti mahdollisuuksia elämään ilman henkilöautoa.

Matkustaminen ja työskentely joukkoliikennevälineissä on turvallista

Vuoden 2011 aikana laadittavaa joukkoliikenteen turvallisuusstrategiaa 2012 - 2016 ja siihen liittyvää toimenpideohjelmaa ryhdytään toteuttamaan. Turvallisuus nostetaan joukkoliikenteen keskeiseksi laadulliseksi menestystekijäksi.

Vartiointia terminaaleissa lisätään tarvittaessa. Kampin alueen yöliikenne siirretään viikonloppuisin Espoo-terminaaliin. Kokonaan uutena toimintona bussit varustetaan hätäkutsulaitteilla, jolloin kuljettaja pystyy häiriötilanteissa kutsumaan vartijat tai poliisin oikeaan paikkaan nopeasti koko HSL-alueella. Hätäkutsulaitteita hankitaan noin 1400 bussiin. Uudet bussit ja tarpeelliseksi katsottu osa vanhasta kalustosta varustetaan kuljettajaa suojaavalla turvaohjaamolla. Bussikalusto varustetaan tallentavalla kameravalvontajärjestelmällä.

Turvallisuudesta viestitään asiakkaille vuonna 2012 erityisellä kampanjalla, johon haetaan yhteistyökumppaneita.

Joukkoliikenteen lyhyen aikavälin toimintaedellytykset

Joukkoliikenteen toimintaedellytyksistä huolehditaan myös liikenteen häiriöiden aikana. Joukkoliikenteen palvelutasoa sopeutetaan tilanteen vaatimalla tavalla ja viestitään mahdollisimman tehokkaasti tehdyistä toimenpiteistä. Valmiussuunnittelulla varaudutaan joukkoliikenteeseen tai laajemminkin yhteiskuntaan kohdistuviin vakaviin häiriötilanteisiin. Varautumista lisä- ja poikkeusliikenteen järjestämiseen tehostetaan yhteistyössä liikennöitsijöiden kanssa.

Joukkoliikenteen reittikatujen talviajan kunnossapitoa parannetaan yhteistyössä kadunpitäjien kanssa. Reittikatujen ylläpitoa haittaavia rakenteellisia esteitä vähennetään pienten parannustoimenpiteiden avulla.

Erityistä huomiota kiinnitetään meneillään olevien suurten liikennehankkeiden toteuttamiseen ja niistä aiheutuviin laajoihin liikenteen poikkeusjärjestelyihin.

Tutkimus- ja kehittämistoiminta

Tehdään lippulajitutkimuksia hallituksen TTS-kausille määrittelemissä aikatauluissa, pääosin eri vuosina eri joukkoliikennemuodoissa.

Valmistellaan ja toteutetaan Jokeri 2:n vaikutus selvitys 2013 - 2014. Ohjelmoidaan suurten ratahankkeiden (Kehärata ja Länsimetro) sekä lippu- ja informaatiojärjestelmän (LIJ 2014, TLJ 2014) vaikutus selvitykset, eli ns. ennen – jälkeen – tutkimukset.

Joukkoliikenteeseen liittyvien päätöksenteon kannalta keskeisten tunnuslukujen raportointia kehitetään, jotta mm. linjakohtaisia tunnuslukuja on mahdollista arvioida.

Joukkoliikenteen matkustajalaskentoja toteutetaan sekä automaattisin laskentamenetelmin että manuaalisin laskennoin. Automaattilaskennat kattavat metroasemien liukuportaat sekä osan raitiovaunuista ja busseista. Manuaalisesti tehdään vuosittain toistuvia poikkileikkauslaskentoja sekä ajankohtaisten suunnitteluprojektien edellyttämiä laskentoja.

Koko seudun asukkaille on tarjolla reaaliaikainen, luotettava ja helpokäyttöinen informaatio ennen matkaa ja matkan aikana.

Matkalippujärjestelmä

Helsingin seudun matkalippujärjestelmän uudistaminen ja ajantasaisen matkustajainformaatiojärjestelmän kehittäminen etenevät suunnitellussa aikataulussa.

Matkalippujärjestelmään kuuluvat taksa- ja lippujärjestelmä, lippujen myyntijärjestelmä ja niiden tekninen toteutus (matkakorttijärjestelmä).

Taksa- ja lippujärjestelmän kehittäminen

Helsingin seudun taksa- ja lippujärjestelmä on käytössä kaikissa HSL -kunnissa. Kolmannella vyöhykkeellä, Keravalla ja Kirkkonummella ja Sipoossa, ovat käytössä

myös VR:n liput. Kirkkonummella ovat käytössä lisäksi valtakunnallisen kilometritariffin mukaiset bussiliput.

Tulevaisuuden taksa- ja lippujärjestelmän 2014 (TLJ2014) valmistelua jatketaan HSL:n hallituksen hyväksymien periaatteiden mukaan. Hallitus päätti 29.3.2011, että tulevan taksa- ja lippujärjestelmän 2014 peruseriaatteeksi valitaan kaarimalli, jossa vyöhykekaaren rajat perustuvat ensisijaisesti etäisyyteen Helsingin keskustasta ja jossa pääkaupunkiseudun alueella (Helsinki, Espoo, Kauniainen, Vantaa) on ainakin kausilipuissa minimiostoksena kaksi kaarta. Etäisyyden lisäksi voidaan ottaa huomioon, että toiminnallisesti yhtenäisiä palvelualueita ei jaeta eri vyöhykekaarille. Jatkotyössä määritettävät vyöhykerajat voivat tarvittaessa mukailla myös kuntarajoja sekä merkittäviä maantieteellisiä rajoja kuten vesistöt tai suuret liikenneväylät.

Jatkotyö kaarien sijainnin ja hinnoitteluperiaatteiden määrittelemiseksi käynnistetään syksyllä 2011. Työn valmistuttua asiasta pyydetään kuntien lausunnot, minkä jälkeen HSL:n hallitus tekee päätökset vuoden 2012 loppuun mennessä. Tuleva järjestelmä otettaneen käyttöön vuonna 2016.

Matkakorttijärjestelmän ylläpito ja kehittäminen

Matkakorttijärjestelmän ylläpito hoidetaan HSL:n ja Enfo Oyj:n välisen palvelusopimuksen mukaan. Siihen kuuluvat tuotannon valvonta ja operointi, testauspalvelu, laitehallinta ja matkakorttilogistiikka. Toimintaa tehostetaan vuosittain siten, että kustannukset alenevat keskimäärin 3 % (kun kustannustason nousua ei oteta huomioon). Sopimus on voimassa 31.1.2014 asti.

Seudun matkalippujärjestelmää laajennetaan lähi- ja kehyskuntiin

Suunnitelmakaudella 2012–14 matkakorttijärjestelmään toteutetaan taksa- ja lippujärjestelmää koskevista päätöksistä aiheutuvat muutokset sekä kehitetään lipunmyyntijärjestelmää. Järjestelmää laajennetaan Sipooseen vuoden 2012 alusta.

Suunnitelmakaudella varaudutaan laajentamaan järjestelmää edelleen muihin ns. kolmannen vyöhykkeen kuntiin (Järvenpää, Tuusula ja Vihti), jos HSL - alue laajenee.

Lippu- ja informaatiojärjestelmä 2014-hanke (LIJ2014) sisältää laajenevalle Helsingin seudulle toteutettavan matkalippujärjestelmän sekä reaaliaikaisen matkustajainformaatio- ja viestintäjärjestelmän. Matkakorttijärjestelmä uusitaan ja toteutetaan ajantasaisen matkustajainformaatiojärjestelmän vuoden 2015 loppuun mennessä. Hankkeen toteutuksesta vastaava toimittajakonsortio pyritään valitsemaan vuoden 2011 loppuun mennessä. Hankinnat tehdään vuosina 2013 - 2015.

Matkakortin yhteiskäytön edistäminen

HSL:n ja matkakorttijärjestelmän alueellinen laajeneminen tuo HSL:n matkakortin yhä useamman kunnan asukkaiden käyttöön, jolloin HSL:n matkakortti korvaa muut matkaliput ja -kortit. Lisäksi HSL ja VR-osakeyhtiö edistävät yhteistyössä valtakunnallisen matkakortin yhteiskäyttöisyyttä koskevia tavoitteita varautumalla toteuttamaan yhteiskäyttöisen HSL/VR-matkakortin. Ensimmäisessä vaiheessa HSL:n matkakorttia hyödynnettäisiin VR:n kausilipun tunnisteena.

Lippujen myyntijärjestelmä

Lipunmyynnin kustannustehokkuutta parannetaan tehostamalla lippuautomaattien käyttöä ja kehittämällä matkakortin nettipalveluja. HSL-lippujen myyntiverkosto

laajenee, kun lippuja voi ostaa myös VR:n uusista lippuautomaateista. Keväällä 2012 käyttöön otettavassa nettipalvelussa voi tarkistaa matkakortin tiedot.

HSL:n ja Rautakirjan nelivuotinen lipunmyyntisopimus päättyy vuoden 2011 lopussa, joten uudet sopimusneuvottelut käydään syksyllä 2011. Suunnitelmakauden kustannukset on arvioitu nykytason mukaisina.

Nykyiset matkustajainformaatiojärjestelmät

Matkustajainformaatiojärjestelmiä ovat ajoneuvoissa, pysäkeillä ja terminaaleissa olevat informaatiojärjestelmät sekä netissä ja mobiilipalveluina tarjottavat asiakassovellukset. Yksilöllistä ja reaaliaikaista tietopalvelutarjontaa kehitetään eri jakelukanavissa. Netissä olevien palveluiden käytettävyyttä parannetaan ja niitä voi räätälöidä yhä paremmin omiin tarpeisiin sopiviksi ja käyttää mobiililaitteilla kuten kännykällä. Uutena hankkeena käynnistetään liityntäpysäköinnin sähköisen informaation kehittäminen.

Helmi-matkustajainformaatiojärjestelmässä linjoille saadaan liikennevaloetuuudet ja ajantasainen matkustajainformaatio bussin sisälle, osalle pysäkkejä sekä internettiin. Helmi-laitteiden käyttöä tehostetaan parantamalla laadunvalvontaa. Suunnitelmakaudella 2012 -2014 Helmi-järjestelmää sekä aikataulutietoja näyttävää Mono-järjestelmää varaudutaan laajentamaan edelleen ottaen huomioon kustannukset ja hyödyt järjestelmien arvioidun elinkaaren aikana. Järjestelmien käyttö päättynee LIJ2014-hankkeessa käyttöön otettavan uuden matkustajainformaatiojärjestelmän myötä.

Asiakaspalvelut

HSL tarjoaa asiakkailleen henkilökohtaista lipunmyynti- ja neuvontapalvelua asiakaspalvelupisteissään Rautatien torilla ja Itäkeskuksessa, yritysmyyntipisteessä Pasilassa ja liikenneinfokeskuksessa sekä asiakaspalautteiden käsittelyssä. Kesäisin Suomenlinnaan menijöitä palvelee tilapäinen lipunmyyntipiste Kauppatorilla. Syksyisin opiskelijoiden matkakortteja päivitetään tilapäisissä palvelupisteissä muutamassa suurimmassa oppilaitoksessa.

Liikenneinfokeskus antaa puhelimitse matkakortti-, tariffi-, reitti- ja aikatauluneuvontaa sekä poikkeusinfoa, tekee kutsuliikennevarauksia (Helsingin Jouko-kaupunginosalinjat) ja vastaanottaa puhelimitse asiakaspalautteita. Henkilökohtaisen asiakaspalvelun lisäksi liikenneinfokeskuksesta saa automaattista aikataulupalvelua 24 tuntia vuorokaudessa seitsemänä päivänä viikossa.

Asiakaspalautteita saadaan eniten netissä toimivan palautejärjestelmän kautta. Kaikki eri tavoin saadut palautteet käsitellään viivytyksettä, viimeistään kahden viikon kuluessa. Palautesihteerit vastaavat niihin itse tai toimittavat ne asiantuntijoille vastattavaksi. Kuljettajia ja liikennöintiä koskevat palautteet toimitetaan ao. liikennöitsijän vastattavaksi. Palautteista tuotetaan raportteja toiminnan kehittämistä varten.

Asiakaspalvelun laatua valvotaan mm. seuraamalla jonotus- ja vastausaikoja, palvelusta saatuja asiakaspalautteita sekä tekemällä tutkimuksia (asiakastytyväisyys, Mystery Shopping).

Matkalippujen tarkastus

HSL vastaa matkalippujen tarkastamisesta HSL-alueen liikenteessä sekä valtakunnallisessa junaliikenteessä. HSL-alueella tarkastustoiminta kattaa kaikki joukkoliikennemuodot: bussi-, metro- raitiovaunu-, juna- ja vesiliikenteen (Suomenlinnan lautta).

VR ostaa HSL:ltä VR-lähiliikenteen ja koko maan kaukojunaliikenteen tarkastustoiminnan. VR korvaa HSL:lle tästä aiheutuvat kustannukset ja HSL tilittää VR:lle ao. liikenteestä saatavat tarkastusmaksutulot.

Tehokas matkalippujen tarkastustoiminta vähentää liputta tai virheellisellä matkalipulla matkustavien määrää. Toiminta edistää siten joukkoliikenteen lipputulosten kertymistä.

Tarkastustoiminnan toimintaedellytykset paranevat, kun uusi tarkastajalaite otetaan käyttöön vuoden 2012 alkupuolella. Tarkastustoimintaa keskitetään erityisesti niille alueille ja liikennevälineisiin, joilla ilman asianmukaista matkalippua matkustaminen on suurinta. Tarkastuksia tehdään kuitenkin koko HSL-alueella ja kaikissa joukkoliikenteen kulkumuodoissa. Tavoitteena on, että tarkastettujen matkustajien määrä kasvaa keskimäärin 5 % / tarkastuspäivä vuoden 2011 tasosta.

Vuonna 2012 aloitetaan kokeilu, jossa järjestyksenvälvojat toimivat matkalippujen tarkastajia avustavissa tehtävissä metro- ja raitiovaunuliikenteessä. Järjestyksenvälvoijille järjestetään osittain samantyyppinen koulutus kuin matkalippujen tarkastajille. Kokeilun tavoitteena on lisätä matkalipuntarkastajien työturvallisuutta ja näkyvyyttä myöhäisillan joukkoliikenteessä. Lisäksi tarkastajat osallistuvat liikennetutkimuksien tekemiseen sekä liikennehäiriöiden edellyttämiin opastustehtäviin.

Tuottavuus lisääntyy kaikissa joukkoliikennemuodoissa.

Matkustajakilometrikustannus (€/matkustajakilometri) alenee vuoteen 2018 mennessä 5 % vuoden 2010 tasosta:

€/mkm	2010	2011*	2012	2013	2014	2018
Bussi	0,219	0,227	0,239	0,233	0,231	0,210
Juna	0,107	0,113	0,116	0,116	0,127	0,097
Metro	0,058	0,059	0,059	0,062	0,062	0,055
Ratikka	0,396	0,421	0,444	0,462	0,462	0,376
Lautta	0,716	0,868	0,896	0,877	0,858	0,669

*ennuste

HSL myötävaikuttaa joukkoliikenneinvestointien toteutumiseen. HSL:n toiminta tukee omistajakuntien ja metropolialueen kehittämistavoitteita.

HSL osallistuu merkittävien joukkoliikenneinvestointeja koskevien selvitysten ja suunnitelmien tekoon yhdessä jäsenkuntien, liikenne- ja viestintäministeriön, liikenneviraston ja Uudenmaan ELY:n kanssa. Infrastruktuuri-investoinneilla tavoitellaan edullisempia liikennöintikustannuksia sekä edellytyksiä laadultaan korkeatasoisempaan joukkoliikenteeseen. Vuonna 2012 keskeisimpiä

infrastruktuurihankkeita ovat mm:

- Jokeri 2 –linjan valmistelu
- HSL-alueen joukkoliikennepysäkkien ja -terminaalien kehittämisselvitys
- Raide-Jokerin valmisteluun osallistuminen
- Metron automatisointihankkeen ohjaukseen osallistuminen
- Kehäradan toteutuksen ohjaukseen osallistuminen
- Länsimetron toteutuksen ohjaukseen osallistuminen
- Östersundomin raideratkaisun suunnittelutöihin osallistuminen.
- Pysäkkien ja terminaalien kehittämisselvitys

Erityisinä joukkoliikenteen infrastruktuurin toteuttamisen suunnittelukohteina ovat Kampin Espoo-terminaalin kaasubussiliikenteen mahdollistavat toimenpiteet, metrojärjestelmän uusimisen aiheuttamat järjestelyt, nykyisten bussiterminaalien saneeraukset, uusien joukkoliikenneterminaalien rakentamiseen liittyvä yhteistyö sekä uusien aluehankkeiden joukkoliikenteen infran suunnitteluyhteistyö.

HSL osallistuu yhteistyössä kuntien kanssa joukkoliikennettä tukevien kevyen liikenteen edistämistoimien suunnitteluun ja toteutukseen. Vuonna 2012 tällaisia ovat mm. kaupunkipyörähankkeet sekä liityntäpyöräilypysäköinnin kehittämishankkeet.

2.3.3 HSL edistää vähäpäästöistä liikennettä

Ympäristöystävällistä liikennejärjestelmää edistetään HLJ:n mukaisesti

Ympäristöystävällistä liikennejärjestelmää edistetään laatimalla yhdessä yhteistyötahojen kanssa strategisia suunnitelmia ja toteuttamisohjelmia liikennejärjestelmän eri osa-alueista kuten joukkoliikenne, kävely ja pyöräily, matkaketjut, liityntäpysäköinti, liikkumisen ohjaus sekä liikennepoliittiset ja taloudelliset ohjauskeinot. Osallistutaan strategisen tason vaikutusten arvioinnin kehittämistä palveleviin selvityksiin ja projekteihin.

HSL osallistuu yhteistyössä kuntien kanssa joukkoliikennettä tukevien kevyen liikenteen edistämistoimien suunnitteluun ja toteutukseen. Vuonna 2012 tällaisia ovat mm. kaupunkipyörähankkeet sekä liityntäpyöräilypysäköinnin kehittämishankkeet.

Liikkumisen ohjauksen operatiivinen toiminta on pienellä volyymillä käynnistetty HKL:ssä vuonna 2009. HSL on suunnitellut ja vahvistanut liikkumisen ohjauksen toimintatapoja vuosina 2010-2011 vuoden 2011 tavoitteen ollessa suunnitelman laatiminen 15 työnantajalle. Vuonna 2012 liikkumissuunnitelmia laaditaan yhä laajemmassa mitassa yhteistyössä useiden merkittävien työnantajien kanssa.

HSL osallistuu pääkaupunkiseudun kuntien, Helsingin Energia ja HSY:n kanssa yhdessä toteutettavan Pääkaupunkiseudun ilmastoneuvontakeskuksen (Ilmasto.info) toimintaan. HSL myös valmistelelee kestävästi liikkumisen saralla toteutettavia yhteistyömuotoja eri sidosryhmien kanssa (esim. City Car Club).

Joukkoliikenteen runko rakentuu raideliikenteen varaan

Joukkoliikenteen suunnittelussa järjestelmän runkona toimii ympäristöystävällinen raideliikenne. Vuonna 2012 käyttöön otettavia raideliikenteen laajennuksia ovat raitiolinjaston laajennukset Jätkäsaareen (linjat 8 ja 9).

Edistetään valittujen raidehankkeiden toteuttamista ja pyritään vaikuttamaan raitinfran suunnittelunormistoon sekä kaupunkitilan käyttöön suunniteltaessa toteutusta. Edistetään uusien ratateknisten ratkaisujen käyttöönottoa, niin että raitioliikenteen melutaso alenee, ylläpidon tarve vähenee ja tärinästä aiheutuvia välittömiä ympäristöhaittoja ehkäistään. Liikenteen palvelutuotannon laadunseurannassa vaikutetaan bussiliikenteen talven tyhjäkäyntiongelmiin.

Joukkoliikenteen päästöt vähentyvät

	2010	2011	2012	2013	2014
Bussiliikenne, g/matkustajakm					
CO ₂ -päästöt	99,545	- 3 %	- 7 %	- 9 %	- 14 %
NO _x -päästöt	0,776	- 15 %	- 18 %	- 24 %	- 34 %
Partikkelipäästöt - 80%	0,0129	- 19 %	- 23 %	- 29 %	- 42 %

Päästötavoitteiden saavuttaminen vaatii raideliikenteen osuuden kasvattamista ja uuden teknologian merkittävää käyttöönottoa busseissa.

Bussiliikenteen erillinen ympäristöbonusjärjestelmä hiilidioksidin- ja lähipäästöjen alentamiseksi otetaan käyttöön vuonna 2012 ja sitä laajennetaan asteittain.

Hybridibussien käyttöä HSL-alueen kaupunkiliikenteessä lisätään kokeilukohteen tulosten perusteella. HSL:n liikenteen hankinta edistää uusien vähäpäästöisten polttoainevaihtoehtojen sekä polttoaineen kulutusta vähentävien ratkaisujen käyttöönottoa osallistumalla tutkimus- ja pilotoitinhankkeisiin yhteistyössä esim. VTT:n kanssa

Joukkoliikenteen meluhaittoja vähennetään

Kilpailutetussa bussiliikenteessä suositetaan vähämeluista kalustoa ja toisaalta hybridikaluston tulo vähitellen liikenteeseen vähentää melua pysäkeillä ja liikennevaloissa. Näin ollen melupäästöt vähenevät kaluston uusiutumisen myötä suunnilleen samaan tahtiin haitallisten pakokaasupäästöjen kanssa.

2.3.4 HSL on aktiivinen liikennepoliittinen vaikuttaja

HSL toimii aktiivisesti keskeisten liikennepoliittisten vaikuttajien verkostossa. HSL nostaa aktiivisesti julkiseen keskusteluun ja päätöksentekoon tärkeitä liikennepoliittisia aiheita, jotka edistävät HSL:n strategisten tavoitteiden toteutumista. HLJ ohjaa seudun liikennepoliittikkaa. HLJ:llä ja sen toteutuksella vaikutetaan maankäyttöratkaisujen ja liikenneinvestointien yhteensovittamiseen Helsingin seudulla

HSL osallistuu Helsingin seudun liikenneneuvottelukunnan asioiden valmisteluun tuomalla käsittelyyn MAL-aiesopimuksen edistämiseen ja seurantaan sekä HLJ 2015 laatimiseen liittyviä asioita. HLJ:n valmistelun ja seurannan ohjausryhmänä toimii HLJ-toimikunta.

HLJ:llä ja sen toteutuksella vaikutetaan maankäyttöratkaisuihin. HSL osallistuu yhteistyötahojen käynnistämiin liikenneverkkojen ja liikennehankkeiden strategisen tason suunnitelmiin ja huolehtii HSL:n ja HLJ:n tavoitteiden huomioinnosta.

HSL osallistuu lukuisiin liikennettä koskeviin yhteistyöryhmiin ja nostaa aktiivisesti esiin ehdotuksia liikennejärjestelmän ja joukkoliikenteen kehittämiseksi.

HSL:n media- ja yhteiskuntasuhteita vahvistetaan entistä aktiivisemmalla ja säännöllisemmällä yhteydenpidolla medioihin ja muihin sidosryhmiin.

HSL osallistuu mahdollisuuksien mukaan joukkoliikenteeseen vaikuttavan lainsäädännön ja toimeenpanon valmisteluun edistääkseen Helsingin seudun joukkoliikenteen tehokasta ja tarkoituksenmukaista hallintoa, rahoitusta ja operointia.

HSL:n julkisuuskuva on hyvä

Julkisuuskuva arvioidaan mediaseurannasta ja mediabarometritutkimuksesta saatavien tietojen pohjalta. Mediaseuranta (Esmerk vuonna 2011) perustuu jatkuvaan mediajulkisuuden seurantaan. Tavoitteena on, että vuositasolla yli 90 % HSL:ää koskevasta mediajulkisuudesta on joko neutraalia tai positiivista. HSL osallistuu keväällä 2011 ensimmäisen kerran mediabarometritutkimukseen. Seuraava tutkimus tehdään kahden vuoden kuluttua. Tavoitteena on parantaa mediabarometrissa 2011 esiin nousseita kehittämiskohteita seuraavaan tutkimusajankohtaan mennessä.

2.3.5 HSL:n toiminta tukee omistajakuntien ja metropolialueen kehittämistavoitteita

HSL toteuttaa joukkoliikennepalveluja suunnitelmallisesti liikkumistarpeen ja maankäytön kehittämisen kanssa

Bussi- ja raitiovaunureittien linjastosuunnittelua tehdään eri aikajänteillä maankäytön kehittymisen ja pidemmän tähtäimen linjastosuunnitelmien pohjalta. Joukkoliikenteen alueittaisia kehittämissuunnitelmia laaditaan tarvelähtöisesti yhteistyössä kuntien eri hallinnonalojen kanssa.

HSL osallistuu merkittävien joukkoliikenneinvestointeja koskevien selvitysten ja suunnitelmien tekoon yhdessä jäsenkuntien, liikenne- ja viestintäministeriön, liikenneviraston ja Uudenmaan ELY:n kanssa.

Kaikki Helsingin seudun kunnat ovat HSL:n jäseniä

Perussopimuksensa mukaan HSL voi laajentua kattamaan Helsingin seudun 14 kuntaa. Laajentumisen myötä seudun kaikille asukkaille voidaan suunnitella ja järjestää kilpailukykyiset joukkoliikennepalvelut nykyistä tehokkaammin.

HSL teetti v. 2010 yhdessä kahdeksan vielä HSL:ään kuulumattoman kunnan kanssa selvityksen kuntien mahdollisesta liittymisestä HSL:n jäseneksi. Järvenpää ja Sipoo ilmoittivat olevansa kiinnostuneita HSL:n jäsenyydestä, joten vuonna 2011 tehtiin jatkoselvityksiä mahdollisen jäsenyyden vaikutuksesta näille kunnille. Sipoon kunnanvaltuusto päätti 3.10.2011, että kunta liittyy HSL:n jäseneksi 1.1.2012 alkaen. Järvenpään liittyminen siirtyi ainakin vuoteen 2013.

2.3.6 HSL:ssä työskentelee innostunut ja asiantunteva henkilöstö

Henkilöstösuunnitelma

Henkilöstötyön tavoitteena on tukea HSL:n strategisten tavoitteiden toteutumista luomalla työssä onnistumisen edellytyksiä. Suunnittelukaudella vakiinnutetaan jo luotuja prosesseja ja kehitetään uusia, joukkoliikennetyöhön soveltuvia henkilöstökäytäntöjä. Vastuu henkilöstötyössä jakaantuu kolmelle toimijalle: henkilöstöpalvelut –toiminnolle, esimiehelle ja työntekijälle itselleen.

Toimintaa, henkilöstötyötä ja työtyytyväisyyttä kehitetään aktiivisen työsuorituksen johtamisen ja strategialähtöisen osaamisen kehittämisen kautta sekä kytkemällä palkitseminen tiiviiksi osaksi työssä onnistumista.

Henkilöstöressurit

Tavoitteena on liittää henkilöstömäärän suunnittelu tiiviisti toiminnan suunnitteluun ja seurantaan ottamalla käyttöön uusia suunnittelu- ja seurantatyökaluja.

Vuoden 2012 alkaessa henkilöstömäärä on arvioiden mukaan 342. Suunnitelmakaudella henkilöstön määrässä ei tapahdu merkittäviä muutoksia.

Osaamisen kehittäminen

Suunnitelmakaudella rakennetaan strategiaa tukeva osaamisen kehittämisjärjestelmä. Se sisältää ydinosaamisen tunnistamisen, nykytilan tarkastelun ja kehittämistarpeiden määrittelyn. Lisäksi huolehditaan siitä, että muu osaaminen pysyy tehtävien edellyttämällä tasolla. Osaamisen kehittämisessä hyödynnetään monipuolisesti erilaisia kehittämisen keinoja sekä sisäisesti että ulkoisesti. Ensimmäisenä konkreettisenä toimenpiteenä toteutetaan esimiesten kehittämisohjelma, jolla myös rakennetaan ja yhtenäistetään johtamista.

Työtyytyväisyys

Työtyytyväisyys syntyy siitä, että työn perusasiat (työn selkeä organisointi ja sisältö, tavoitteet, palaute ja työkalut) ovat kunnossa. Henkilöstön työtyytyväisyyttä seurataan säännöllisesti henkilöstökyselyn avulla. Tulosten käsittelyyn ja konkreettisten parannusten tekemiseen kiinnitetään erityistä huomiota. Suunnittelukauden aikana otetaan käyttöön työpaikkojen riskikartoitukset, joilla voidaan ennalta ehkäistä ja tunnistaa parantamista vaativia asioita. Palkitsemisen tavoitetilä ja kokonaisuus kuvataan ja eri osa-alueita kehitetään edelleen.

Työsuojelun toimintaohjelma otetaan aktiivisesti käyttöön. Matkalippujen tarkastajien työturvallisuuteen kiinnitetään entistä enemmän huomiota. Työtapaturmien määrää pyritään vähentämään toiminnan suunnittelun, koulutuksen ja ohjeistuksen avulla.

2.3.7 Yleistointojen kehittäminen

Viestintä

HSL:ssä on käynnistetty viestintästrategiatyö syyskuussa 2011. Strategian jalkautus tapahtuu vuoden 2012 aikana. Viestinnän strategiset painopisteet, kohderyhmät, keinot ja kanavat määritellään strategiatyön yhteydessä. Nykyisten tutkimusten perusteella seuraavan kolmen vuoden aikana viestinnän keskeisiä teemoja tulevat olemaan joukkoliikenteen kohtuuhintaisuus, helppous, luotettavuus ja turvallisuus. Nämä laatukriteerit lisäävät todistetusti joukkoliikenteen käyttöä. Strategiset viestit täsmentyvät strategiatyön myötä. Turvallisuusviestintään haetaan yhteistyökumppaneita kaupungeista, HKL:stä ja Trafista.

Viestinnän merkittävä kehittämiskohde suunnitelmakaudella tulee olemaan joukkoliikenteen asiakkuusajattelun kehittäminen HSL:ssä. Tavoitteena on ymmärtää paremmin asiakkaan käyttäytymistä arjessa ja hyödyntää tätä tietoa joukkoliikenteen markkinoinnissa eri kohderyhmille. Erityispaino on sähköisen asiakasviestinnän ja asiakasrekisterien rakentamisessa verkossa ja painopisteen siirtäminen aikataulukirjoista sähköiseen aikataulutiedottamiseen.

Aikataulujen julkaisua ja tuotantotapaa uudistetaan vuosina 2012- 2015. Tavoitteena on, että nykyisestä aikataulukirjasta voitaisiin luopua LIJ2014:n käyttöönoton myötä vuonna 2015. Vuonna 2012 aikataulukirjojen kotijakelua vähennetään ja painoksia pienennetään. Irtoaikataulujen painosmäärä puolestaan kasvaa. Kokeilusta saatavia säästöjä käytetään sähköisten ja kohdennettujen palveluiden markkinointiin. Aikataulukirjojen julkaisutarvetta vuosina 2012 – 2015 arvioidaan vuonna 2012 saatujen kokemusten perusteella.

Vuoden 2012 keväällä nettipalvelut uudistuvat ja verkkoon tulee uutena toimintona matkakortin tietojen tarkistus. Palvelun käyttö edellyttää rekisteröitymistä, josta kertyvää asiakasrekisteriä tullaan hyödyntämään sähköisessä markkinoinnissa ja viestinnässä. Syyskaudella käynnistyy hsl.fi-sivuston konseptisuunnitelman laatiminen. Hsl.fi uudistuu vuonna 2013.

Alueellista markkinointia kehitetään yhteistyössä kaupunkien viestintäorganisaatioiden kanssa. Erityisesti uusien asuinalueiden joukkoliikennemarkkinointiin etsitään toimivia ja kustannustehokkaita keinoja.

Pysäkki-informaation parantaminen jatkuu vuonna 2011 tehtyjen esiselvitysten ja kokeilujen pohjalta. Vuonna 2012 tärkeimpänä toimenpiteenä on karttainformaation yhdenmukaistaminen.

Syksyllä 2011 käynnistyy koko suunnitelmakauden jatkuva eri osastojen toimintaa läpileikkaava designhanke, jossa määritellään tulevien runkolinjastojen, lippu- ja informaatiojärjestelmien sekä taksa- ja vyöhykejärjestelmien muotoilua. Tavoitteena on konseptoida asiakkaille mahdollisimman selkeä joukkoliikenteen palvelukokemus.

Vuosittain toteutetaan säännöllistä brändimainontaa ja tuotemainontaa, joiden tavoitteena on ylläpitää ja kasvattaa HSL:n tunnettuutta ja lisätä tuotteidemme ja palveluidemme käyttöä. Brändikampanjoita on noin kolme kertaa vuodessa ja tuotekampanjoita noin neljä kertaa vuodessa.

Talous ja hallinto

Talouden ja toiminnanohjausjärjestelmä Microsoft Dynamix AX otetaan käyttöön vaiheittain vuosina 2012 – 2013. Hankkeen tavoitteena on parantaa tiedon saatavuutta, raportoinnin laatua ja ajantasaisuutta, sujuvoittaa toimintaprosesseja, vähentää päällekkäistä työtä ja tehostaa resurssien käyttöä.

Kirjanpidon ja palkanlaskennan osajärjestelmät otetaan käyttöön vuoden 2012 alusta, samoin henkilöstösuunnittelun työkalut keskeisin osin. Raportoinnin ja analysoinnin työkalut otetaan käyttöön kesällä 2012 ja projektien hallinnan ja hankintojen hallinnan työkalut vuoden 2013 aikana.

HSL:n toimintojen tuottavuutta parannetaan vuonna 2011 valmistuvan tuottavuusohjelman mukaisesti.

HSL:n ja HSY:n välistä yhteistyötä lisätään vuonna 2011 valmistuvan toimintaohjelman mukaisesti.

HSL:n yleistä hankintatoimintaa kehitetään edelleen siten, että hankinnat pystytään tekemään mahdollisimman kustannustehokkaasti.

Luodaan ja otetaan käyttöön hallituksen sähköinen kokouskäytäntö.

Tiedonhallintaa ja asianhallintajärjestelmää kehitetään edelleen huomioiden edellytykset asiakirjojen sähköiseen säilyttämiseen.

Yhteiset tietojärjestelmät

Yhteiset tietojärjestelmät, tietotekninen ympäristö ja tuki tiedon käytölle muodostavat yhtenäisen, tehokkaan ja taloudellisen kokonaisuuden, joka tukee HSL:n strategian toteuttamista.

Selvitetään mahdollisuudet eri järjestelmien tietokantojen keskittämiseen ja keskittämisen hyödyt.

Toteutetaan HSL:n tietoturvan kehittämissuunnitelman mukaiset toimenpiteet, joilla HSL tulee täyttämään julkishallintoa koskevien tietoturvallisuuden perustason vaatimukset. Tietoturvan kehittämissuunnitelma koostuu kahdeksasta vaiheesta, joissa kussakin toteutetaan ja jalkautetaan yksi tai useampia tietoturvatyökaluja HSL:n käyttöön. Kehityssuunnitelma on aikataulutettu niin, että tietoturvallisuuden perustason vaatimukset on saavutettu lokakuuhun 2013 mennessä.

Jatketaan paikkatietopohjaisen työskentelytavan jalkauttamista HSL:ssä. Vuoden 2011 aikana toteutettavan keskitetyn paikkatietokannan varaan toteutetaan erilaisia palveluja sekä HSL:n sisäiseen että sidosryhmien käyttöön. Ensimmäisten palvelujen osalta tuotannollinen käyttö käynnistyy vuoden 2012 alussa. Paikkatietojen keruuta ja käyttöä maastossa uudistetaan vuonna 2012 alkavalla kehitysprojektilla. Vuonna 2010 laaditun HSL:n paikkatietoselvityksen toteutumista seurataan ja paikkatietoselvityksen mallin mukaisesti laaditaan paikkatietojen hyödyntämisen osalta kehittämissuunnitelmia myös tuleville vuosille.

Laaditaan HSL:lle tietohallinnon periaatteet, jossa määritellään tietohallinnon johtamisen perustyökalut sekä periaatteet korkeatasoisten, laadukkaiden, kustannustehokkaiden ja turvallisten tietojärjestelmien ja sähköisten palveluiden tuottamiselle sisäisille ja ulkoisille asiakkaille.

2.4 Käyttötalousosa

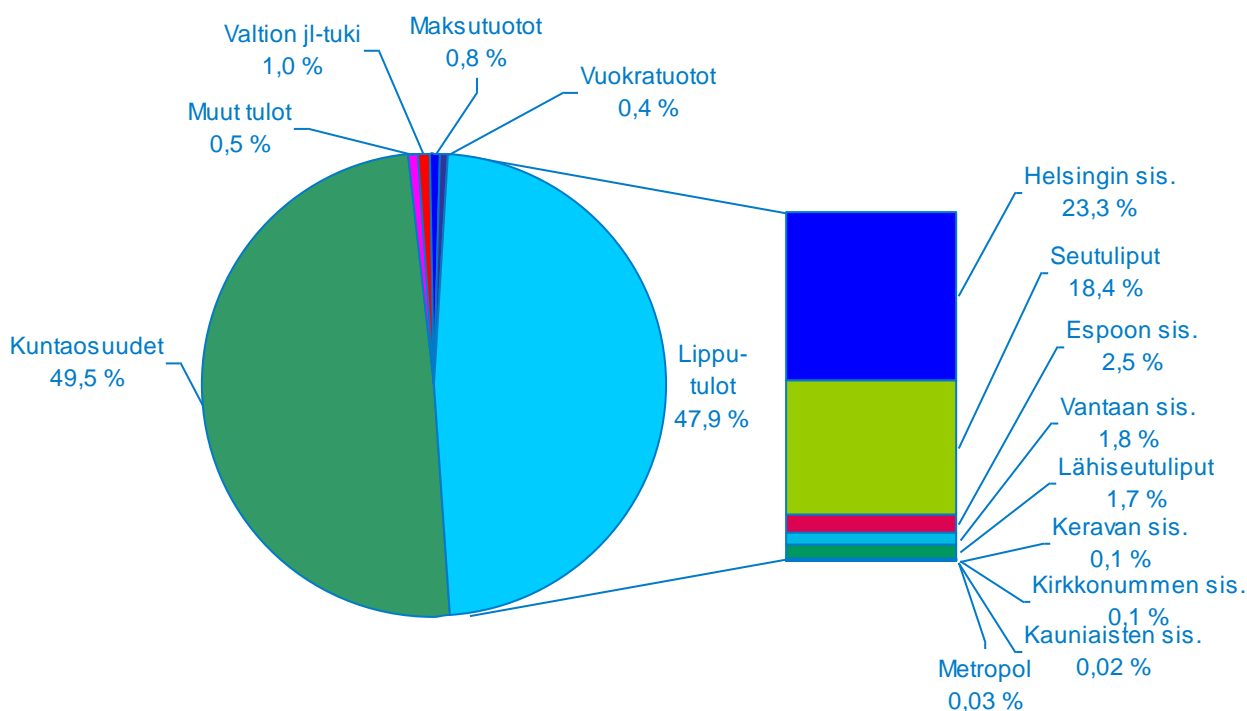
2.4.1 Yhdistetty taloussuunnitelma 2012 - 2014

1 000 €	TP 2010	TA 2011	Muut. TA ¹⁾ 2011	TA 2012	TS 2013	TS 2014	
Tuloslaskelma							
Varsinainen toiminta							
Lipputulot	+	243 465	246 835	254 187	267 236	271 822	276 275
Valtion jl-tuki	+	5 288	6 566	6 230	5 506	6 230	6 230
Muut toimintatulot	+	10 179	7 788	9 472	9 407	8 875	8 775
Toimintatulot yhteensä (ilman kuntaosuuksia)	=	258 932	261 189	269 889	282 149	286 927	291 280
Henkilöstömenot	-	-14 394	-15 944	-16 044	-16 386	-16 386	-16 386
Operointikustannukset	-	-383 868	-408 517	-409 180	-439 115	-449 088	-467 425
Infrapalvelujen ostot	-	-59 108	-59 137	-64 036	-68 159	-70 430	-83 880
Muut palvelujen ostot	-	-21 173	-22 223	-24 023	-28 494	-25 103	-24 934
Muut toimintamenot	-	-4 814	-4 128	-6 066	-6 078	-6 626	-6 799
Toimintamenot yhteensä	=	-483 357	-509 950	-519 350	-558 232	-567 634	-599 425
Toimintakate (ilman kuntaosuuksia)	=	-224 425	-248 761	-249 461	-276 084	-280 707	-308 145
Rahoitustulot - ja menot							
Rahoitustuotot	+	171	50	315	200	200	200
Rahoituskulut	-	-10	-320	-20	-240	-980	-1 925
Vuosikate (ilman kuntaosuuksia)	=	-224 264	-249 031	-249 166	-276 124	-281 487	-309 870
Poistot	-	-4 655	-5 370	-4 935	-5 895	-5 335	-5 059
Tilikauden tulos (ilman kuntaosuuksia)	=	-228 919	-254 401	-254 101	-282 019	-286 822	-314 929
Kuntaosuudet (sis. Metropol-hankkeen kust. Muut.TA2011-TS2014)							
- Helsinki	+	148 974	164 107	164 107	175 970	177 624	193 243
- Espoo	+	45 570	45 658	45 658	52 300	56 097	61 505
- Kauniainen	+	687	748	748	630	659	819
- Vantaa	+	34 257	34 852	34 852	40 050	42 267	47 364
- Kerava	+	1 883	2 221	2 221	3 539	3 641	4 801
- Kirkkonummi	+	2 512	3 225	3 225	3 591	3 701	4 364
Kuntaosuudet yhteensä	=	233 883	250 811	250 811	276 080	283 989	312 096
Tilikauden ali-/ylijäämä		4 964	-3 590	-3 290	-5 939	-2 833	-2 833
Rahoitussuunnitelma							
Varsinainen toiminta ja investoinnit							
Tulorahoitus							
Vuosikate	+	9 619	1 780	1 645	-44	2 502	2 226
Käyttöomaisuusinvestoinnit	-	-27 323	-11 638	-11 638	-12 531	-25 047	-25 655
Varsinainen toiminta ja investoinnit, netto	=	-17 704	-9 858	-9 993	-12 574	-22 544	-23 428
Rahoitustoiminta							
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	+		12 000		12 000	25 000	25 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-					-1 333	-4 111
TA-lainojen nettomuutos	=		12 000		12 000	23 667	20 889
Oman pääoman muutokset	=	13 595					
Vaikutus maksuvalmiuteen	+/-	-4 109	2 142	-9 993	-574	1 122	-2 540
Investointien tulorahoitus-%		35,2 %	15,3 %	14,1 %	-0,3 %	10,0 %	8,7 %

¹⁾ HSL:n hallituksen 25.10.2011 § 148 Talousarvion 2011 muutosesitys Yhtymäkokoukselle

2.4.2 Toimintatulot

HSL:n toimintatulot vuonna 2012 ovat yhteensä 558,2 milj. euroa. Kasvu edellisvuoden muutettuun talousarvioon verrattuna on 37,5 milj. euroa (7,2 %).

Lipputulot

Lipputulosten arvioinnin perustana on käytetty 9 kuukauden toteumatietojen pohjalta tehtyjä lipputulosten ennusteita vuodelle 2011. Lipputulosten arvioidaan olevan vuonna 2011 ilman ALV yhteensä 254,2 milj. euroa ja 267,2 milj. euroa vuonna 2012. Kasvu edellisvuoteen on 5,1 %. Lipputulot muodostavat 47,9 % HSL:n toimintatuloista.

Seutuliput

Pääkaupunkiseudun seutulipputulot vuonna 2011 ovat ennusteen mukaan yhteensä 97,5 milj. euroa. Myytävien lippujen määrään on arvioitu 2,0 %:n kasvu vuonna 2012. Keskimäärin pääkaupunkiseudun seutulippujen hinnat nousevat 4,1 % vuoden 2011 hintoihin verrattuna. Seutulipputulot vuonna 2012 ovat 102,5 milj. euroa.

Lähiseutulippujen lipputulot ovat ennusteen mukaan vuonna 2011 yhteensä 8,8 milj. euroa. Keskimäärin lähiseutulippu 2-lippujen hinnat nousevat 3,4 % ja lähiseutu 3-lippujen hinnat 3,4 %. Lähiseutulipputulot vuonna 2012 ovat yhteensä 9,3 milj. euroa.

Sisäiset liput

Helsingin sisäiset liput

Helsingin sisäisten lipputulosten ennuste vuonna 2011 on 123,6 milj. euroa. Myytävien lippujen määrään on arvioitu 2,0 % kasvu vuonna 2012. Keskimäärin Helsingin sisäisten lippujen hinnat nousevat 5,2 % vuoden 2011 hintoihin verrattuna. Lipputuloja on vuonna 2012 arvioitu kertyvän 130,3 milj. euroa.

Espoon ja Kauniaisten sisäiset liput

Espoon ja Kauniaisten sisäisten lipputulojen ennuste vuonna 2011 on 13,3 milj. euroa.

Myytävien lippujen määrään on arvioitu 2,0 % kasvu vuonna 2012. Keskimäärin Espoon ja Kauniaisten sisäisten lippujen hinnat nousevat 5,4 % vuoden 2011 hintoihin verrattuna. Lipputulaja on vuonna 2012 arvioitu kertyvän 14,2 milj. euroa.

Vantaan sisäiset liput

Vantaan sisäisten lipputulojen ennuste vuonna 2011 on 10,1 milj. euroa. Myytävien lippujen määrään on arvioitu 2,0 % kasvu vuonna 2012. Keskimäärin Vantaan sisäisten lippujen hintojen muutos on - 3,9 % vuoden 2011 hintoihin verrattuna. Lipputulaja on vuonna 2012 arvioitu kertyvän 10,0 milj. euroa.

Keravan ja Kirkkonummen sisäiset liput

Ennusteen mukaan Keravan sisäiset lipputulot vuonna 2011 ovat 0,335 milj. euroa ja Kirkkonummen 0,388 milj. euroa.

Keskimäärin Keravan sisäisten lippujen hinnat nousevat 7,0 % ja Kirkkonummen sisäisten lippujen hinnat 4,1 % vuoden 2011 hintoihin verrattuna.

Kaikkiaan Keravan sisäisiä lipputulaja on vuonna 2012 arvioitu kertyvän 0,359 milj. euroa ja Kirkkonummen sisäisiä lipputulaja 0,405 milj. euroa.

Metropol-liikenteen lipputulot

Uuden sukupolven kysyntäohjattua joukkoliikennettä koskevassa METROPOL-hankkeessa arvioidaan lipputulaja kerättävän 0,2 milj. euroa vuonna 2012.

Korttimaksu

Matkakorteista on peritty asiakkaalta omakustannushinnan mukainen hinta. Korttimaksu vuonna 2011 on 5,00 euroa. Vuonna 2012 matkakorttien hinnaksi esitetään 5,00 euroa (sis. alv 9 %).

Korttimaksuja vuonna 2011 sekä vuonna 2012 arvioidaan kertyvän 0,7 milj. euroa.

Tarkastusmaksu

Tarkastusmaksun määrä voi olla 40 kertaa alin yleinen kertamaksun hinta. Tarkastusmaksu on ollut vuodesta 2007 alkaen 80 euroa. Vuonna 2012 tarkastusmaksuna peritään edelleen 80 euroa. Tarkastusmaksutuottoja arvioidaan vuonna 2012 kertyvän 4,6 milj. euroa, joista kirjataan luottotappiota ja luottotappiovarauksia 1,4 milj. euroa.

Yhteenveto lippujen hintojen keskimääräisistä muutoksista 2011 – 2012

Seutuliput, pääkaupunkiseutu	4,1 %
Seutuliput, lähiseutu 2 (Espoo/Kauniainen/Vantaa – 3. vyöhyke)	3,4 %
Seutuliput, lähiseutu 3 (koko HSL-alue)	3,4 %
Helsingin sisäiset liput	4,6 %
Espoon sisäiset liput	4,9 %
Vantaan sisäiset liput	- 3,9 %
Keravan sisäiset liput	6,7 %
Kirkkonummen sisäiset liput	3,3 %
Keskimäärin	4,1 %

Kuntaosuudet

Ne menot, joita ei voida kattaa lipputuloilla tai muilla tuloilla, jäsenkunnat maksavat HSL:lle kuntaosuuksina. Kuntaosuudet muodostuvat operointikustannusten, yleiskustannusten ja joukkoliikenneinfran kuntaosuuksista.

Kuntaosuudet talousarviossa 2012 ovat yhteensä 276,1 milj. euroa, mikä sisältää arvioidun 0,9 milj. euron kuntaosuuden Metropol-liikenteeseen. Kuntaosuudet muodostavat 49,5 % HSL:n tuloista.

Kuntaosuuksiin kohdistetaan vuonna 2012 menoja yhteensä 564,4 milj. euroa, josta operointikustannuksia 439,1 milj. euroa (77,8 %), infrakustannuksia 68,2 milj. euroa (12,1 %), yleiskustannuksia 52,8 milj. euroa (9,4 %) ja Helsingin palvelutasovarausta 4,3 milj. euroa (0,7 %). Kuntaosuuksiin kohdistetaan tuloja yhteensä 288,3 milj. euroa, josta lipputulot ovat yhteensä 267,2 milj. euroa (92,7 %), joukkoliikenteen valtiontukea 5,5 milj. euroa (1,9 %), yleiskustannuksiin kohdistettavia tuloja 9,7 milj. euroa (3,5 %) ja jäsenkuntien edellisten vuosien yli-/alijäämiä yhteensä 5,9 milj. euroa (1,9 %).

Selvitys kuntaosuuksien muodostumisesta kunnittain vuosina 2012 – 2014 on sivuilla 35 - 39.

Muut toimintatulot

Muut toimintatulot muodostuvat pääosin tarkastusmaksutuloista, VR:ltä laskutettavasta tarkastustoiminnan korvauksesta ja liikennöitsijöiltä laskutettavista laite- ja taukotilavuokrista.

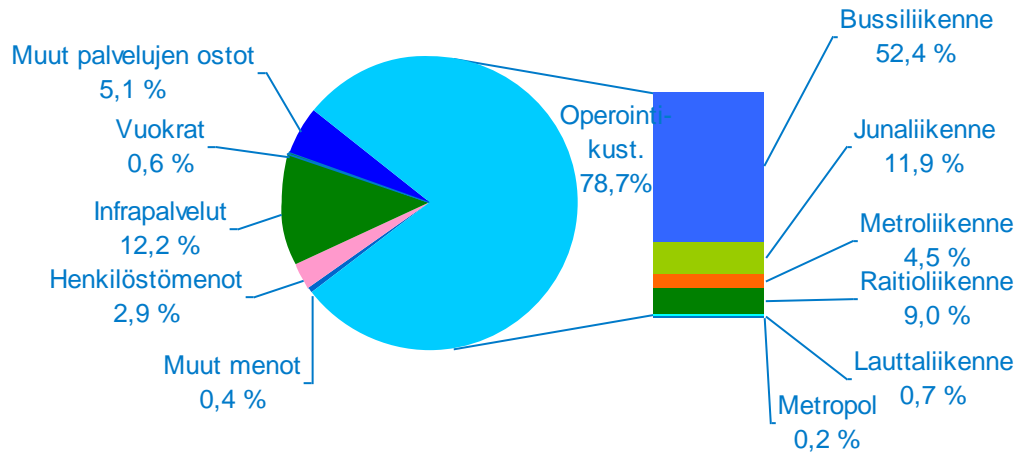
Tarkastusmaksutuottoja arvioidaan vuonna 2012 saatavan 4,6 milj. euroa, tarkastusmaksutoiminnan korvauksia VR:ltä 1,2 milj. euroa ja vuokratuloja 2,3 milj. euroa.

Suurten kaupunkien joukkoliikennetuki

Valtion suurten kaupunkien joukkoliikennetuen määräksi on arvioitu 5,5 milj. euroa vuosina 2012 - 2014. Tuki on kohdistettu kunnille asukaslukujen suhteessa. Muita tukia ja avustuksia arvioidaan saatavan 0,2 milj. euroa.

2.4.3 Toimintamenot

HSL:n toimintamenot vuonna 2012 ovat yhteensä 558,2 milj. euroa. Toimintamenot kasvavat vuoden 2011 muutetusta talousarviosta 38,9 milj. euroa (7,5 %).

Henkilöstömenot ovat 16,4 milj. euroa, mikä on 2,9 % toimintamenoista. Edellisvuodesta henkilöstömenot kasvavat 0,3 milj. eurolla (2,1 %). Palkkojen yleisiin sopimuskorotuksiin on varattu 2,5 %.

Palveluiden ostomenot

Palveluiden ostomenot vuonna 2012 ovat yhteensä 535,8 milj. euroa, 96,0 % HSL:n toimintamenoista.

Joukkoliikenteen operointikustannukset

Joukkoliikenteen operointikustannukset ovat 439,1 milj. euroa, 78,7 % HSL:n toimintamenoista.

Bussiliikenteen menot vuonna 2012 ovat yhteensä 292,8 milj. euroa. Vuonna 2012 kustannusindeksi arvioidaan nousevan 5,1 %, jolloin siinä on mukana ennakoitu vuodenvaihteen 2012 dieselperon korotus 11 senttiä/litra. Korotuksen kustannusvaikutus indeksiin on 1,7 %-yksikköä ja vaikutus yksikköhintoihin on laskettu 1.1.2012 alkaen.

Junaliikenteen menot ovat yhteensä 66,2 milj. euroa, missä on mukana ostopalveluna hankittavan pääkaupunkiseudun junaliikenteen lisäksi Keravan ja Kirkkonummen joukkoliikennesopimusten mukaiset korvaukset VR:lle. Ostopalveluna hankittavan pääkaupunkiseudun junaliikenteen kustannukset muodostuvat sopimuksen mukaan neljästä pääerästä:

- operointisopimuksen perusteella maksettavasta korvauksesta
- muut palvelut -sopimuksen perusteella maksettavasta korvauksesta
- kalustosopimuksen perusteella maksettavasta korvauksesta sekä
- kunnossapitosopimuksen perusteella maksettavasta korvauksesta.

Sopimusten sisällä on useita kustannuseriä, joita tarkistetaan vuosittain tai vuosineljänneksittäin sopimuksissa määritellyllä kustannusindeksien ja toiminnan tehostamiskertoimien mukaan. Kalustokustannuksiin ei sovelleta kustannusnousuindeksiä. Junaliikenteen kustannustason arvioidaan vuonna 2012 nousevan ostoliikenteen osalta 2,4 % ja 3,0 % Keravan ja Kirkkonummen liikenteen osalta.

Raitioliikenteen kustannusten vuonna 2012 arvioidaan olevan 50,0 milj. euroa. Raitioliikenteessä kustannustason nousuksi on arvioitu 2,5 %. Vuosien 2013 ja 2014 osalta raitioliikenteen suoritteet ja kustannukset saattavat alentua suurenevan vaunukoon vuoksi. Kustannusvaikutukset tarkentuvat vuoden 2012 aikana.

Metrolinjan liikenteen kustannusten vuonna 2012 arvioidaan olevan 25,3 milj. euroa. Metrolinjan liikenteessä kustannustason nousuksi on arvioitu 1,6 %.

Lauttaliikenteen kustannusten vuonna 2012 arvioidaan olevan 3,9 milj. euroa. Lauttaliikenteessä kustannustason nousuksi on arvioitu 4,3 %.

METROPOL-hankkeen operointikustannusten vuonna 2012 arvioidaan olevan 1,0 milj. euroa.

Muut palvelujen ostot

Muiden kuin operointipalvelujen ostoihin käytetään 28,5 milj. euroa, josta 5,6 milj. euroa IT-palveluihin, 5,3 milj. euroa matkakortin jälleenmyyjille maksettaviin lipunmyyntipalkkoihin, 3,8 milj. euroa asiantuntijapalveluihin, 1,8 milj. euroa kaluston ja laitteiden kunnossapitopalveluihin, 1,2 milj. euroa painatuksiin, 1,4 milj. euroa kaupungeille maksettaviin staattisen informaation hoidon korvauksiin, 1,2 milj. euroa HKL:lle maksettavaan korvaukseen infojärjestelmästä ja Helmistä, 0,7 ilmoitus ja mainontapaikkoihin, 0,9 milj. euroa posti- ja telepalveluihin (sis. tietoliikenteen kustannukset), 0,3 milj. euroa vartiointiin matkalippujen tarkastuksessa ja joukkoliikenneterminaaleissa sekä 2,0 milj. euroa muihin palveluihin kuten pankki- ja toimistopalveluihin, kiinteistön siivoukseen ja kunnossapitoon, matkakortin laitekuljetuspalveluihin sekä henkilöstöpalveluihin. Muihin palvelujen ostoon on lisätty Helsingin palvelutasovaraus 4,3 milj. euroa.

Joukkoliikenteen infrakorvaukset

Infrakustannusten vuonna 2012 arvioidaan olevan 68,2 milj. euroa. Infrakustannukset sisältävät kustannukset Helsingiltä 64,7 milj. euroa, Espoolta 2,5 milj. euroa, Vantaalta 0,8 milj. euroa, Keravalta 0,06 milj. euroa sekä Kirkkonummelta 0,03 milj. euroa. Kuntien ja HSL:n välinen infrasopimus on voimassa vuoden 2011 loppuun ja jatkosopimuksesta neuvotellaan. Talousarvioon infrakustannukset on arvioitu voimassa olevan sopimuksen mukaisesti.

Aineisiin, tarvikkeisiin ja tavaroihin on vuodelle 2012 varattu 0,9 milj. euroa.

Vuokrat vuonna 2012 ovat 3,4 milj. euroa. Ne kasvavat edellisvuodesta noin 0,4 milj. euroa. Kasvua aiheuttaa uutena toimintona HSL:n toimistokäytössä olevien tietokoneiden vuokraaminen sekä HKL:n vuokrasopimusten tarkistukset.

Muihin kuluihin arvioidaan kirjattavan luottotappioita ja luottotappiovarausta tarkastusmaksuista 1,4 milj. euroa.

Toimintakatteen vuonna 2012 arvioidaan olevan -0,004 milj. euroa, ja se ei aivan riitä kattamaan rahoituskuluja.

Rahoitustuotot ja -kulut

HSL rahoittaa investointinsa lainanotolla rahoituslaitoksilta. Uusiin investointeihin arvioidaan loppuvuonna 2012 tarvittavan lainaa 12 milj. euroa ja vuosina 2013 ja 2014 molempina 25 milj. euroa, jolloin lainakanta vuoden 2014 lopussa on noin 56,6 milj. euroa. Lainakorkona laskennassa on käytetty 4 %.

Vuosikate rahoituserien jälkeen on -0,04 milj. euroa.

Suunnitelmapoistot vuonna 2012 ovat 5,9 milj. euroa ja ne kasvavat edellisvuoden muutettuun talousarvioon verrattuna 1,0 milj. eurolla.

Tilikauden 2012 alijäämäksi arvioidaan jäävän 5,9 milj. euroa, ja se voidaan kattaa edellisvuosien ylijäämästä.

2.4.4 Yli-/alijäämän käyttö

HSL:n tilinpäätöksen osoittama kuntakohtainen yli-/alijäämä otetaan huomioon seuraavien vuosien talousarvioissa.

Vuoden 2010 tilinpäätöksen ja lokakuussa 2011 ennustetun vuoden 2011 yli-/alijäämän käytön jälkeen arvioidaan kumulatiivista ylijäämää olevan käytettävissä 31.12.2011 yhteensä 11,6 milj. euroa, joka on jaettu tasaisesti kolmelle tulevalle vuodelle 2012 – 2014, poikkeuksena Espoo ja Vantaa, jotka käyttävät ylijäämäänsä etupainotteisesti vuoden 2012 aikana.

Arvioitu yli-/alijäämä 31.12.2011 kunnittain:

1 000 €	Yli-/alijäämä TP2010	Käyttö TA2011	Käyttöennuste 2011 10.10.2011	Ennuste kumulatiivisesta yli-/alijäämästä 31.12.2011	Käyttö		
					TA2012	TS2013	TS2014
Espoo	6 784	-2 259	-3 476	3 308	2 529	390	390
Helsinki	3 530	0	2 745	6 275	2 092	2 092	2 092
Kauniainen	287	-47	76	363	121	121	121
Kerava	-592	47	-584	-1 176	-392	-392	-392
Kirkkonummi	-356	140	37	-319	-106	-106	-106
Vantaa	5 070	-1 471	-1 920	3 150	1 695	728	728
Yhteensä	14 723	-3 590	-3 122	11 601	5 939	2 833	2 833

Ylijäämä (+) / Alijäämä (-)

2.4.5 Investoinnit

HSL:n investointimenot vuonna 2012 ovat 12,5 milj. euroa, vuonna 2013 25,0 milj. euroa ja vuonna 2014 25,7 milj. euroa.

Suunnitelmakauden merkittävin investointi on LIJ-2014-hanke ja nykyisen matkakorttijärjestelmän kehittäminen, joihin suunnitelmakauden aikana käytetään yhteensä noin 53,9 milj. euroa. Määrärahavaraus vuodelle 2012 on 8,7 milj. euroa, vuodelle 2013 22,3 milj. euroa ja vuodelle 2014 22,9 milj. euroa.

Matkustajainformaatiolaitteisiin ja –järjestelmiin (mm. aikataulu- ja infonäytöt, Helmi-laitteet) on varattu suunnitelmakaudelle 4,9 milj. euroa, mistä 1,8 milj. euroa vuodelle 2012, 1,5 milj. euroa vuodelle 2013 ja 1,6 milj. euroa vuodelle 2014.

Toimiala-IT:n kehityshankkeisiin on varattu suunnitelmakaudelle 3,0 milj. euroa. Merkittävin hanke on matkustajalaskentalaitteiden hankinta, johon on varattu suunnitelmakaudelle yhteensä 1,1 milj. euroa. Kuljettajien hätäkutsulaitteisiin on varattu suunnitelmakaudella yhteensä 0,3 milj. euroa.

Talous- ja hallintoyksikön IT-hankintoihin on varattu suunnitelmakaudelle 1,4 milj. euroa. Merkittävin yksittäinen hanke on taloudenhallintajärjestelmän uusiminen, joka pääosin toteutuu vuoden 2011 aikana, mutta johon on varattu suunnitelmakaudelle yhteensä 0,3 milj. euroa sekä MS-lisenssien hankintaan varattu yhteensä 0,4 milj. euroa suunnitelmakaudella. HSL:n verkkoviestinnän kehittämiseen on varattu suunnitelmakaudella yhteensä 0,2 milj. euroa.

LIITE 1 Tuloslaskelma

Tuloslaskelma 2012 – 2014

HSL yhteensä	TP2010	TA 2011	Muutettu ¹⁾ TA2011	TA 2012	Muutos TA2012/Muut. TA 2011		TS 2013	Muutos TS2013/TA2012		TS 2014	Muutos TS2014/TS2013	
					eur	%		eur	%		eur	%
Toimintatuotot	492 815 014	511 999 500	520 699 500	558 228 863	37 529 363	7,2 %	570 915 808	12 686 945	2,3 %	603 375 808	32 460 000	5,7 %
Myyntituotot	244 126 329	247 404 000	254 859 000	267 906 000	13 047 000	5,1 %	272 492 000	4 586 000	1,7 %	276 945 000	4 453 000	1,6 %
Lipputulot yhteensä	243 464 651	246 835 000	254 187 000	267 236 000	13 049 000	5,1 %	271 822 000	4 586 000	1,7 %	276 275 000	4 453 000	1,6 %
Seutuliiikenteen lipputulot	92 921 274	94 307 000	97 484 000	102 529 000	5 045 000	5,2 %	104 068 000	1 539 000	1,5 %	105 629 000	1 561 000	1,5 %
Lähiseutuliiikenteen lipputulot (LS2)	1 433 363	1 525 000	1 766 000	1 850 000	84 000	4,8 %	1 881 000	31 000	1,7 %	1 909 000	28 000	1,5 %
Lähiseutuliiikenteen lipputulot (LS3)	6 688 841	6 947 000	7 066 000	7 400 000	334 000	4,7 %	7 524 000	124 000	1,7 %	7 637 000	113 000	1,5 %
Helsingin sisäiset lipputulot	119 287 783	120 670 000	123 616 000	130 322 000	6 706 000	5,4 %	132 277 000	1 955 000	1,5 %	134 261 000	1 984 000	1,5 %
Espoon sisäiset lipputulot	12 760 920	12 976 000	13 333 000	14 103 000	770 000	5,8 %	14 315 000	212 000	1,5 %	14 530 000	215 000	1,5 %
Kauniaisten sisäiset lipputulot	84 115	85 000	89 000	92 000	3 000	3,4 %	93 000	1 000	1,1 %	94 000	1 000	1,1 %
Vantaan sisäiset lipputulot	9 625 274	9 667 000	10 110 000	10 023 000	-87 000	-0,9 %	10 173 000	150 000	1,5 %	10 326 000	153 000	1,5 %
Keravan sisäiset lipputulot	276 415	272 000	335 000	358 000	23 000	6,9 %	363 000	5 000	1,4 %	368 000	5 000	1,4 %
Kirkkonummen sisäiset lipputulot	386 666	386 000	388 000	402 000	14 000	3,6 %	408 000	6 000	1,5 %	414 000	6 000	1,5 %
Metropol-lipputulot	0	0	0	157 000	157 000	-	720 000	563 000	358,6 %	1 107 000	387 000	53,8 %
Muut myyntituotot yhteensä	661 677	569 000	672 000	670 000	-2 000	-0,3 %	670 000	0	0,0 %	670 000	0	0,0 %
Korttimaksut	661 677	569 000	672 000	670 000	-2 000	-0,3 %	670 000	0	0,0 %	670 000	0	0,0 %
Korvaukset kunnilta	235 088 077	250 811 000	250 811 000	276 080 000	25 269 000	10,1 %	283 989 000	7 909 000	2,9 %	312 096 000	28 107 000	9,9 %
Kuntaosuudet	233 883 275	250 811 000	250 811 000	276 080 000	25 269 000	10,1 %	283 989 000	7 909 000	2,9 %	312 096 000	28 107 000	9,9 %
Muut yhteistoimintakorvaukset	1 204 802	0	0	0	0	0,0 %	0	0	0,0 %	0	0	0,0 %
Muut myyntitulot	1 261 062	1 260 000	1 195 308	1 195 308	0	0,0 %	1 195 308	0	0,0 %	1 195 308	0	0,0 %
Muut myyntituotot	1 261 062	1 260 000	1 195 308	1 195 308	0	0,0 %	1 195 308	0	0,0 %	1 195 308	0	0,0 %
Maksutuotot	4 010 434	4 050 000	4 600 000	4 600 000	0	0,0 %	4 700 000	100 000	2,2 %	4 800 000	100 000	2,1 %
Tarkastusmaksut	4 010 434	4 050 000	4 600 000	4 600 000	0	0,0 %	4 700 000	100 000	2,2 %	4 800 000	100 000	2,1 %
Tuet ja avustukset	5 955 496	6 723 500	6 731 192	5 786 000	-945 192	-14,0 %	5 947 000	161 000	2,8 %	5 847 000	-100 000	-1,7 %
Valtion tuki	5 784 937	6 713 500	6 377 500	5 603 500	-774 000	-12,1 %	5 583 500	-20 000	-0,4 %	5 583 500	0	0,0 %
Muut tuet ja avustukset	170 559	10 000	353 692	182 500	-171 192	-48,4 %	363 500	181 000	99,2 %	263 500	-100 000	-27,5 %
Vuokratuotot	1 920 545	1 651 000	2 176 000	2 280 000	104 000	4,8 %	2 280 000	0	0,0 %	2 180 000	-100 000	-4,4 %
Rakennusten vuokrat	547 658	351 000	876 000	880 000	4 000	0,5 %	880 000	0	0,0 %	880 000	0	0,0 %
Koneiden- ja laitteiden vuokrat	1 372 887	1 300 000	1 300 000	1 400 000	100 000	7,7 %	1 400 000	0	0,0 %	1 300 000	-100 000	-7,1 %
Muut toimintatuotot	453 071	100 000	327 000	381 555	54 555	16,7 %	312 500	-69 055	-18,1 %	312 500	0	0,0 %
Maksumuistutusmaksut	186	0	0	0	0	#JAKO/0!	0	0	0,0 %	0	0	0,0 %
Muut tuotot	452 885	100 000	327 000	381 555	54 555	16,7 %	312 500	-69 055	-18,1 %	312 500	0	0,0 %

LIITE 1 Tuloslaskelma

HSL yhteensä	TP2010	TA 2011	Muutettu ¹⁾ TA2011	TA 2012	Muutos TA2012/Muut. TA 2011		TS 2013	Muutos TS2013/TA2012		TS 2014	Muutos TS2014/TS2013	
					eur	%		eur	%		eur	%
Toimintakulut	-483 356 970	-509 949 928	-519 349 928	-558 232 425	-38 882 497	7,5 %	-567 633 795	-9 401 370	1,7 %	-599 424 795	-31 791 000	5,6 %
<i>Palkat ja palkkiot</i>	-11 763 224	-12 267 705	-12 367 705	-12 911 174	-543 469	4,4 %	-12 911 174	0	0,0 %	-12 911 174	0	0,0 %
<i>Henkilösivukulut</i>	-2 631 096	-3 676 659	-3 676 659	-3 475 123	201 536	-5,5 %	-3 475 123	0	0,0 %	-3 475 123	0	0,0 %
Henkilöstökulut yhteensä	-14 394 320	-15 944 364	-16 044 364	-16 386 297	-341 933	2,1 %	-16 386 297	0	0,0 %	-16 386 297	0	0,0 %
Palvelujen ostot yhteensä	-464 148 971	-489 877 633	-497 239 408	-535 768 495	-38 529 087	7,7 %	-544 621 288	-8 852 793	1,7 %	-576 239 288	-31 618 000	5,8 %
Liikenteen operointikustannukset yhteensä	-383 868 261	-408 517 000	-409 180 000	-439 115 000	-29 935 000	7,3 %	-449 088 000	-9 973 000	2,3 %	-467 425 000	-18 337 000	4,1 %
<i>Bussiliikenteen operointikustannukset</i>	-251 787 494	-267 451 000	-270 598 000	-292 770 000	-22 172 000	8,2 %	-295 883 000	-3 113 000	1,1 %	-303 143 000	-7 260 000	2,5 %
<i>Junaliikenteen operointikustannukset</i>	-59 837 145	-65 334 000	-63 380 000	-66 217 000	-2 837 000	4,5 %	-67 855 000	-1 638 000	2,5 %	-77 980 000	-10 125 000	14,9 %
<i>Metroliikenteen operointikustannukset</i>	-24 323 049	-24 709 000	-24 815 000	-25 310 000	-495 000	2,0 %	-27 172 000	-1 862 000	7,4 %	-27 585 000	-413 000	1,5 %
<i>Raitioliikenteen operointikustannukset</i>	-44 869 432	-47 100 000	-46 660 000	-49 964 000	-3 304 000	7,1 %	-52 161 000	-2 197 000	4,4 %	-52 413 000	-252 000	0,5 %
<i>Lauttaliikenteen operointikustannukset</i>	-3 051 140	-3 923 000	-3 727 000	-3 897 000	-170 000	4,6 %	-3 897 000	0	0,0 %	-3 897 000	0	0,0 %
<i>Metropol-operointikustannukset</i>	0	0	0	-957 000	-957 000	#JAKO/OI	-2 120 000	-1 163 000	121,5 %	-2 407 000	-287 000	13,5 %
Infrapalvelut yhteensä	-59 107 964	-59 137 225	-64 036 000	-68 159 000	-4 123 000	6,4 %	-70 430 000	-2 271 000	3,3 %	-83 880 000	-13 450 000	19,1 %
<i>Bussiliikenteen infrapalvelut</i>	-3 117 894	-336 000	-3 589 000	-3 788 000	-199 000	5,5 %	-3 830 000	-42 000	1,1 %	-4 650 000	-820 000	21,4 %
<i>Junaliikenteen infrapalvelut</i>	-1 003 832	-681 793	-1 873 000	-2 323 000	-450 000	24,0 %	-2 550 000	-227 000	9,8 %	-11 350 000	-8 800 000	345,1 %
<i>Metroliikenteen infrapalvelut</i>	-38 742 238	-40 793 218	-41 293 000	-43 258 000	-1 965 000	4,8 %	-44 700 000	-1 442 000	3,3 %	-48 100 000	-3 400 000	7,6 %
<i>Raitioliikenteen infrapalvelut</i>	-16 104 000	-17 200 754	-17 146 000	-18 551 000	-1 405 000	8,2 %	-19 070 000	-519 000	2,8 %	-19 500 000	-430 000	2,3 %
<i>Lauttaliikenteen infrapalvelut</i>	-140 000	-125 460	-135 000	-239 000	-104 000	77,0 %	-280 000	-41 000	17,2 %	-280 000	0	0,0 %
Muut palvelujen ostot yhteensä	-21 172 746	-22 223 408	-24 023 408	-28 494 495	-4 471 087	18,6 %	-25 103 288	3 391 207	-11,9 %	-24 934 288	169 000	-0,7 %
<i>Lipunmyyntipalkkiot</i>	-5 173 233	-5 361 000	-5 361 000	-5 355 000	6 000	-0,1 %	-5 405 000	-50 000	0,9 %	-5 405 000	0	0,0 %
<i>Toimistopalvelut</i>	-15 805	-97 000	-97 000	-76 000	21 000	-21,6 %	-76 000	0	0,0 %	-76 000	0	0,0 %
<i>Pankkipalvelut</i>	-67 192	-66 500	-66 500	-71 500	-5 000	7,5 %	-71 500	0	0,0 %	-71 500	0	0,0 %
<i>IT-palvelut</i>	-4 902 031	-5 180 570	-5 380 570	-5 623 828	-243 258	4,5 %	-5 647 516	-23 688	0,4 %	-5 647 516	0	0,0 %
<i>Asiantuntijapalvelut</i>	-3 321 824	-3 743 880	-3 743 880	-3 842 000	-98 120	2,6 %	-4 545 750	-703 750	18,3 %	-4 479 000	66 750	-1,5 %
<i>Painatukset</i>	-1 180 841	-1 256 160	-1 256 160	-1 194 500	61 660	-4,9 %	-1 175 000	19 500	-1,6 %	-1 075 000	100 000	-8,5 %
<i>Ilmoitukset ja mainonta</i>	-711 099	-736 500	-736 500	-690 500	46 000	-6,2 %	-801 750	-111 250	16,1 %	-849 500	-47 750	6,0 %
<i>Posti- ja telepalvelut (tietoliikennepalv.)</i>	-842 800	-747 500	-747 500	-875 572	-128 072	17,1 %	-881 572	-6 000	0,7 %	-881 572	0	0,0 %
<i>Vakuutukset</i>	-42 687	-79 500	-79 500	-58 700	20 800	-26,2 %	-60 200	-1 500	2,6 %	-60 200	0	0,0 %
<i>Puhtaanapito- ja pesupalvelut</i>	-86 630	-92 500	-92 500	-97 500	-5 000	5,4 %	-96 500	1 000	-1,0 %	-96 500	0	0,0 %
<i>Rakennusten rak.- ja kunn.pitopalv.</i>	-21 783	-34 220	-34 220	-27 000	7 220	-21,1 %	-27 000	0	0,0 %	-27 000	0	0,0 %
<i>Kon., kal. ja laitt. rak.- ja kunn.pitopalv.</i>	-1 604 805	-1 269 200	-1 769 200	-1 758 600	10 600	-0,6 %	-1 756 600	2 000	-0,1 %	-1 756 600	0	0,0 %
<i>Majoitus- ja ravitsemispalvelut</i>	-75 503	-77 000	-77 000	-96 100	-19 100	24,8 %	-99 600	-3 500	3,6 %	-99 600	0	0,0 %
<i>Lounassetelit</i>	-260 272	-226 087	-226 087	-241 500	-15 413	6,8 %	-242 500	-1 000	0,4 %	-242 500	0	0,0 %
<i>Matkustuspalvelut</i>	-175 491	-148 000	-148 000	-217 000	-69 000	46,6 %	-218 500	-1 500	0,7 %	-218 500	0	0,0 %
<i>Kuljetuspalvelut/tavarakuljetukset</i>	-176 535	-201 600	-201 600	-200 700	900	-0,4 %	-201 100	-400	0,2 %	-201 100	0	0,0 %

LIITE 1 Tuloslaskelma

HSL yhteensä	TP2010	TA 2011	Muutettu ¹⁾ TA2011	TA 2012	Muutos TA2012/Muut. TA 2011		TS 2013	Muutos TS2013/TA2012		TS 2014	Muutos TS2014/TS2013	
					eur	%		eur	%		eur	%
Koulutuspalvelut	-238 452	-325 500	-325 500	-311 000	14 500	-4,5 %	-305 500	5 500	-1,8 %	-305 500	0	0,0 %
Terveyspalvelut	-238 451	-139 600	-139 600	-255 295	-115 695	82,9 %	-275 000	-19 705	7,7 %	-275 000	0	0,0 %
Vartiointipalvelut	-11 082	-82 000	-282 000	-287 000	-5 000	1,8 %	-302 000	-15 000	5,2 %	-302 000	0	0,0 %
Muut palvelut	-2 026 229	-2 359 091	-3 259 091	-7 215 200	-3 956 109	121,4 %	-2 914 700	4 300 500	-59,6 %	-2 864 700	50 000	-1,7 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 036 726	-916 220	-754 445	-849 300	-94 855	12,6 %	-978 900	-129 600	15,3 %	-898 900	80 000	-8,2 %
Toimisto- ja atk-tarvikkeet	-122 746	-124 000	-73 000	-93 000	-20 000	27,4 %	-116 000	-23 000	24,7 %	-116 000	0	0,0 %
Atk-ohjelmat/laitteet	-94 195	-148 200	-47 200	-93 500	-46 300	98,1 %	-93 500	0	0,0 %	-93 500	0	0,0 %
Matkakortit ja liput	-363 963	-300 000	-247 025	-260 000	-12 975	5,3 %	-360 000	-100 000	38,5 %	-260 000	100 000	-27,8 %
Kirjallisuus	-15 195	-16 870	-16 870	-16 800	70	-0,4 %	-15 400	1 400	-8,3 %	-15 400	0	0,0 %
Elintarvikkeet	-38 775	-42 000	-42 000	-55 500	-13 500	32,1 %	-56 500	-1 000	1,8 %	-56 500	0	0,0 %
Vaatteisto	-55 692	-106 700	-130 700	-79 700	51 000	-39,0 %	-84 700	-5 000	6,3 %	-104 700	-20 000	23,6 %
Lääkkeet ja hoitotarvikkeet	-197	-1 100	-300	-1 100	-800	266,7 %	-1 100	0	0,0 %	-1 100	0	0,0 %
Siivous- ja puhdistusaineet	-791	-10 100	-4 100	-4 100	0	0,0 %	-4 100	0	0,0 %	-4 100	0	0,0 %
Poltto- ja voiteluaineet	-54 379	-18 500	-18 500	-21 500	-3 000	16,2 %	-21 500	0	0,0 %	-21 500	0	0,0 %
Lämmitys, sähkö ja vesi	-7 129	-15 000	-26 000	-36 500	-10 500	40,4 %	-36 500	0	0,0 %	-36 500	0	0,0 %
Kalusto	-113 211	-46 500	-61 500	-74 000	-12 500	20,3 %	-74 000	0	0,0 %	-74 000	0	0,0 %
Rakennusmateriaali	-13 448	-11 550	-11 550	-16 500	-4 950	42,9 %	-16 500	0	0,0 %	-16 500	0	0,0 %
Muu materiaali	-157 005	-75 700	-75 700	-97 100	-21 400	28,3 %	-99 100	-2 000	2,1 %	-99 100	0	0,0 %
Vuokrakulut	-2 619 791	-2 409 914	-3 009 914	-3 393 508	-383 594	12,7 %	-3 412 500	-18 992	0,6 %	-3 415 500	-3 000	0,1 %
Rakennusten ja huoneistojen vuokrat	-1 940 825	-1 710 000	-2 310 000	-2 353 200	-43 200	1,9 %	-2 372 000	-18 800	0,8 %	-2 375 000	-3 000	0,1 %
Koneiden, laitteiden ja autojen vuokrat	-397 875	-441 800	-441 800	-437 000	4 800	-1,1 %	-437 000	0	0,0 %	-437 000	0	0,0 %
Koneiden, laitteiden ja autojen leasing	-50 011	-76 200	-76 200	-208 808	-132 608	174,0 %	-209 000	-192	0,1 %	-209 000	0	0,0 %
Muut vuokrat	-231 080	-181 914	-181 914	-394 500	-212 586	116,9 %	-394 500	0	0,0 %	-394 500	0	0,0 %
Muut kulut	-1 157 162	-801 797	-2 301 797	-1 834 825	466 972	-20,3 %	-2 234 810	-399 985	21,8 %	-2 484 810	-250 000	11,2 %
Välilliset verot	-2 013	-1 925	-1 925	-3 375	-1 450	75,3 %	-3 350	25	-0,7 %	-3 350	0	0,0 %
Jäsen- ja vuosimaksut	-34 355	-19 640	-19 640	-45 180	-25 540	130,0 %	-45 190	-10	0,0 %	-45 190	0	0,0 %
Lunastus-, perintä- ja lupamaksut	-57 278	-140 800	-140 800	-126 550	14 250	-10,1 %	-126 550	0	0,0 %	-126 550	0	0,0 %
Luottotappiot myyntisaamisista	-23 527	-580 162	-140 162	-100 000	40 162	-28,7 %	-500 000	-400 000	400,0 %	-1 000 000	-500 000	100,0 %
Luottokortti- ym. provisiot	-102 570	-35 000	-135 000	-200 000	-65 000	48,1 %	-200 000	0	0,0 %	-200 000	0	0,0 %
Luottotappiovaraukset	-915 717	0	-1 840 000	-1 335 000	505 000	-27,4 %	-1 335 000	0	0,0 %	-1 085 000	250 000	-18,7 %
Muut kulut	-21 702	-24 270	-24 270	-24 720	-450	1,9 %	-24 720	0	0,0 %	-24 720	0	0,0 %
Toimintakate	9 458 044	2 049 572	1 349 572	-3 562	-1 353 134	-100,3 %	3 282 013	3 285 575	-92236,5 %	3 951 013	669 000	20,4 %
Rahoitustuotot ja -kulut	160 969	-270 000	295 500	-40 000	-335 500	-113,5 %	-780 000	-740 000	1850,0 %	-1 725 000	-945 000	121,2 %
Vuosikate	9 619 013	1 779 572	1 645 072	-43 562	-1 688 634	-102,6 %	2 502 013	2 545 575	-5843,6 %	2 226 013	-276 000	-11,0 %

LIITE 1 Tuloslaskelma

HSL yhteensä	TP2010	TA 2011	Muutettu ¹⁾ TA2011	TA 2012	Muutos TA2012/Muut. TA 2011		TS 2013	Muutos TS2013/TA2012		TS 2014	Muutos TS2014/TS2013	
					eur	%		eur	%		eur	%
					Poistot	-4 654 874		-5 369 572	-4 935 072		-5 895 438	-960 366
Tilikauden tulos	4 964 139	-3 590 000	-3 290 000	-5 939 000	-2 649 000	80,5 %	-2 833 000	3 106 000	-52,3 %	-2 833 000	0	0,0 %
Tilikauden yli-/alijäämä	4 964 139	-3 590 000	-3 290 000	-5 939 000	-2 649 000	80,5 %	-2 833 000	3 106 000	-52,3 %	-2 833 000	-0	0,0 %

Toimintatuotot / Toimintakulut, %	102,0 %	100,4 %	100,3 %	100,0 %		100,6 %		100,7 %
- ilman kuntaosuuksia, %	53,3 %	51,2 %	52,0 %	50,5 %		50,5 %		48,6 %
Toimintakate, %	1,9 %	0,4 %	0,3 %	0,0 %		0,6 %		0,7 %
Vuosikate, %	2,0 %	0,3 %	0,3 %	0,0 %		0,4 %		0,4 %
Vuosikate / Poistot, %	206,6 %	33,1 %	33,3 %	-0,7 %		46,9 %		44,0 %

¹⁾ HSL:n hallituksen 25.10.2011 § 148 Talousarvion 2011 muutosesitys Yhtymäkokoukselle

LIITE 2 Rahoituslaskelma

Rahoituslaskelma 2012 – 2014

1 000 €		TP2010	TA 2011	Muut. TA2011	TA 2012	TS 2013	TS 2014
Toiminnan rahavirta							
	Vuosikate	9 619	1 780	1 645	-44	2 503	2 227
Investointien rahavirta							
	Investointimenot	-27 629	-11 638	-11 638	-12 531	-25 047	-25 655
	Rahoitusosuudet investointimenoihin	306					
	Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot						
Toiminnan ja investointien rahavirta		-17 704	-9 858	-9 993	-12 574	-22 543	-23 427
Rahoituksen rahavirta							
	Lainakannan muutokset						
	Pitkäaikaisten lainojen lisäys		12 000		12 000	25 000	25 000
	Pitkäaikaisten lainojen vähennys					-1 333	-4 111
	Oman pääoman muutokset	13 595					
	Muut maksuvalmiuden muutokset	41 063					
Vaikutus maksuvalmiuteen		36 954	2 142	-9 993	-574	1 123	-2 539
	Rahavarat 31.12	42 160	12 205	32 167	31 593	32 716	30 178
	Rahavarat 1.1	5 206	10 063	42 160	32 167	31 593	32 716
Investointien tulo-rahoitus %		35,2 %	15,3 %	14,1 %	-0,3 %	10,0 %	8,7 %
Kassan riittävyys, pv		31,8	8,7	23,0	20,7	21,1	18,4

LIITE 3 Investointierittely

Investoinnit 2012 - 2014 hankeryhmittäin

Hankeryhmä	TP2010	TA 2011	TA 2012	Muutos TA2012/TA2011		TS 2013	TS 2014
	€	€	€	€	%	€	€
Toimiala-IT	547 351	1 481 000	1 291 000	-190 000	-12,8 %	831 000	831 000
Asiakassovellukset	161 854	335 000	350 000	15 000	4,5 %	250 000	350 000
Matkakorttijärjestelmä	1 020 977	570 000	645 000	75 000	13,2 %	205 000	180 000
LIJ2014	1 133 821	5 980 000	8 100 000	2 120 000	35,5 %	22 100 000	22 700 000
Muut informaatiojärjestelmät	1 644 492	1 770 000	1 390 000	-380 000	-21,5 %	1 290 000	1 285 000
Muut IT-investoinnit	677 183	1 502 000	654 500	-847 500	-56,4 %	370 500	308 500
Muut yhteiset hankinnat	791 673	0	100 000	100 000		0	0
Investointimenot yhteensä	5 977 352	11 638 000	12 530 500	892 500	7,7 %	25 046 500	25 654 500
HKL:stä ja YTV:stä siirtyneen omaisuuden arvo	21 345 371	0	0	0	-	0	0
Pysyviin vastaaviin kirjattavat investoinnit yhteensä	27 322 723	11 638 000	12 530 500	892 500	7,7 %	25 046 500	25 654 500

LIITE 4 Kuntaosuudet

Kuntaosuusyhteenveto 2012 - 2014

	1 000 €	TP 2010	TA 2011	ENN 2011 30.9.2011	Muutos ENN11/TA11		TA 2012	Muutos TA12/ENN11		TS 2013	TS 2014
					Eur	%		Eur	%		
Operointi- infra- ja yleiskustannukset											
Helsinki	297,145	317,082	317,299	0,217	0,1 %	342,838	25,539	8,0 %	347,347	365,718	
Operointi	223,406	238,043	237,087	-0,956	-0,4 %	252,723	15,636	6,6 %	258,657	269,253	
Infra	50,501	52,333	54,474	2,141	4,1 %	57,859	3,385	6,2 %	59,786	67,062	
Yleiskust.	23,238	26,706	25,738	-0,968	-3,6 %	27,990	2,252	8,7 %	28,904	29,403	
Palvelutasovaraus	0,000	0,000	0,000	0,000	-	4,266	4,266		0,000	0,000	
Espoo	95,149	100,428	101,921	1,493	1,5 %	110,504	8,583	8,4 %	113,057	119,344	
Operointi	83,366	89,445	88,929	-0,516	-0,6 %	96,459	7,530	8,5 %	98,550	102,556	
Infra	4,709	3,432	5,170	1,738	50,6 %	5,535	0,365	7,1 %	5,719	7,848	
Yleiskust.	7,074	7,551	7,822	0,271	3,6 %	8,510	0,688	8,8 %	8,788	8,940	
Kauniainen	1,904	2,112	2,045	-0,067	-3,2 %	2,195	0,150	7,3 %	2,247	2,430	
Operointi	1,686	1,901	1,799	-0,102	-5,4 %	1,924	0,125	6,9 %	1,967	2,047	
Infra	0,087	0,070	0,100	0,030	42,9 %	0,113	0,013	13,0 %	0,117	0,217	
Yleiskust.	0,131	0,141	0,146	0,005	3,5 %	0,158	0,012	8,2 %	0,163	0,166	
Vantaa	72,092	76,231	78,047	1,816	2,4 %	84,569	6,522	8,4 %	86,498	92,265	
Operointi	63,823	68,112	68,813	0,701	1,0 %	74,527	5,714	8,3 %	76,125	79,216	
Infra	3,403	2,968	3,855	0,887	29,9 %	4,187	0,332	8,6 %	4,327	6,898	
Yleiskust.	4,866	5,151	5,379	0,228	4,4 %	5,855	0,476	8,8 %	6,046	6,151	
Kerava	5,999	5,734	6,534	0,800	14,0 %	7,065	0,531	8,1 %	7,233	8,455	
Operointi	5,469	5,198	5,959	0,761	14,6 %	6,443	0,484	8,1 %	6,590	6,859	
Infra	0,221	0,173	0,237	0,064	37,0 %	0,253	0,016	6,8 %	0,262	1,208	
Yleiskust.	0,309	0,363	0,338	-0,025	-6,9 %	0,369	0,031	9,2 %	0,381	0,388	
Kirkkonummi	6,589	6,215	7,109	0,894	14,4 %	7,590	0,481	6,8 %	7,768	8,498	
Operointi	6,118	5,818	6,593	0,775	13,3 %	7,039	0,446	6,8 %	7,199	7,494	
Infra	0,188	0,161	0,200	0,039	24,2 %	0,212	0,012	6,0 %	0,219	0,647	
Yleiskust.	0,283	0,236	0,316	0,080	33,9 %	0,339	0,023	7,3 %	0,350	0,357	
Yhteensä	478,878	507,802	512,955	5,153	1,0 %	554,761	41,806	8,2 %	564,150	596,710	

Yhteenveto kuntaosuuksien perusteena olevista tuloista

Helsinki	151,700	152,975	156,827	3,852	2,5 %	166,868	10,041	6,4 %	169,723	172,475
Lipputulot	147,741	149,518	153,542	4,024	2,7 %	161,874	8,332	5,4 %	164,729	167,481
Valtionavut	2,754	3,457	3,285	-0,172	-5,0 %	2,902	-0,383	-11,7 %	2,902	2,902
Ed. vuosien ylij./alij.	0,000	0,000	0,000	0,000	100,0 %	2,092	2,092		2,092	2,092
Muut tuet	1,205	0,000	0,000	0,000	-	0,000	0,000	-100,0 %	0,000	0,000
Espoo	50,382	54,770	53,070	-1,700	-3,1 %	58,204	5,134	9,7 %	56,960	57,839
Lipputulot	49,193	51,057	51,686	0,629	1,2 %	54,452	2,766	5,4 %	55,347	56,226
Valtionavut	1,189	1,454	1,384	-0,070	-4,8 %	1,223	-0,161	-11,6 %	1,223	1,223
Ed. vuosien ylij./alij.	0,000	2,259	0,000	-2,259	-100,0 %	2,529	2,529		0,390	0,390
Kauniainen	1,303	1,364	1,378	0,014	1,0 %	1,565	0,187	13,6 %	1,588	1,611
Lipputulot	1,258	1,266	1,330	0,064	5,1 %	1,401	0,071	5,3 %	1,424	1,447
Valtionavut	0,045	0,051	0,048	-0,003	-5,9 %	0,043	-0,005	-10,4 %	0,043	0,043
Ed. vuosien ylij./alij.	0,000	0,047	0,000	-0,047	-100,0 %	0,121	0,121		0,121	0,121
Vantaa	39,328	41,379	41,475	0,096	0,2 %	44,519	3,044	7,3 %	44,231	44,901
Lipputulot	38,360	38,734	40,359	1,625	4,2 %	41,837	1,478	3,7 %	42,516	43,186
Valtionavut	0,968	1,174	1,116	-0,058	-4,9 %	0,987	-0,129	-11,6 %	0,987	0,987
Ed. vuosien ylij./alij.	0,000	1,471	0,000	-1,471	-100,0 %	1,695	1,695		0,728	0,728
Kerava	3,524	3,513	3,742	0,229	6,5 %	3,526	-0,216	-5,8 %	3,592	3,654

LIITE 4 Kuntaosuudet

1 000 €	TP 2010	TA 2011	ENN 2011	Muutos ENN11/TA11		TA 2012	Muutos TA12/ENN11		TS 2013	TS 2014
			30.9.2011	Eur	%		Eur	%		
Lipputulot	3,364	3,351	3,551	0,200	6,0 %	3,749	0,198	5,6 %	3,815	3,877
Valtionavut	0,160	0,209	0,191	-0,018	-8,6 %	0,169	-0,022	-11,5 %	0,169	0,169
Ed. vuosien ylij./alij.	0,000	-0,047	0,000	0,047	-100,0 %	-0,392	-0,392		-0,392	-0,392
Kirkkonummi	3,721	2,990	3,925	0,935	31,3 %	3,999	0,074	1,9 %	4,067	4,134
Lipputulot	3,549	2,909	3,719	0,810	27,8 %	3,923	0,204	5,5 %	3,991	4,058
Valtionavut	0,172	0,221	0,206	-0,015	-6,8 %	0,182	-0,024	-11,7 %	0,182	0,182
Ed. vuosien ylij./alij.	0,000	-0,140	0,000	0,140	-100,0 %	-0,106	-0,106		-0,106	-0,106
Yhteensä	249,958	256,991	260,417	3,426	1,3 %	278,681	18,264	7,0 %	280,161	284,614

KUNTAOSUUDET YHTEENSÄ (sis. Metropol-hankkeen kustannukset ENN2011-TS2014)

Helsinki	145,445	164,107	160,472	-3,635	-2,2 %	175,970	15,498	9,7 %	177,624	193,243
Espoo	44,767	45,658	48,851	3,193	7,0 %	52,300	3,449	7,1 %	56,097	61,505
Kauniainen	0,601	0,748	0,667	-0,081	-10,8 %	0,630	-0,037	-5,5 %	0,659	0,819
Vantaa	32,764	34,852	36,572	1,720	4,9 %	40,050	3,478	9,5 %	42,267	47,364
Kerava	2,475	2,221	2,792	0,571	25,7 %	3,539	0,747	26,8 %	3,641	4,801
Kirkkonummi	2,868	3,225	3,184	-0,041	-1,3 %	3,591	0,407	12,8 %	3,701	4,364
Yhteensä	228,920	250,811	252,538	1,727	0,7 %	276,080	23,542	9,3 %	283,989	312,096

Kuntaosuudet/asukas/ 1 € tarkkuudella, asukaslukuna käytetty jäsenkuntien asukaslukua 31.12.2010:

	TP2010	TA 2011	ENN2011	Muutos ENN11/TA11		TA 2012	Muutos TA12/ENN11		TS 2013	TS 2014
			30.9.2011	Eur	%		Eur	%		
Helsinki	247	279	273	-6	-2,2 %	299	26	9,7 %	302	328
Espoo	181	184	197	13	7,0 %	211	14	7,1 %	226	248
Kauniainen	69	86	77	-9	-10,8 %	73	-4	-5,5 %	76	94
Vantaa	164	174	183	9	4,9 %	200	17	9,5 %	211	237
Kerava	72	65	81	17	25,7 %	103	22	26,8 %	106	140
Kirkkonummi	78	87	86	-1	-1,3 %	97	11	12,8 %	100	118
Yhteensä	205	225	226	2	0,7 %	247	21	9,3 %	254	280

Kuntaosuudet 2012

A. Kustannukset kunnittain 2012							
Operointikustannukset	Helsinki	Espoo	Kauniainen	Vantaa	Kerava	K.nummi	Yhteensä
- PKS	250,003	95,530	1,891	73,202	0,990	1,152	422,768
- 3. vyöhyke	2,007	0,802	0,029	1,241	5,439	5,872	15,390
- Metropol-hanke	0,713	0,127	0,004	0,084	0,014	0,015	0,957
Yhteensä	252,723	96,459	1,924	74,527	6,443	7,039	439,115
%-jakautuma	57,6 %	22,0 %	0,4 %	17,0 %	1,5 %	1,6 %	100,0 %
Yleiskustannukset	Helsinki	Espoo	Kauniainen	Vantaa	Kerava	K.nummi	Yhteensä
- PKS	27,835	8,457	0,156	5,744	0,110	0,109	42,411
- 3. vyöhyke	0,087	0,041	0,002	0,103	0,258	0,229	0,720
- Metropol-hanke	0,068	0,012	0,000	0,008	0,001	0,001	0,090
Yhteensä	27,990	8,510	0,158	5,855	0,369	0,339	43,221
%-jakautuma	64,8 %	19,7 %	0,4 %	13,5 %	0,9 %	0,8 %	100,0 %
Infrakustannukset	Helsinki	Espoo	Kauniainen	Vantaa	Kerava	K.nummi	Yhteensä
- PKS	57,844	5,529	0,113	4,171	0,200	0,188	68,045
- 3. vyöhyke	0,015	0,006	0,000	0,016	0,053	0,024	0,114
- Metropol-hanke	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Yhteensä	57,859	5,535	0,113	4,187	0,253	0,212	68,159
%-jakautuma	84,9 %	8,1 %	0,2 %	6,1 %	0,4 %	0,3 %	100,0 %
Kustannukset yhteensä	Helsinki	Espoo	Kauniainen	Vantaa	Kerava	K.nummi	Yhteensä
- PKS	335,682	109,516	2,160	83,117	1,300	1,449	533,224
- 3. vyöhyke	2,109	0,849	0,031	1,360	5,750	6,125	16,224
- Metropol-hanke	0,781	0,139	0,004	0,092	0,015	0,016	1,047
Yhteensä	338,572	110,504	2,195	84,569	7,065	7,590	550,495
%-jakautuma	61,5 %	20,1 %	0,4 %	15,4 %	1,3 %	1,4 %	100,0 %
B. Lipputulot kunnittain 2012							
	Helsinki	Espoo	Kauniainen	Vantaa	Kerava	K.nummi	Yhteensä
- PKS	159,968	52,965	1,347	40,699	0,769	1,321	257,069
- 3. vyöhyke	1,789	1,466	0,053	1,124	2,978	2,600	10,010
- Metropol-hanke	0,117	0,021	0,001	0,014	0,002	0,002	0,157
Yhteensä	161,874	54,452	1,401	41,837	3,749	3,923	267,236
%-jakautuma	60,6 %	20,4 %	0,5 %	15,7 %	1,4 %	1,5 %	100,0 %
C. Kuntaosuudet ennen aikaisempien vuosien ylijäämää, valtionapuja ja muita tukia 2012							
	Helsinki	Espoo	Kauniainen	Vantaa	Kerava	K.nummi	Yhteensä
- PKS	175,714	56,551	0,813	42,418	0,531	0,128	276,155
- 3. vyöhyke	0,320	-0,617	-0,022	0,236	2,772	3,525	6,214
- Metropol-hanke	0,664	0,118	0,003	0,078	0,013	0,014	0,890
Yhteensä	176,698	56,052	0,794	42,732	3,316	3,667	283,259
%-jakautuma	62,4 %	19,8 %	0,3 %	15,1 %	1,2 %	1,3 %	100,0 %
Kuntaosuudesta tehtävät vähennykset							
	Helsinki	Espoo	Kauniainen	Vantaa	Kerava	K.nummi	Yhteensä
- ed. vuosien ylijäämä	2,092	2,529	0,121	1,695	-0,392	-0,106	5,939
- suurten kaupunkien tuki	2,902	1,223	0,043	0,987	0,169	0,182	5,506
- muut tuet	0,000	0,000	0,000	0,000			0,000
Yhteensä	4,994	3,752	0,164	2,682	-0,223	0,076	11,445
%-jakautuma	43,6 %	32,8 %	1,4 %	23,4 %	-1,9 %	0,7 %	100,0 %
D. Kuntaosuudet vähennysten jälkeen 2012							
	Helsinki	Espoo	Kauniainen	Vantaa	Kerava	K.nummi	Yhteensä
Yhteensä, (ilman Metropol)	171,040	52,182	0,627	39,972	3,526	3,577	270,924
- Metropol-hanke	0,664	0,118	0,003	0,078	0,013	0,014	0,890
- Palvelutasovaraus	4,266						4,266
Yhteensä	175,970	52,300	0,630	40,050	3,539	3,591	276,080
%-jakautuma	63,7 %	18,9 %	0,2 %	14,5 %	1,3 %	1,3 %	100,0 %
Subventio kunnittain	Helsinki	Espoo	Kauniainen	Vantaa	Kerava	K.nummi	Yhteensä
(ilman Metropol-hanketta)	51,9 %	47,3 %	28,6 %	47,3 %	50,0 %	47,2 %	50,1 %

Vertailu kuntaosuudet TA2012 - TA2011

Kuntaosuudet vähennysten jälkeen TA2011							
	Helsinki	Espoo	Kauniainen	Vantaa	Kerava	K.nummi	Yhteensä
Yhteensä	164,107	45,658	0,748	34,852	2,221	3,225	250,811
Erotus (ilman Metropol)	Helsinki	Espoo	Kauniainen	Vantaa	Kerava	K.nummi	Yhteensä
	6,933	6,524	-0,121	5,120	1,305	0,352	20,113

Kuntaosuudet 2013

A. Kustannukset kunnittain							
Operointikustannukset	Helsinki	Espoo	Kauniainen	Vantaa	Kerava	K:nummi	Yhteensä
- PKS	255,030	97,451	1,929	74,674	1,010	1,175	431,269
- 3. vyöhyke	2,047	0,818	0,030	1,266	5,548	5,990	15,699
- Metropol-hanke	1,580	0,281	0,008	0,185	0,032	0,034	2,120
Yhteensä	258,657	98,550	1,967	76,125	6,590	7,199	449,088
%-jakautuma	57,6 %	21,9 %	0,4 %	17,0 %	1,5 %	1,6 %	100,0 %
Yleiskustannukset	Helsinki	Espoo	Kauniainen	Vantaa	Kerava	K:nummi	Yhteensä
- PKS	28,746	8,734	0,161	5,932	0,114	0,113	43,800
- 3. vyöhyke	0,090	0,042	0,002	0,106	0,266	0,236	0,742
- Metropol-hanke	0,068	0,012	0,000	0,008	0,001	0,001	0,090
Yhteensä	28,904	8,788	0,163	6,046	0,381	0,350	44,632
%-jakautuma	64,8 %	19,7 %	0,4 %	13,5 %	0,9 %	0,8 %	100,0 %
Infrakustannukset	Helsinki	Espoo	Kauniainen	Vantaa	Kerava	K:nummi	Yhteensä
- PKS	59,770	5,713	0,117	4,310	0,207	0,194	70,311
- 3. vyöhyke	0,016	0,006	0,000	0,017	0,055	0,025	0,119
- Metropol-hanke	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Yhteensä	59,786	5,719	0,117	4,327	0,262	0,219	70,430
%-jakautuma	84,9 %	8,1 %	0,2 %	6,1 %	0,4 %	0,3 %	100,0 %
Kustannukset yhteensä	Helsinki	Espoo	Kauniainen	Vantaa	Kerava	K:nummi	Yhteensä
- PKS	343,546	111,898	2,207	84,916	1,331	1,482	545,380
- 3. vyöhyke	2,153	0,866	0,032	1,389	5,869	6,251	16,560
- Metropol-hanke	1,648	0,293	0,008	0,193	0,033	0,035	2,210
Yhteensä	347,347	113,057	2,247	86,498	7,233	7,768	564,150
%-jakautuma	61,6 %	20,0 %	0,4 %	15,3 %	1,3 %	1,4 %	100,0 %
B. Lipputulot kunnittain							
	Helsinki	Espoo	Kauniainen	Vantaa	Kerava	K:nummi	Yhteensä
- PKS	162,377	53,763	1,367	41,312	0,781	1,341	260,941
- 3. vyöhyke	1,816	1,488	0,054	1,141	3,023	2,639	10,161
- Metropol-hanke	0,536	0,096	0,003	0,063	0,011	0,011	0,720
Yhteensä	164,729	55,347	1,424	42,516	3,815	3,991	271,822
%-jakautuma	60,6 %	20,4 %	0,5 %	15,6 %	1,4 %	1,5 %	100,0 %
C. Kuntaosuudet ennen aikaisempien vuosien ylijäämää, valtionapuja ja muita tukia 2013							
	Helsinki	Espoo	Kauniainen	Vantaa	Kerava	K:nummi	Yhteensä
- PKS	181,169	58,135	0,840	43,604	0,550	0,141	284,439
- 3. vyöhyke	0,337	-0,622	-0,022	0,248	2,846	3,612	6,399
- Metropol-hanke	1,112	0,197	0,005	0,130	0,022	0,024	1,490
Yhteensä	182,618	57,710	0,823	43,982	3,418	3,777	292,328
%-jakautuma	62,5 %	19,7 %	0,3 %	15,0 %	1,2 %	1,3 %	100,0 %
Kuntaosuudesta tehtävät vähennykset							
	Helsinki	Espoo	Kauniainen	Vantaa	Kerava	K:nummi	Yhteensä
- ed. vuosien ylijäämä	2,092	0,390	0,121	0,728	-0,392	-0,106	2,833
- valtionavut	2,902	1,223	0,043	0,987	0,169	0,182	5,506
- muut tuet							0,000
Yhteensä	4,994	1,613	0,164	1,715	-0,223	0,076	8,339
%-jakautuma	59,9 %	19,3 %	2,0 %	20,6 %	-2,7 %	0,9 %	100,0 %
D. Kuntaosuudet vähennysten jälkeen 2013							
	Helsinki	Espoo	Kauniainen	Vantaa	Kerava	K:nummi	Yhteensä
Yhteensä, (ilman Metropol)	176,512	55,900	0,654	42,137	3,619	3,677	282,499
- Metropol-hanke	1,112	0,197	0,005	0,130	0,022	0,024	1,490
Yhteensä	177,624	56,097	0,659	42,267	3,641	3,701	283,989
%-jakautuma	62,5 %	19,8 %	0,2 %	14,9 %	1,3 %	1,3 %	100,0 %
	Helsinki	Espoo	Kauniainen	Vantaa	Kerava	K:nummi	Yhteensä
Subventio kunnittain (ilman Metropol-hanketta)	51,1 %	49,6 %	29,2 %	48,8 %	50,3 %	47,5 %	50,3 %

Kuntaosuudet 2014

A. Kustannukset kunnittain							
Operointikustannukset	Helsinki	Espoo	Kauniainen	Vantaa	Kerava	K:nummi	Yhteensä
- PKS	265,329	101,386	2,007	77,689	1,051	1,223	448,685
- 3. vyöhyke	2,130	0,851	0,031	1,317	5,772	6,232	16,333
- Metropol-hanke	1,794	0,319	0,009	0,210	0,036	0,039	2,407
Yhteensä	269,253	102,556	2,047	79,216	6,859	7,494	467,425
%-jakautuma	57,6 %	21,9 %	0,4 %	16,9 %	1,5 %	1,6 %	100,0 %
Yleiskustannukset	Helsinki	Espoo	Kauniainen	Vantaa	Kerava	K:nummi	Yhteensä
- PKS	29,244	8,885	0,164	6,035	0,116	0,115	44,559
- 3. vyöhyke	0,091	0,043	0,002	0,108	0,271	0,241	0,756
- Metropol-hanke	0,068	0,012	0,000	0,008	0,001	0,001	0,090
Yhteensä	29,403	8,940	0,166	6,151	0,388	0,357	45,405
%-jakautuma	64,8 %	19,7 %	0,4 %	13,5 %	0,9 %	0,8 %	100,0 %
Infrakustannukset	Helsinki	Espoo	Kauniainen	Vantaa	Kerava	K:nummi	Yhteensä
- PKS	67,039	7,833	0,216	6,881	1,156	0,569	83,694
- 3. vyöhyke	0,023	0,015	0,001	0,017	0,052	0,078	0,186
- Metropol-hanke	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Yhteensä	67,062	7,848	0,217	6,898	1,208	0,647	83,880
%-jakautuma	79,9 %	9,4 %	0,3 %	8,2 %	1,4 %	0,8 %	100,0 %
Kustannukset yhteensä	Helsinki	Espoo	Kauniainen	Vantaa	Kerava	K:nummi	Yhteensä
- PKS	361,612	118,104	2,387	90,605	2,323	1,907	576,938
- 3. vyöhyke	2,244	0,909	0,034	1,442	6,095	6,551	17,275
- Metropol-hanke	1,862	0,331	0,009	0,218	0,037	0,040	2,497
Yhteensä	363,856	119,013	2,421	92,047	8,418	8,458	594,213
%-jakautuma	61,2 %	20,0 %	0,4 %	15,5 %	1,4 %	1,4 %	100,0 %
B. Lipputulot kunnittain							
	Helsinki	Espoo	Kauniainen	Vantaa	Kerava	K:nummi	Yhteensä
- PKS	164,813	54,569	1,388	41,932	0,792	1,361	264,855
- 3. vyöhyke	1,843	1,510	0,055	1,158	3,068	2,679	10,313
- Metropol-hanke	0,825	0,147	0,004	0,096	0,017	0,018	1,107
Yhteensä	167,481	56,226	1,447	43,186	3,877	4,058	276,275
%-jakautuma	60,6 %	20,4 %	0,5 %	15,6 %	1,4 %	1,5 %	100,0 %
C. Kuntaosuudet ennen aikaisempien vuosien ylijäämää, valtionapuja ja muita tukia 2014							
	Helsinki	Espoo	Kauniainen	Vantaa	Kerava	K:nummi	Yhteensä
- PKS	196,799	63,535	0,999	48,673	1,531	0,546	312,083
- 3. vyöhyke	0,401	-0,601	-0,021	0,284	3,027	3,872	6,962
- Metropol-hanke	1,037	0,184	0,005	0,122	0,020	0,022	1,390
Yhteensä	198,237	63,118	0,983	49,079	4,578	4,440	320,435
%-jakautuma	61,9 %	19,7 %	0,3 %	15,3 %	1,4 %	1,4 %	100,0 %
Kuntaosuudesta tehtävät vähennykset							
	Helsinki	Espoo	Kauniainen	Vantaa	Kerava	K:nummi	Yhteensä
- ed. vuosien ylijäämä	2,092	0,390	0,121	0,728	-0,392	-0,106	2,833
- valtionavut	2,902	1,223	0,043	0,987	0,169	0,182	5,506
- muut tuet							0,000
Yhteensä	4,994	1,613	0,164	1,715	-0,223	0,076	8,339
%-jakautuma	59,9 %	19,3 %	2,0 %	20,6 %	-2,7 %	0,9 %	100,0 %
D. Kuntaosuudet vähennysten jälkeen 2014							
	Helsinki	Espoo	Kauniainen	Vantaa	Kerava	K:nummi	Yhteensä
Yhteensä, (ilman Metropol)	192,206	61,321	0,814	47,242	4,781	4,342	310,706
- Metropol-hanke	1,037	0,184	0,005	0,122	0,020	0,022	1,390
Yhteensä	193,243	61,505	0,819	47,364	4,801	4,364	312,096
%-jakautuma	61,9 %	19,7 %	0,3 %	15,2 %	1,5 %	1,4 %	100,0 %
	Helsinki	Espoo	Kauniainen	Vantaa	Kerava	K:nummi	Yhteensä
Subventio kunnittain (ilman Metropol-hanketta)	53,1 %	51,7 %	33,7 %	51,4 %	57,0 %	51,6 %	52,5 %

Ostoliikennesopimusten piirissä olevan bussiliikenteen osalta muutokset suunnitelmakaudella ovat seuraavat:

MUUTOKSET HELSINGIN SISÄISILLÄ LINJOILLA

Muutokset vuonna 2012

Linjasto- ja reittimuutokset

Linja 15 Ruoholahti–Länsiterminaali

Linja 15A Elielinaukio–Länsiterminaali

Linja 15V Salmisaari–Ruoholahti–Länsiterminaali

Linjalle 15A lisätään lähtöjä kevääksi ja kesäksi Länsisataman alueen palvelujen lisääntymisen takia. Linjat lakkautetaan syysliikenteen alkaessa, jonka jälkeen Ruoholahdesta Salmisaaren työpaikka-alueelle liikennöidään ruuhka-aikoina Tapiolan palvelulinjan autolla.

Autopäivä- ja kustannusmuutokset:

-6 ap

-0,527 milj. €/vuonna 2012 ja noin -1,113 milj. € vuositasolla.

Linja 74 Hakaniemi–Tapanila–Puistola

Suurin osa linjan 74 liikenteestä siirtyy uudelle seutulinjalle 714 Hakaniemi–Tapanila–Puistola–Porttipuisto.

Autopäivä- ja kustannusmuutokset:

-5 ap/arki, -3 ap/lauantai ja sunnuntai

-0,444 milj. €/vuonna 2012 ja noin -0,938 milj. € vuositasolla

Palvelutasoparannukset

01N Elielinaukio–Konala–Malminkartano

02N Elielinaukio–Kannelmäki

M-junan viikonlopun yöliikenne lakkautetaan kesäliikenteen alusta 2012 ja korvataan samoja alueita palvelevia bussilinjoja vahvistamalla.

Autopäivä- ja kustannusmuutokset:

+1 ap/perjantai ja lauantai

0,002 milj. €/vuonna 2012 ja noin 0,005 milj. € vuositasolla

Linja 14 Eira–Kamppi–Pajamäki

Linjalle 14 lisätään tarjontaa arkisin suuren matkustajamäärän takia.

Autopäivä- ja kustannusmuutokset:

+1 ap/arki talvella

0,040 milj. €/vuonna 2012 ja noin 0,084 milj. € vuositasolla

LIITE 5 JOUKKOLIIKENTEEN PALVELUTASO

Linja 39 Kamppi–Konala–Malminkartano **Linja 39A Kamppi–Konala–Malminkartano**

Linjalle 39 lisätään tarjontaa arjen päiväliikenteeseen matkustajamäärän kasvun takia. M-junan viikonlopun yöliikenne lakkautetaan kesäliikenteen alusta 2012 ja korvataan samoja alueita palvelevia bussilinjoja vahvistamalla.

Autopäivä- ja kustannusmuutokset:
ei autopäivämuutoksia
0,052 milj. €/vuonna 2012 ja noin 0,110 milj. € vuositasolla

Linja 57 Latokartano–Käpylä–Munkkivuori **Linja 79 Herttoniemi–Malmi**

Linjan 57 reittiä jatkettiin Latokartanossa asutuksen lisääntymisen takia von Daehnin kadulle kesäliikenteen alusta 2011. Reittimuutoksen myötä ajoaika piteni hieman, jolloin myös vuoroväli harveni. Lisätään linjalle 57 yksi auto ruuhka-ajan liikenteeseen sekä lauantaihin, jotta vuoroväli voidaan palauttaa reittimuutosta edeltäneelle tasolle.

Autopäivä- ja kustannusmuutokset:
+1 ap/arki ja lauantai
0,066 milj. €/vuonna 2012 ja noin 0,139 milj. € vuositasolla

Linja 58 Itäkeskus–Pasila–Munkkivuori **Linja 58B Itäkeskus–Pasila–Meilahden klinikat** **Linja 59 Herttoniemi–Pasila–Pajamäki**

Erittäin kuormitettujen poikittaislinjojen 58, 58B ja 59 tarjontaa lisätään ruuhka-aikoina. Linjan 58B arjen myöhäisillan lähdöt sekä linjan 58B sunnuntailiikenne siirretään linjalle 58.

Autopäivä- ja kustannusmuutokset:
+1 ap/arki, +2 ap/sunnuntai
0,095 milj. €/vuonna 2012 ja noin 0,201 milj. € vuositasolla

Linja 70T Kamppi–Malmi–Suutarila

Linja 70T on ollut erittäin kuormittunut ruuhka-aikoina. Lisätään linjan tarjontaa ruuhka-aikoina.

Autopäivä- ja kustannusmuutokset:
+1 ap/arki
0,047 milj. €/vuonna 2012 ja noin 0,099 milj. € vuositasolla

Linja 77A Jakomäki–Malmi–Siltamäki

Linjan 77A ruuhka-ajan tarjontaa lisätään ja linjalla aloitetaan sunnuntailiikenne. Muutoksilla parannetaan Alppikylän asuinalueen yhteyksiä omaan aluekeskukseen (Malmi). Kesäliikenteessä osa suoritteista siirtyy syksyllä 2011 aloittaneelle seutulinjalle 577.

Autopäivä- ja kustannusmuutokset:
+1 ap/arki, +3 ap/sunnuntai
-0,065 milj. €/vuonna 2012 ja noin -0,137 milj. € vuositasolla

Linja 84 Herttoniemi–Laajasalo (Gunillantie)

Linja 84 on ollut erittäin kuormittunut. Lisätään linjan tarjontaa ruuhka-aikoina ja lauantaisin.

Autopäivä- ja kustannusmuutokset:

+1 ap/arki ja lauantai

0,053 milj. €/vuonna 2012 ja noin 0,113 milj. € vuositasolla

Linja 94 Itäkeskus(M)–Porttitie–Kontula(M)–Kontulankaari

Linja 95 Itäkeskus(M)–Mellunmäki(M)–Kontula(M)–Keinutie

Linja 97 Itäkeskus(M)–Vartiokylä–Mellunmäki(M)

Linjoilla 94, 95 ja 97 varaudutaan Turunlinnantien ja Kehä I:n risteyksen ruuhkien aiheuttamaan ajoaikojen pitenemiseen yhdellä lisäautolla arkisin ruuhka-aikoina sekä lauantain päiväliikenteessä.

Autopäivä- ja kustannusmuutokset:

+1 ap/arki ja lauantai

0,040 milj. €/vuonna 2012 ja noin 0,084 milj. € vuositasolla

Lisäksi varaudutaan Helsingin sisäisillä linjoilla mahdollisiin kapasiteetti- ja ajoaikalisäyksiin sekä yllättäviin vara-autotarpeisiin, kustannusvaikutus 1 200 000 € vuonna 2012.

Metroa korvaava bussiliikenne:

Automaattimetron asennustöiden aikaiset liikennekatkot vuonna 2012 noin 150 000 €.

Kalatataman siltatyömaasta aiheutuva ylimääräinen bussiliikenne vuonna 2012 noin 400 000 €.

Muutokset vuonna 2013

Linja 45 Kamppi–Malminkartano–Honkasuo

Linjan 45 reittiä jatketaan uudelle Honkasuon asuinalueelle.

Autopäivä- ja kustannusmuutokset:

+1 ap/arki

0,106 milj. €/vuonna 2013 ja noin 0,284 milj. € vuositasolla

Linja 90N Rautatientori–Länsi-Herttoniemi–Vuosaari (Kallvikintie)

Linja 96N Rautatientori–Aurinkolahti–Vuosaari (Porslahdentie)

Itä-Helsingin yölinjat ovat olleet erittäin kuormitettuja. Lisätään tarjontaa viikonloppuisin kysyntää vastaavaksi.

Autopäivä- ja kustannusmuutokset:

+1 ap/perjantai ja lauantai

0,013 milj. €/vuonna 2013 ja noin 0,034 milj. € vuositasolla

LIITE 5 JOUKKOLIIKENTEEN PALVELUTASO

Linja 92N Rautatientori–Myllypuro–Kivikko–Kontula (Keinutie)

Linja 94N Rautatientori–Roihuvuori–Kontulankaari

Linja 95N Rautatientori–Tammisalo–Marjaniemi–Mellunmäki–Länsimäki

Linja 97N Rautatientori–Puotila–Mellunmäki–Kontula (Kotikonnuntie)

Itä-Helsingin yölinjat ovat olleet erittäin kuormitettuja. Lisätään tarjontaa viikonloppuisin kysyntää vastaavaksi.

Autopäivä- ja kustannusmuutokset:

+2 ap/perjantai ja lauantai

0,025 milj. €/vuonna 2013 ja noin 0,067 milj. € vuositasolla

Metroa korvaava bussiliikenne:

Automaattimetron asennustöiden aikaiset liikennekatkot vuonna 2013 noin 50 000 €.

Muutokset vuonna 2014

Linja 43 Kamppi–Kannelmäki–Hakuninmaa–Kuninkaantammi

Linja 47 Kamppi–Kuninkaantammi

Linjan 43 reittiä jatketaan uudelle Kuninkaantammen asuinalueelle. Perustaan uusi ruuhkalinja 47 Kamppi–Kuninkaantammi.

Autopäivä- ja kustannusmuutokset:

+5 ap/arki, +1 ap/lauantai ja sunnuntai

0,365 milj. €/vuonna 2014 ja noin 0,973 milj. € vuositasolla

Linja 57 Kontula–Latokartano–Käpylä–Munkkivuori

Linjan 57 reittiä jatketaan vuoden 2014 alussa Latokartanosta Kivikon uuden eritasoliittymän kautta Kontulaan. Linjalla aloitetaan sunnuntailiikenne.

Autopäivä- ja kustannusmuutokset:

+1 ap/arki ja lauantai, +3 ap/sunnuntai

0,473 milj. €/vuonna 2014 ja noin 0,473 milj. € vuositasolla

Linja 78 Vuosaari(M)–Mellunmäki(M)–Malmi

Linja 78 lakkautetaan vuoden 2014 alusta ja korvataan uudella seutulinjalla 570 (Jokeri 2) Vuosaari–Malmi–Myyrmäki.

Autopäivä- ja kustannusmuutokset:

-10 ap/arki, -4 ap/lauantai ja sunnuntai

-2,201 milj. €/vuonna 2014 ja noin -2,201 milj. € vuositasolla

Metroa korvaava bussiliikenne:

Automaattimetron asennustöiden aikaiset liikennekatkot vuonna 2014 noin 50 000 €.

MUUTOKSET ESPOON SISÄISILLÄ LINJOILLA JA ESPOON SUUNNAN SEUTULINJOILLA

Muutokset vuonna 2012

Linjasto- ja reittimuutokset

Linja 65 Espoonlahti–Vanttila–Vantinportti–Kauklahten asema–Espoonkartano–Kauklahti

Linjan 65 reitti muuttuu kulkemaan Vantinmäen kautta.

Autopäivä- ja kustannusmuutokset:

ei autopäivämuutoksia

0,026 milj. €/vuonna 2012 ja noin 0,055 milj. € vuositasolla

Palvelutasoparannukset ja kapasiteettilisäykset

Lisätään tarjontaa erittäin kuormitetulle Jokeri-linjalle 550 sekä Suurpellon kasvavaa asuinalueita palvelevalle linjalle 107. Lisäksi siirretään aamuyöliikenne erillisiltä aamuyölinjoilta normaalilinjoille:

Linja 100N Kamppi–Otaniemi–Tapiola–Haukilahti–Kamppi

Linja 130N Kamppi–Matinkylä–Olari–Mankkaa–Kamppi

Linja 140N Kamppi–Soukka–Kivenlahti–Saunalahti–Latokaski–Kamppi

Erilliset aamuyölinjat lakkautetaan ja korvataan normaalilinjojen N-vuoroilla.

Autopäivä- ja kustannusmuutokset:

-6 ap/perjantai ja lauantai

-0,090 milj. €/vuonna 2012 ja noin -0,190 milj. € vuositasolla

Linja 106 Kamppi–Tapiola–Leppävaara

Linja 110 Kamppi–Tapiola–Kilo–Leppävaara

Perustetaan uudet hiljaisen ajan N-reitit, joka korvaa lakkautettavia aamuyölinjoja 100N, 130N, 210N ja 220N.

Autopäivä- ja kustannusmuutokset:

ei autopäivämuutoksia

0,009 milj. €/vuonna 2012 ja noin 0,020 milj. € vuositasolla

Linja 107 Kamppi–Tapiola–Suurpelto

Lisätään ruuhka-ajan tarjontaa Suurpellon alueen rakentamisen edetessä.

+1 ap/arki talvella

0,083 milj. €/vuonna 2012 ja noin 0,175 milj. € vuositasolla

Linja 109 Kamppi–Tapiola–Kauniainen–Jorvi

Perustetaan uusi hiljaisen ajan N-reitti, joka korvaa lakkautettavia aamuyölinjoja 100N, 210N ja 220N.

Autopäivä- ja kustannusmuutokset:

ei autopäivämuutoksia

0,012 milj. €/vuonna 2012 ja noin 0,024 milj. € vuositasolla

LIITE 5 JOUKKOLIIKENTEEN PALVELUTASO

Linja 132 Kamppi–Matinkylä–Friisilänaukio

Perustetaan uusi hiljaisen ajan N-reitti, joka korvaa lakkautettavia aamuyölinjoja 100N ja 130N.

Autopäivä- ja kustannusmuutokset:

ei autopäivämuutoksia

0,009 milj. €/vuonna 2012 ja noin 0,018 milj. € vuositasolla

Linja 147 Kamppi–Kivenlahti

Perustetaan uusi hiljaisen ajan N-reitti, joka korvaa lakkautettavaa aamuyölinjaa 140N.

Autopäivä- ja kustannusmuutokset:

ei autopäivämuutoksia

0,076 milj. €/vuonna 2012 ja noin 0,161 milj. € vuositasolla

Linja 154 Kamppi–Espoon keskus–Tuomarila

Linja 156 Kamppi–Espoon keskus–Suna–Tuomarila

Perustetaan linjalle 154 uusi hiljaisen ajan N-reitti, joka korvaa lakkautettavia aamuyölinjoja 130N, 140N ja 210N. Linjan 156 reittiä jatketaan katuyhteyden valmistuttua Sunasta Tuomarilaan. Sunan nykyinen kääntöpaikka poistuu käytöstä.

Autopäivä- ja kustannusmuutokset:

ei autopäivämuutoksia

kustannusmuutos noin 45 000 €/vuonna 2012 ja noin 121 000 € vuositasolla

Linja 195 Elielinaukio–Otaniemi–Tapiola–Latokaski

Lisätään tarjontaa linjan 195 N-reitille korvaamaan lakkautettavia aamuyölinjoja 100N, 130N ja 140N.

Autopäivä- ja kustannusmuutokset:

ei autopäivämuutoksia

0,144 milj. €/vuonna 2012 ja noin 0,304 milj. € vuositasolla

Linja 210N Elielinaukio–Leppävaara–Karakallio–Viherlaakso–Espoon keskus–Elielinaukio

Linja 220N Elielinaukio–Leppävaara–Kilo–Kauniainen–Lippajärvi–Laaksolahti–Elielinaukio

Erilliset aamuyölinjat lakkautetaan ja korvataan normaalilinjojen N-vuoroilla.

Autopäivä- ja kustannusmuutokset:

-4 ap/perjantai ja lauantai

-0,059 milj. €/vuonna 2012 ja noin -0,124 milj. € vuositasolla

Linja 231 Elielinaukio–Leppävaara–Hämevaara

Linja 270 Elielinaukio–Leppävaara–Espoon keskus–Tuomarila

Linjojen 231 ja 270 hiljaisen ajan N-vuoroja lisätään korvaamaan lakkautettavia aamuyölinjoja 210N ja 220N.

Autopäivä- ja kustannusmuutokset:

ei autopäivämuutoksia

0,041 milj. €/vuonna 2012 ja noin 0,086 milj. € vuositasolla

LIITE 5 JOUKKOLIIKENTEEN PALVELUTASO

Linja 550 (Jokeri) Itäkeskus–Westendinasema

Jokerin kapasiteettiongelmia korjataan ja palvelutasoa parannetaan kysynnän kasvua vastaavaksi. Tihennetään vuoroväliä arkisin ruuhkan laidoilla sekä sunnuntain päiväliikenteessä.

Autopäivä- ja kustannusmuutokset:

+2 ap/sunnuntai

0,106 milj. €/vuonna 2012 ja noin 0,224 milj. € vuositasolla

Lisäksi varaudutaan Espoon sisäisillä ja Espoon suunnan seutulinjoilla mahdollisiin kapasiteetti- ja ajoaikalisäyksiin sekä yllättäviin vara-autotarpeisiin: Espoon sisäinen 300 000 € ja Espoon suunnan seutulinjat 300 000 €.

Linja 503 Merihaka–Matinkylä

Linjan vuoroväli harvenee ruuhka-aikoina 15 minuutista 20 minuuttiin.

Autopäivä- ja kustannusmuutokset:

-1 ap/arki

-0,049 milj. €/vuonna 2012 ja noin -0,103 milj. € vuositasolla

Linja 504 Pasila–Kivenlahti

Linjan vuoroväli harvenee ruuhka-aikoina 20 minuutista 20 – 30 minuuttiin.

Autopäivä- ja kustannusmuutokset:

-1 ap/arki

-0,062 milj. €/vuonna 2012 ja noin -0,131 milj. € vuositasolla

Linja 532 Martinlaakso–Kalajärvi

Linja lakkautetaan kesäliikenteen alusta vähäisten matkustajamäärien takia.

Autopäivä- ja kustannusmuutokset:

-2 ap/arki

-0,181 milj. €/vuonna 2012 ja noin -0,310 milj. € vuositasolla

Muutokset vuonna 2013

Linja 3 Leppävaara–Kivenlahti

Linja 5 Leppävaara–Matinkylä

Linjojen 3 ja 5 ruuhka-ajan tarjontaa lisätään ja linjalla 5 aloitetaan päivä-, ilta- ja lauantailiikenne. Linjan 5 reitti muutetaan kulkemaan Suurpellon asuinalueen kautta.

Autopäivä- ja kustannusmuutokset:

+2 ap/arki, +3 ap/lauantai

0,227 milj. €/vuonna 2013 ja noin 0,609 milj. € vuositasolla

LIITE 5 JOUKKOLIIKENTEEN PALVELUTASO

Linja 28 Leppävaara–Siikaniemi Linja 87 Espoon keskus–Siikaniemi

Linjojen 28 ja 87 tarjontaa lisätään Nupurin asuinalueen kasvaessa.

Autopäivä- ja kustannusmuutokset:

+1 ap/arki

0,128 milj. €/vuonna 2013 ja noin 0,340 milj. € vuositasolla

Linja 35 Leppävaara–Karakallio–Kauniainen–Olari–Matinkylä Linja 43 Järvenperä–Kauniainen–Olari–Soukka–Kivenlahti Linja 53 Leppävaara–Kivenlahti Linja 55 Järvenperä–Matinkylä

Linjat 35 ja 43 lakkautetaan ja korvataan uusilla linjoilla 53 Leppävaara–Kivenlahti ja 55 Järvenperä–Matinkylä. Tarjontaa lisätään erityisesti viikonloppuisin.

Autopäivä- ja kustannusmuutokset:

+1 ap/arki, +3 ap/lauantai, +2 ap/sunnuntai

0,200 milj. €/vuonna 2013 ja noin 0,513 milj. € vuositasolla

Linja 51 Leppävaara–Kuurinniitty

Linjan 51 reitti muutetaan kulkemaan Karakallion kautta. Muutoksella korvataan poistuvaa linjaa 35.

Autopäivä- ja kustannusmuutokset:

ei autopäivämuutoksia

0,003 milj. €/vuonna 2013 ja noin 0,009 milj. € vuositasolla

Linja 107 Kamppi–Tapiola–Suurpelto

Linjan 107 tarjontaa lisätään sekä arki- että viikonloppuliikenteessä Suurpellon asuinalueen kasvaessa.

Autopäivä- ja kustannusmuutokset:

+3 ap/arki, +1 ap/lauantai ja sunnuntai

0,225 milj. €/vuonna 2013 ja noin 0,598 milj. € vuositasolla

Linja 158 Kamppi–Tillinmäki

Linjan 158 tarjontaa lisätään sekä arki- että viikonloppuliikenteessä Tillinmäen asuinalueen kasvaessa.

Autopäivä- ja kustannusmuutokset:

+1 ap/

0,116 milj. €/vuonna 2013 ja noin 0,312 milj. € vuositasolla

Linja 165 Kamppi–Kauklahti

Linjan 165 reittiä jatketaan Kauklahdessa Hansavalkaman alueelle.

Autopäivä- ja kustannusmuutokset:

+1 ap/arki

0,062 milj. €/vuonna 2013 ja noin 0,165 milj. € vuositasolla

LIITE 5 JOUKKOLIIKENTEEN PALVELUTASO

Linja 315 Elielinaukio–Vanhakartano

Linjan 315 reittiä jatketaan Vanhakartanosta Nepperinporttiin.

Autopäivä- ja kustannusmuutokset:

ei autopäivämuutoksia

0,012 milj. €/vuonna 2013 ja noin 0,032 milj. € vuositasolla

Linja 514 Lentoasema–Tapiola–Westendinasema

Linjan 514 tarjontaa lisätään työmatkayhteyksien parantamiseksi.

Autopäivä- ja kustannusmuutokset:

ei autopäivämuutoksia

0,066 milj. €/vuonna 2013 ja noin 0,173 milj. € vuositasolla

Linja 550 (Jokeri) Itäkeskus–Westendinasema

Linjalla 550 alkaa uusi sopimuskausi. Samalla linjan kapasiteettia lisätään kysyntää vastaavaksi joko vuoroja lisäämällä tai kalustokokoa kasvattamalla. Kustannusmuutos on arvioitu vaihtoehdon 0+ mukaan (kaluston koko ei muutu, lisätään vuoroja).

Autopäivä- ja kustannusmuutokset:

+4 ap/arki talvella

0,153 milj. €/vuonna 2013 ja noin 0,320 milj. € vuositasolla

Muutokset vuonna 2014

Linja 5 Leppävaara–Matinkylä

Suurpellon asuinalueen kasvaessa linjan 5 arjen päiväliikenteen tarjontaa lisätään ja linjalla aloitetaan sunnuntailiikenne.

Autopäivä- ja kustannusmuutokset:

+3 ap/sunnuntai

0,050 milj. €/vuonna 2014 ja noin 0,133 milj. € vuositasolla

Linja 23 Uusmäki–Leppävaara–Säteri

Linja 23B Uusmäki–Painiitty–Leppävaara

Linja 23 jaetaan Uusmäessä kahdelle reitille. B-reitti palvelee uuden Painiityn asuinalueen yhteyksiä.

Autopäivä- ja kustannusmuutokset:

+2 ap/arki, +1 ap/lauantai ja sunnuntai

0,039 milj. €/vuonna 2014 ja noin 0,103 milj. € vuositasolla

Linja 53 Leppävaara–Kivenlahti

Linja 55 Järvenperä–Matinkylä

Linjojen 53 ja 55 arjen päiväliikenteen tarjontaa lisätään.

Autopäivä- ja kustannusmuutokset:

ei autopäivämuutoksia

0,090 milj. €/vuonna 2014 ja noin 0,241 milj. € vuositasolla

LIITE 5   JOUKKOLIIKENTEEN PALVELUTASO

Linja 107 Kamppi–Tapiola–Suurpelto Linja 121 Kamppi–Kuitinmäki

Linjojen 107 ja 121 tarjontaa lisätään Suurpellon ja Puolarmetsän alueiden kasvaessa.

Autopäivä- ja kustannusmuutokset:

+3 ap/arki, +1 ap/lauantai

0,208 milj. €/vuonna 2014 ja noin 0,530 milj. € vuositasolla

Linja 156 Kamppi–Espoon keskus–Suna–Tuomarila

Linjan 156 tarjontaa lisätään arkisin ruuhka-aikaan.

Autopäivä- ja kustannusmuutokset:

+1 ap/arki

0,058 milj. €/vuonna 2014 ja noin 0,156 milj. € vuositasolla

Linja 512 Malmi–Leppävaara

Linjan 512 ruuhka-ajan tarjontaa lisätään työmatkayhteyksien parantamiseksi.

Autopäivä- ja kustannusmuutokset:

+2 ap/arki

0,109 milj. €/vuonna 2014 ja noin 0,290 milj. € vuositasolla

Linja 535 Lentoasema–Espoon keskus

Linjalla 535 aloitetaan päiväliikenne ja liikennöintiä jatketaan illalla noin kahdella tunnilla. Muutos parantaa yhteyksiä Kehä III:n varren työpaikka-alueille sekä yhteyksiä Espoosta lentoasemalle.

Autopäivä- ja kustannusmuutokset:

ei autopäivämuutoksia

0,161 milj. €/vuonna 2014 ja noin 0,431 milj. € vuositasolla

MUUTOKSET VANTAAN SISÄISILLÄ LINJOILLA JA VANTAAN SUUNNAN SEUTULINJOILLA

Muutokset vuonna 2012

Linjasto- ja reittimuutokset

Linja 36 Myyrmäki–Petas

Linja 36 lakkautetaan syysliikenteen alusta 2012 vähäisten matkustajamäärien takia. Yhteydet Vaskipeltoon ja Petakseen hoidetaan muilla linjoilla.

Autopäivä- ja kustannusmuutokset:

-1 ap

0,134 milj. €/vuonna 2012 ja noin 0,283 milj. € vuositasolla

LIITE 5 JOUKKOLIIKENTEEN PALVELUTASO

Linja 714 Hakaniemi–Tapanila–Puistola–Porttipuisto

Perustetaan uusi linja 714, jolle siirtyy Helsingin sisäisen linjan 74 liikenne Porttipuiston kauppojen aukioloaikoina. Linja parantaa yhteyksiä Pohjois-Helsingistä Porttipuiston työpaikka- ja ostosalueelle.

Autopäivä- ja kustannusmuutokset:
+6 ap/arki, +4 ap/lauantai ja sunnuntai
0,533 milj. €/vuonna 2012 ja noin 1,126 milj. € vuositasolla

Palvelutasoparannukset sekä ajoaikojen korjaukset

Varaudutaan lisäämään tarjontaa kasvavia asuin- ja työpaikka-alueita palvelevilla linjoilla. Lisäksi korjataan liikenteen ruuhkautumisen aiheuttamia ajoaikaongelmia useilla linjoilla:

Linja 43 Myyrmäki–Martinlaakso–Vestra

Linja 45 Myyrmäki–Martinlaakso–Reuna

Linjoilla 43 ja 45 varaudutaan Kivistön alueen kasvuun yhdellä lisäautolla. Linjalle 43 syksyllä 2011 toteutettu reittimuutos sekä linjalle 45 syksyllä 2011 lisätty viikonloppuliikenne aiheuttavat suoritemuutoksia myös kesäliikenteessä.

Autopäivä- ja kustannusmuutokset:
+1 ap
0,086 milj. €/vuonna 2012 ja noin 0,181 milj. € vuositasolla

Linja 46 Tikkurila–Katriinan sairaala

Linjalla 46 varaudutaan Veromiehen, Aviapoliksen ja Viinikanmetsän alueiden kasvuun.

Autopäivä- ja kustannusmuutokset:
+1 ap
0,089 milj. €/vuonna 2012 ja noin 0,188 milj. € vuositasolla

Linja 52 Korso–Myyrmäki

Linja 53 Peijas–Tikkurila–Myyrmäki

Linja 54 Mikkola–Viertola–Myyrmäki

Linjoilla 52, 53 ja 54 varaudutaan ruuhka-ajan ajoaikojen pitenemiseen kahdella lisäautolla.

Autopäivä- ja kustannusmuutokset:
+2 ap/talviarki
0,058 milj. €/vuonna 2012 ja noin 0,123 milj. € vuositasolla

Linja 55 Tikkurila–Myyrmäki–Varisto

Linja 57 Tikkurila–Myyrmäki

Linjalla 55 varaudutaan ajoaikojen pitenemiseen.

Autopäivä- ja kustannusmuutokset:
+1 ap/kesälauantai, +1 ap/sunnuntai
0,040 milj. €/vuonna 2012 ja noin 0,085 milj. € vuositasolla

LIITE 5   JOUKKOLIIKENTEEN PALVELUTASO

Linja 68 Kuninkaanmäki–Tikkurila–Tammisto

Linjan 68 kireitä ajoaikoja löysätään yhdellä lisäautolla.

Autopäivä- ja kustannusmuutokset:

+1 ap

0,111 milj. €/vuonna 2012 ja noin 0,234 milj. € vuositasolla

Linja 70 Tikkurila–Mikkola

Linjan 70 kireitä ajoaikoja löysätään sekä vuoroväliä tihennetään Vantaan Linjastosuunnitelman 2008–2013 mukaisesti sunnuntailiikenteessä. Lauantailiikenteen tihentämistä ei toteuteta.

Autopäivä- ja kustannusmuutokset:

+1 ap/arki ja sunnuntai

0,057 milj. €/vuonna 2012 ja noin 0,123 milj. € vuositasolla

Linja 75 Pohjois-Nikinmäki–Korso–Mikkola–Pohjois-Nikinmäki

Linjan 730 kireitä ajoaikoja löysätään, jolloin samassa yhteydessä voidaan aloittaa kesäliikenne linjalla 75 ilman merkittäviä lisäkustannuksia.

Autopäivä- ja kustannusmuutokset:

+2 ap/kesäarki

0,051 milj. €/vuonna 2012 ja noin 0,108 milj. € vuositasolla

Linja 452 Elielinaukio–Myyrmäki

Linja 453 Elielinaukio–Martinlaakso

M-junan viikonlopun yöliikenne lakkautetaan kesäliikenteen alusta 2012 ja korvataan samoja alueita palvelevia bussilinjoja vahvistamalla.

Kustannusmuutokset:

ei autopäivämuutoksia

0,023 milj. €/vuonna 2012 ja noin 0,049 milj. € vuositasolla

Linja 519 Itäkeskus–Malmi–Lentoasema

Linja 615 Rautatientori–Lentoasema

Linjan 519 vuoroväliä tihennetään iltaisin sekä viikonloppuaamuisin, jotta Itäkeskuksen ja Malmin aluekeskusten välille saadaan myös hiljaisina aikoina kohtuullinen 30 minuutin vuoroväli. Linjalla 615 varaudutaan matkustajamäärien kasvuun sekä ajoaikojen pitenemiseen.

Autopäivä- ja kustannusmuutokset:

+1 ap

0,160 milj. €/vuonna 2012 ja noin 0,337 milj. € vuositasolla

**Linja 650 Rautatientori–Ylästö
Linja 651 Rautatientori–Tuupakka
Linja 652 Rautatientori–Tuupakka**

Linjoilla 650–652 lisätään tarjontaa Pakkalan ja Kartanonkosken alueen kasvun takia sekä löysätään kireitä ajoaikoja.

Autopäivä- ja kustannusmuutokset:
+2 ap/arki, + 1 ap/lauantai ja sunnuntai
0,209 milj. €/vuonna 2012 ja noin 0,442 milj. € vuositasolla

Linja 730 Rautatientori–Pohjois-Nikinmäki

Linjan 730 kireitä ajoaikoja löysätään, jolloin samassa yhteydessä voidaan aloittaa kesäliikenne linjalla 75 ilman merkittäviä lisäkustannuksia. Osa suoritteista siirtyy linjalle 75.

Autopäivä- ja kustannusmuutokset:
-1 ap/kesäarki
-0,006 milj. €/vuonna 2012 ja noin -0,012 milj. € vuositasolla

Linja 731 Rautatientori–Kulomäki

Linjan 731 N-vuoroja lisätään Vantaan akselin työpaikka-alueen sekä Nikinmäen joukkoliikennesyhteyksien parantamiseksi.

Kustannusmuutokset:
+1 ap/arki
0,084 milj. €/vuonna 2012 ja noin 0,177 milj. € vuositasolla

**Linja 732 Rautatientori–Havukoski
Linja 734 Rautatientori–Päiväkumpu**

Linjalle 732 varaudutaan lisäämään tarjontaa 732 Vantaan akselin työpaikka-alueen yhteyksien parantamiseksi. Linjan 734 arki-illan vuoroväliä tihennetään suurten matkustajamäärien takia.

Kustannusmuutokset:
ei autopäivämuutoksia
0,066 milj. €/vuonna 2012 ja noin 0,139 milj. € vuositasolla

Lisäksi varaudutaan Vantaan sisäisillä ja Vantaan suunnan seutulijnjoilla mahdollisiin kapasiteetti- ja ajoaikalisäyksiin sekä yllättäviin vara-autotarpeisiin: Vantaan sisäinen 400 000 € ja Vantaan suunnan seutulinjat 300 000 €.

Muutokset vuonna 2013

Ei suunniteltu muutoksia.

Muutokset vuonna 2014

Linja 570 (Jokeri 2) Vuosaari–Malmi–Myyrmäki

Perustetaan uusi vahva poikittainen runkolinja 570 Vuosaari–Malmi–Myyrmäki. Linjaa liikennöidään joka päivä tiheällä vuorovälillä ja laajoilla liikennöintiajoilla. Linja 570 korvaa lakkautettavan Helsingin sisäisen linjan 78 sekä parantaa poikittaisyhteyksiä Itä-, Koillis- ja Luoteis-Helsingin sekä Länsi-Vantaan välillä. Linja kulkee uuden Kuninkaantammen asuinalueen kautta ja Myyrmäen päätepysäkki tulee sijaitsemaan uuden Honkasuon asuinalueen välittömässä läheisyydessä.

Autopäivä- ja kustannusmuutokset:

+18 ap/arki, +12 ap/lauantai, +9 ap/sunnuntai

5,401 milj. €/vuonna 2014 ja noin 5,401 milj. € vuositasolla

MUUTOKSET KERAVAN SISÄISILLÄ LINJOILLA JA KERAVAN SUUNNAN SEUTULINJOILLA

Muutokset vuonna 2012

Linja 5 Sorsakorpi - Keravan asema – Mattilanpuisto

Linja 8 Kaskela–Vankila–Kytömaa–Keravan asema

Linja 9 Etelä-Kaskela–Keravan asema

Osa linjan 5 perjantain iltalähdöistä kaikkina arkipäivinä ajettaviksi, jotta Ahjoon voidaan palauttaa linjan 633 A-vuorojen reittimuutoksen myötä poistunut myöhäisillan liikenne. Linjoille 8 ja 9 lisätään yhdet aamulähdöt palvelutasopuutteen korjaamiseksi.

Autopäivä- ja kustannusmuutokset:

ei autopäivämuutoksia

0,023 milj. €/vuonna 2012 ja noin 0,023 milj. € vuositasolla

Linja 633 Rautatientori–Vallinoja–Kerava

Linjan perusreitti siirretään Korson kautta kulkevalle K-reitille.

Autopäivä- ja kustannusmuutokset:

ei autopäivämuutoksia

0,024 milj. €/vuonna 2012 ja noin 0,050 milj. € vuositasolla

Linja 738 Rautatientori–Ahjo–Kerava–Mattilanpuisto

Linjan perusreitti siirretään Jokivarren kautta kulkevalle K-reitille. Kaikki lähdöt ajetaan Jokivarren kautta.

Autopäivä- ja kustannusmuutokset:

ei autopäivämuutoksia

0,018 milj. €/vuonna 2012 ja noin 0,038 milj. € vuositasolla

Linja 973 Päiväkumpu-Peijas-Kerava

Linjalla 973 aloitetaan sunnuntailiikenne myös kesällä. Linjan kireitä ajoaikoja löysätään ja vuoroväliä tihennetään lauantaisin 30 minuuttiin. Muutoksella parannetaan kasvavan Virrenkulman alueen joukkoliikenneyhteyksiä.

Autopäivä- ja kustannusmuutokset:

+2 ap/lauantai

0,087 milj. €/vuonna 2012 ja noin 0,149 milj. € vuositasolla

Lisäksi varaudutaan Keravan sisäisillä ja Keravan suunnan seutulinjoilla mahdollisiin kapasiteetti- ja ajoikalisäyksiin sekä yllättäviin vara-autotarpeisiin: Keravan sisäiset 10 000 € ja Keravan suunnan seutulinjat 25 000 €

LIITE 5 JOUKKOLIIKENTEEN PALVELUTASO

Muutokset vuonna 2013 ja 2014

Ei suunniteltu muutoksia.

Yhteenveto bussiliikenteen sopimuskilometreistä suunnitelmakaudella, ostoliikenne.

Seutulinjat PKS:

Seutulinjat PKS, milj. sop.km	TA	Ennuste	TAE Suunnitelmakausi		
	2011	2011	2012	2013	2014
Nykyliikenne, johon muutokset			36,349	36,349	36,349
					0,000
- Muutos linjalla 714			0,159	0,336	0,336
- Muutos linjalla 577			0,048	0,102	0,102
- Muutos linjalla 650,651,652			0,080	0,169	0,169
- Muut muutokset			0,214	0,451	0,451
- Linjastomuutokset 2013			0,000	0,224	0,585
- Linjastomuutokset 2014			0,000	0,000	2,023
Muutokset yhteensä			0,501	1,282	3,666
Yhteensä	35,073	35,837	36,850	37,631	40,015

Helsingin sisäiset linjat:

Helsingin sisäiset linjat, milj. sop.km	TA	Ennuste	TAE Suunnitelmakausi		
	2011	2011	2012	2013	2014
Nykyliikenne, johon muutokset			32,441	32,441	32,441
- Muutos linjalla 15, 15V, 15A			-0,064	-0,136	-0,136
- Muutos linjalla 74, 74N			-0,132	-0,279	-0,279
- Muutos linjalla 68, 68X, 71, 71V			0,086	0,183	0,183
- Muut muutokset			0,144	0,304	0,304
- muutokset vuonna 2013				0,144	0,385
- muutokset vuonna 2014					-0,392
Muutokset yhteensä			0,034	0,216	0,065
Yhteensä	32,942	32,952	32,475	32,657	32,506

LIITE 5 JOUKKOLIIKENTEN PALVELUTASO

Espoon sisäiset linjat:

Espoon sisäiset linjat, milj. sop.km	TA	Ennuste	TAE	Suunnitelmakausi	
	2011	2011	2012	2013	2014
Nykyliikenne, johon muutokset			12,188	12,188	12,188
- Muutokset vuonna 2012			-0,047	-0,099	-0,099
- muutokset vuonna 2013				0,179	0,478
- muutokset vuonna 2014					0,039
Muutokset yhteensä			-0,047	0,080	0,418
Yhteensä	12,293	12,120	12,141	12,268	12,606

Kauniaisten palvelulinja:

Kauniaisten palvelulinja, milj. sop.km	TA	Ennuste	TAE	Suunnitelmakausi	
	2011	2011	2012	2013	2014
Nykyliikenne	0,011	0,012	0,013	0,013	0,013
Yhteensä	0,011	0,012	0,013	0,013	0,013

Vantaan sisäiset linjat:

Vantaan sisäiset linjat, milj. sop.km	TA	Ennuste	TAE	Suunnitelmakausi	
	2011	2011	2012	2013	2014
Nykyliikenne, johon muutokset			9,416	9,416	9,416
- Muutos linjalla 36			-0,051	-0,108	-0,108
- Muutos linjalla 55,57			-0,115	-0,242	-0,242
- Muutos linjalla 56			0,115	0,242	0,242
- Muutos linjalla 68			0,040	0,084	0,084
- Muut muutokset			0,081	0,170	0,170
- Muutokset vuonna 2013				0,000	0,000
- Muutokset vuonna 2014					0,000
Muutokset yhteensä			0,070	0,146	0,146
Yhteensä	9,239	9,294	9,486	9,562	9,562

LIITE 5 JOUKKOLIIKENTEN PALVELUTASO

Keravan seutulinjat ja sisäiset linjat:

Keravan seutulinjat, milj. sop.km	TA	Ennuste	TAE	Suunnitelmakausi	
	2011	2011	2012	2013	2014
Nykyliikenne, johon muutokset			1,323	1,323	1,323
- linja 633			-0,002	-0,003	-0,003
- linja 738			0,005	0,010	0,010
- linja 973			0,027	0,060	0,060
Muutokset yhteensä			0,030	0,067	0,067
Yhteensä	1,335	1,308	1,353	1,390	1,390
Keravan sisäiset linjat, milj. sop.km	TA	Ennuste	TAE	Suunnitelmakausi	
	2011	2011	2012	2013	2014
Nykyliikenne, johon muutokset			0,214	0,214	0,214
- Muutos linjalla 5			0,008	0,017	0,017
- Muutos linjalla 8			0,002	0,005	0,005
- Muutos linjalla 9			0,001	0,002	0,002
- Muutos linjalla 5T					0,000
- Muutos linjalla 8T					0,000
Muutokset yhteensä			0,011	0,024	0,024
Yhteensä	0,202	0,209	0,225	0,238	0,238

LIITE 6 JOUKKOLIIKENTEEN MATKUSTAJAKILOMETRIT JA NOUSUT

Nousut HSL-alueella (milj.) Ennuste kehärata 2014 puolivälissä

	2010	2011*	2012	2013	2014	2018
Bussi yht.	166,6	173,1	179,1	185,4	191,9	220,2
VR lähijuna yht.	47,1	48,2	48,7	49,2	50,9	56,7
Metro	57,1	58,5	59,1	59,7	60,3	90,3
Raitiovaunu	54,5	53,7	54,0	54,2	54,5	55,6
SL lautta	1,6	1,6	1,6	1,7	1,7	1,9
Yhteensä	326,9	335,1	342,5	350,2	359,3	424,6

Matkustajakilometrit (milj.)

	2010	2011*	2012	2013	2014	2018
Bussi yht.	1 148,3	1 195,1	1 236,9	1 280,2	1 325,0	1 415,6
VR lähijuna yht.	558,5	569,9	575,6	581,3	601,9	669,7
Metro	416,8	427,0	431,3	435,6	440,0	659,1
Raitiovaunu	113,4	111,7	112,2	112,8	113,4	115,7
SL lautta	4,3	4,3	4,4	4,5	4,6	5,0
Yhteensä	2 241,1	2 307,9	2 360,4	2 414,4	2 484,8	2 865,1

Kustannukset, milj. euroa

	2010	2011*	2012	2013	2014	2018
Bussi yht.	251,8	270,8	295,9	298,6	305,6	297,8
VR lähijuna yht.	59,8	64,1	66,8	67,6	76,6	65,2
Metro	24,3	25,1	25,5	27,2	27,2	36,5
Raitiovaunu	44,9	47,0	49,9	52,1	52,3	43,5
SL lautta	3,1	3,7	3,9	3,9	3,9	3,4
Yhteensä	383,9	410,8	441,9	449,4	465,7	446,3

Kustannukset, euroa/nousu

	2010	2011*	2012	2013	2014	2018
Bussi yht.	1,512	1,565	1,652	1,610	1,593	1,352
VR lähijuna yht.	1,270	1,330	1,371	1,375	1,505	1,151
Metro	0,426	0,430	0,431	0,455	0,451	0,405
Raitiovaunu	0,823	0,875	0,924	0,960	0,960	0,782
SL lautta	1,934	2,343	2,419	2,367	2,316	1,807
Yhteensä	1,174	1,226	1,290	1,283	1,296	1,051

Kustannukset, euroa/mat.km

	2010	2011*	2012	2013	2014	2018
Bussi yht.	0,219	0,227	0,239	0,233	0,231	0,210
VR lähijuna yht.	0,107	0,113	0,116	0,116	0,127	0,097
Metro	0,058	0,059	0,059	0,062	0,062	0,055
Raitiovaunu	0,396	0,421	0,444	0,462	0,462	0,376
SL lautta	0,716	0,868	0,896	0,877	0,858	0,669
Yhteensä	0,171	0,178	0,187	0,186	0,187	0,159

*ennuste

HELSINGIN SEUDUN LIIKENNE-KUNTAYHTYMÄÄ KOSKEVA PERUSSOPIMUS

HSL-liikenteen kulut ja tuotot kohdennetaan jäsenkunnille perussopimuksessa esitettyjen periaatteiden mukaisesti. Kuntayhtymän eri tehtävistä aiheutuvat kulut kohdistetaan palvelujen käytön mukaisesti ja lipputulot kuntakohtaisen lipputulokertymän perusteella.

JOUKKOLIIKENTEEN KULUJEN JAKO

Perussopimuksessa jäsenkunnille jaettavat kulut on jaettu

- operointikuluihin (liikennöintikorvaukset)
- tilaajaorganisaation suunnittelu, hallinto- yms. kuluihin
- infrakuluihin

Liikenteen operointikulut

Operointikuluilla tarkoitetaan ostopalveluina hankittavan joukkoliikenteen liikenteenhoidon kustannuksia. Kuntien maksuosuudet operointikuluista määritellään liikennemuodoittain kunkin kunnan asukkaiden tekemien matkustajakilometrien perusteella.

Bussiliikenne

Kulut jaetaan kunnille linjastokohtaisesti (Helsingin sisäiset linjat, Espoon ja Kauniaisten sisäiset linjat, Vantaan sisäiset linjat, Keravan sisäiset linjat, seutulinjat PKS, seutulinjat Kerava, U-linjat PKS, U-linjat Kirkkonummi) kunnille kohdistettujen matkustajakilometrien perusteella.

Kunnille kohdistetut linjastokohtaiset matkustajakilometrit lasketaan matkakorttijärjestelmästä saatavien nousujen ja viimeisen käytettävissä olevien kuntakohtaisten keskimatkatietojen perusteella.

Nousuina käytetään lippulajeittain laskettuja vuositason nousuja, jotka on kohdistettu kunnille matkakortin kuntalaisuustiedon ja lippulajin perusteella.

Sisäisten linjojen ja U-linjojen osalta kuntakohtaiset keskimatkat perustuvat viimeisten lippulajitutkimusten mukaisiin linjastokohtaisiin keskimatkoihin Seutulinjojen osalta kunnittaiset keskimatkat lasketaan vuosittain linja/linjayhdistelmäkohtaisten nousujen ja viimeisten lippulajitutkimusten mukaisten linja/linjayhdistelmäkohtaisten keskimatkatietojen perusteella.

Vuositason nousujen ja keskimatkojen perusteella lasketaan linjastokohtaiset matkustajakilometrit kunnittain. Niistä lasketaan edelleen jako-osuudet. Näillä jako-osuuksilla jaetaan kulut kunnille.

Junaliikenne

Kulut jaetaan kunnille viimeisten käytettävissä olevien lippulajitutkimusten pohjalta laskettujen kuntakohtaisten matkustajakilometrien perusteella.

Matkustajakilometrit kunnittain lasketaan lippulajitutkimuksista saatavien nousujen ja keskimatkatietojen perusteella.

Kunnille kohdistetuista matkustajakilometreistä lasketaan edelleen junaliikenteen jako-osuudet. Näillä jako-osuuksilla jaetaan junaliikenteen kulut kunnille.

Metroliikenne

Kulut jaetaan kunnille viimeisten käytettävissä olevien matkustajalaskentojen ja lippulajitukimusten pohjalta laskettujen kuntakohtaisten matkustajakilometrien perusteella.

Matkustajakilometrit kunnittain lasketaan matkustajalaskennoista saatavien nousujen ja lippulajitukimuksista saatujen kuntalaisuusjakautumien ja keskimatkatietojen perusteella.

Kunnille kohdistetuista matkustajakilometreistä lasketaan edelleen metroliikenteen kustannusten jako-osuudet. Näillä jako-osuuksilla jaetaan metroliikenteen kulut kunnille.

Raitiovaunuliikenne

Kulut jaetaan kunnille viimeisten käytettävissä olevien matkustajalaskentojen ja lippulajitukimusten pohjalta laskettujen kuntakohtaisten matkustajakilometrien perusteella.

Matkustajakilometrit kunnittain lasketaan matkustajalaskennoista saatavien nousujen ja lippulajitukimuksista saatujen kuntalaisuusjakautumien ja keskimatkatietojen perusteella. Kunnille kohdistetuista matkustajakilometreistä lasketaan edelleen raitiovaunuliikenteen kustannusten jako-osuudet. Näillä jako-osuuksilla jaetaan raitiovaunuliikenteen kulut kunnille.

Lauttaliikenne

Kulut jaetaan kunnille viimeisten käytettävissä olevien matkustajalaskentojen pohjalta laskettujen kuntakohtaisten matkustajakilometrien perusteella.

Matkustajakilometrit kunnittain lasketaan matkustajalaskennoista saatavien nousujen ja lippulaji- /asiakastyytyväisyystukimuksista saatujen kuntalaisuusjakautumien ja keskimatkatietojen perusteella.

Kunnille kohdistetuista matkustajakilometreistä lasketaan edelleen lauttaliikenteen kustannusten jako-osuudet. Näillä jako-osuuksilla jaetaan lauttaliikenteen kulut kunnille.

Tilaaajaorganisaation suunnittelu, hallinto yms. kulut

Ko. kuluilla tarkoitetaan HSL- organisaation eri yksiköiden nettokuluja lukuun ottamatta operointikuluja.

Suunnittelu, hallinto yms. kulut kohdistetaan kunnille liikennemuodoittain/linjastoittain kuntien asukkaiden tekemien nousujen perusteella.

Kulut yhteensä kohdistetaan ensin eri liikennemuodoille/linjastoille sovitulla kertoimilla painotettujen nousujen jakautuman perusteella.

Eri liikennemuodoille/linjastoille kohdistetut yleiskustannukset yhteensä jaetaan edelleen kunnille matkustajakilometrien laskennassa käytettyjä kuntakohtaisten nousujen ja niistä laskettujen jako-osuuksien perusteella.

Infrakulut

Eri liikennemuodoille/linjastoille kohdistetut infrakustannukset yhteensä jaetaan kunnille matkustajakilometrien laskennassa käytettyjä kuntakohtaisten nousujen ja niistä laskettujen jako-osuuksien perusteella.

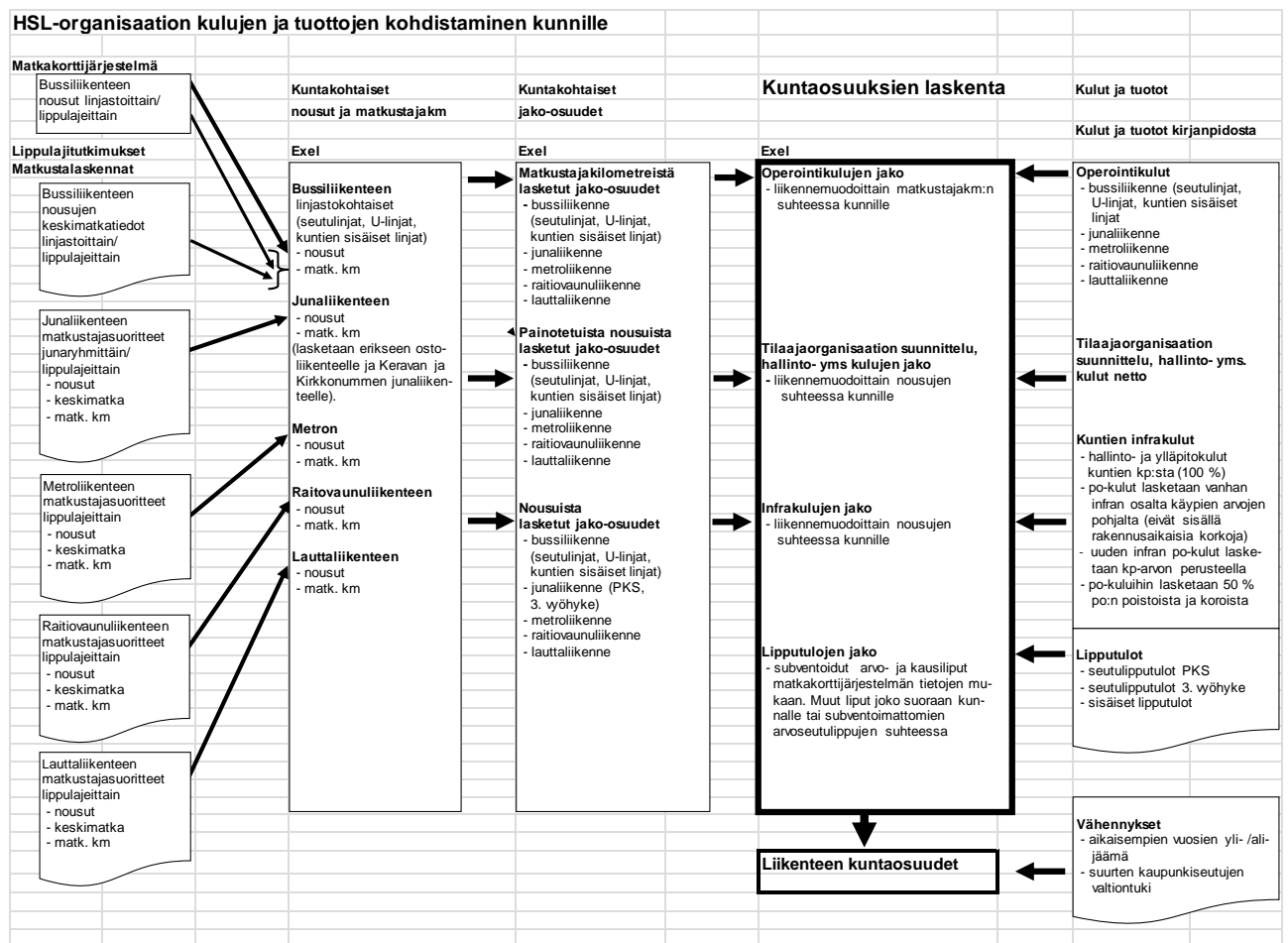
LIPPUTULOT

Seutulipputulot kohdistetaan kunnille matkakortin kuntalaisuustiedon ja lippulajin perusteella. Ne seutulipputulot, joita ei voida kohdistaa suoraan kunnille, kohdistetaan henkilökohtaisilla aikuisten ja lasten arvoseutulipuilla tehtyjen nousujen perusteella.

Sisäiset lipputulot kohdistetaan sen kunnan lipputuloksi, minkä kunnan lipuista on kysymys.

Poikkeuksena ovat toisten kuntien asukkaiden ostamat ko. kunnan sisäiset subventoidut liput. Nämä lipputulot kohdistetaan kortin kuntalaisuuden mukaan. (Näiden lippujen käyttöä vastaava osuus operointi, suunnittelu- ja infrakuluista kohdistetaan myös kortin kuntalaisuuden mukaan).

Kaaviokuva kulujen ja tuottojen kohdistamisesta kunnille

LIITE 7 KUNTAOSUUKSIEN LASKENTAPERUSTEET

Matkustajakilometrit ja nousut 2010

Alustavassa taloussuunnitelman 2012 - 2014 kuntaosuuksien jaossa on käytetty tilinpäätöksen 2010 mukaisia matkustajakilometri- ja nousutietoja.

Matkustajakilometrit liikennemuodoittain ja kunnittain

	Helsinki	Espoo	Kauniainen	Vantaa	Kerava	K.nummi			Yhteensä
Helsinki, bussiliikenne	378 852 895	9 007 703	229 317	9 193 346	669 722	382 275			398 335 258
Raitiovaunuliikenne	104 975 255	4 724 330	186 014	3 336 841	318 027	257 991			113 798 458
Metroliikenne	396 564 498	15 551 611	326 660	11 928 368	786 616	778 919			425 936 672
Lauttaliikenne	2 831 230	804 911	73 905	450 609	79 132	19 194			4 258 981
Seutulinjat PKS	167 554 403	184 316 161	2 275 671	93 310 317	1 005 321	1 700 689			450 162 562
Seutulinjat Kerava	2 009 589	224 955	7 387	2 397 709	4 225 615	4 003			8 869 258
Espoon sisäinen	4 757 480	83 959 098	954 480	998 486	33 277	532 796			91 235 617
Vantaan sisäinen	9 829 954	1 501 856	33 240	73 943 145	574 518	40 122			85 922 835
Keravan sisäinen	28 890	4 351	3	21 722	454 222	448			509 636
U-linjat PKS	1 870 121	1 388 115	41 214	1 680 740	9 851	245 455			5 235 496
U-linjat Knummi	2 038 118	1 279 737	13 098	213 696	17 262	16 214 508			19 776 419
VR-lähiliikenne PKS	183 602 822	91 303 464	6 069 114	133 041 257	692 506	1 465 549			416 174 712
VR-lähiliikenne 3. vyöh. Ker	5 934 036	1 150 068	0	1 906 518	37 000 238	60 971			46 051 831
VR-lähiliikenne 3. vyöh. Knummi	4 704 066	4 121 571	377 034	488 706	537 774	32 048 974			42 278 125
Yhteensä	1 265 553 357	399 337 931	10 587 137	332 911 460	46 404 081	53 751 894			2 108 545 860

Suhteellinen jakautuma

	Helsinki	Espoo	Kauniainen	Vantaa	Kerava	K.nummi			Yhteensä
Helsinki, bussiliikenne	0,951091	0,022613	0,000576	0,023079	0,001681	0,000960			1,000000
Raitiovaunuliikenne	0,922466	0,041515	0,001635	0,029322	0,002795	0,002267			1,000000
Metroliikenne	0,931040	0,036512	0,000767	0,028005	0,001847	0,001829			1,000000
Lauttaliikenne	0,664767	0,188991	0,017353	0,105802	0,018580	0,004507			1,000000
Seutulinjat PKS	0,372209	0,409444	0,005055	0,207281	0,002233	0,003778			1,000000
Seutulinjat Kerava	0,226579	0,025363	0,000833	0,270339	0,476435	0,000451			1,000000
Espoon sisäinen	0,052145	0,920244	0,010462	0,010944	0,000365	0,005840			1,000000
Vantaan sisäinen	0,114404	0,017479	0,000387	0,860577	0,006686	0,000467			1,000000
Keravan sisäinen	0,056688	0,008537	0,000006	0,042623	0,891267	0,000879			1,000000
U-linjat PKS	0,357200	0,265135	0,007872	0,321028	0,001882	0,046883			1,000000
U-linjat Knummi	0,103058	0,064710	0,000662	0,010806	0,000873	0,819891			1,000000
VR-lähiliikenne PKS	0,441169	0,219387	0,014583	0,319676	0,001664	0,003521			1,000000
VR-lähiliikenne 3. vyöh. Ker	0,128856	0,024973	0,000000	0,041399	0,803448	0,001324			1,000000
VR-lähiliikenne 3. vyöh. Knummi	0,111265	0,097487	0,008918	0,011559	0,012720	0,758051			1,000000
Yhteensä	0,600202	0,189390	0,005021	0,157887	0,022008	0,025492			1,000000

Suhteellinen jakautuma, jossa kuntalaisuusmuutos otettu huomioon

Kuntalaisuusmuutos -0,01160637 0,00496828 -0,00029776 0,00693585 0,000000

	Helsinki	Espoo	Kauniainen	Vantaa	Kerava	K.nummi			Yhteensä
Helsinki, bussiliikenne	0,939485	0,027581	0,000278	0,030015	0,001681	0,000960			1,000000
Raitiovaunuliikenne	0,910860	0,046483	0,001337	0,036258	0,002795	0,002267			1,000000
Metroliikenne	0,919434	0,041480	0,000469	0,034941	0,001847	0,001829			1,000000
Lauttaliikenne	0,653161	0,193959	0,017055	0,112738	0,018580	0,004507			1,000000
Seutulinjat PKS	0,360603	0,414412	0,004757	0,214217	0,002233	0,003778			1,000000
Seutulinjat Kerava	0,214973	0,030331	0,000535	0,277275	0,476435	0,000451			1,000000
Espoon sisäinen	0,040539	0,925212	0,010164	0,017880	0,000365	0,005840			1,000000
Vantaan sisäinen	0,102798	0,022447	0,000089	0,867513	0,006686	0,000467			1,000000
Keravan sisäinen	0,045082	0,013505	-0,000292	0,049559	0,891267	0,000879			1,000000
U-linjat PKS	0,345594	0,270103	0,007574	0,327964	0,001882	0,046883			1,000000
U-linjat Knummi	0,091452	0,069678	0,000364	0,017742	0,000873	0,819891			1,000000
VR-lähiliikenne PKS	0,441169	0,219387	0,014583	0,319676	0,001664	0,003521			1,000000
VR-lähiliikenne 3. vyöh. Ker	0,128856	0,024973	0,000000	0,041399	0,803448	0,001324			1,000000
VR-lähiliikenne 3. vyöh. Knummi	0,111265	0,097487	0,008918	0,011559	0,012720	0,758051			1,000000

Kuntalaisuusmuutostarkistusta ei ole tehty junaliikenteen osalta, koska matkustajien kuntalaisuus kysyttiin lippulajituskimoksessa.

LIITE 7 KUNTAOSUUKSIEN LASKENTAPERUSTEET

Nousut yleiskustannusten jakoon

	Helsinki	Espoo	Kauniainen	Vantaa	Kerava	K.nummi	
--	----------	-------	------------	--------	--------	---------	--

Yhteensä

Painot, joilla nousuja painotetaan:

Helsinki, bussiliikenne	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	
Raitiovaunuliikenne	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	
Metroliikenne	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	
Lauttaliikenne	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	
Seutulinjat PKS	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	
Seutulinjat Kerava	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	
Espoon sisäinen	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	
Vantaan sisäinen	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	
Keravan sisäinen	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	
U-linjat PKS	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	
U-linjat Knummi	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	
VR-lähiliikenne PKS	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	
VR-lähiliikenne 3. vyöh. Ker	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	
VR-lähiliikenne 3. vyöh. Knummi	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	

	Helsinki	Espoo	Kauniainen	Vantaa	Kerava	K.nummi	
Helsinki, bussiliikenne	80 606 999	2 729 607	81 899	2 484 688	181 006	115 841	
Raitiovaunuliikenne	39 990 573	1 889 732	74 406	1 404 986	133 906	103 196	
Metroliikenne	25 420 801	1 654 427	34 751	1 268 975	83 683	82 864	
Lauttaliikenne	2 097 207	596 231	54 745	333 785	58 616	14 218	
Seutulinjat PKS	26 808 704	24 851 617	310 319	9 489 185	129 719	202 062	
Seutulinjat Kerava	221 239	22 877	751	542 878	372 848	980	
Espoon sisäinen	1 280 860	18 366 053	222 712	245 242	8 173	130 862	
Vantaan sisäinen	1 742 017	296 141	6 205	14 180 877	113 285	7 911	
Keravan sisäinen	14 445	2 176	1	10 861	227 111	224	
U-linjat PKS	154 237	84 770	1 822	81 490	478	14 990	
U-linjat Knummi	63 691	64 797	663	5 427	438	677 722	
VR-lähiliikenne PKS	15 300 235	6 086 898	354 401	8 002 482	38 207	72 373	
VR-lähiliikenne 3. vyöh. Ker	195 359	38 496	0	99 687	1 169 968	7 390	
VR-lähiliikenne 3. vyöh. Knummi	123 791	142 738	12 835	18 017	23 638	893 351	
Yhteensä	194 020 158	56 826 560	1 155 510	38 168 580	2 541 076	2 323 984	295 035 868

Yhteensä

Suhteellinen jakautuma

	Helsinki	Espoo	Kauniainen	Vantaa	Kerava	K.nummi	
Helsinki, bussiliikenne	0,935115	0,031666	0,000950	0,028825	0,002100	0,001344	
Raitiovaunuliikenne	0,917282	0,043346	0,001707	0,032227	0,003071	0,002367	
Metroliikenne	0,890536	0,057958	0,001217	0,044454	0,002932	0,002903	
Lauttaliikenne	0,664766	0,188922	0,017353	0,105802	0,018580	0,004507	
Seutulinjat PKS	0,433857	0,402184	0,005022	0,153568	0,002099	0,003270	
Seutulinjat Kerava	0,190465	0,019695	0,000647	0,467365	0,320984	0,000844	
Espoon sisäinen	0,063240	0,906791	0,010996	0,012108	0,000404	0,006461	
Vantaan sisäinen	0,106569	0,018117	0,000380	0,867520	0,006930	0,000484	
Keravan sisäinen	0,056688	0,008539	0,000004	0,042623	0,891267	0,000879	
U-linjat PKS	0,456610	0,250957	0,005394	0,241247	0,001415	0,044377	
U-linjat Knummi	0,078366	0,079727	0,000816	0,006677	0,000539	0,833875	
VR-lähiliikenne PKS	0,512492	0,203885	0,011871	0,268049	0,001280	0,002423	
VR-lähiliikenne 3. vyöh. Ker	0,129300	0,025479	0,000000	0,065979	0,774351	0,004891	
VR-lähiliikenne 3. vyöh. Knummi	0,101938	0,117541	0,010569	0,014836	0,019465	0,735651	
Yhteensä	0,657615	0,192609	0,003917	0,129369	0,008613	0,007877	1,000000

Yhteensä

Suhteellinen jakautuma, jossa kuntalaisuusmuutos otettu huomioon

Kuntalaisuusmuutos -0,01160637 0,00496828 -0,00029776 0,00693585

0,0000000

	Helsinki	Espoo	Kauniainen	Vantaa	Kerava	K.nummi	
Helsinki, bussiliikenne	0,923509	0,036634	0,000652	0,035761	0,002100	0,001344	
Raitiovaunuliikenne	0,905676	0,048314	0,001409	0,039163	0,003071	0,002367	
Metroliikenne	0,878930	0,062926	0,000919	0,051390	0,002932	0,002903	
Lauttaliikenne	0,653160	0,193960	0,017055	0,112738	0,018580	0,004507	
Seutulinjat PKS	0,422251	0,407152	0,004724	0,160504	0,002099	0,003270	
Seutulinjat Kerava	0,178859	0,024663	0,000349	0,474301	0,320984	0,000844	
Espoon sisäinen	0,051634	0,911759	0,010698	0,019044	0,000404	0,006461	
Vantaan sisäinen	0,094963	0,023085	0,000082	0,874456	0,006930	0,000484	
Keravan sisäinen	0,045082	0,013507	-0,000294	0,049559	0,891267	0,000879	
U-linjat PKS	0,445004	0,255925	0,005096	0,248183	0,001415	0,044377	
U-linjat Knummi	0,066760	0,084695	0,000518	0,013613	0,000539	0,833875	
VR-lähiliikenne PKS	0,512492	0,203885	0,011871	0,268049	0,001280	0,002423	
VR-lähiliikenne 3. vyöh. Ker	0,129300	0,025479	0,000000	0,065979	0,774351	0,004891	
VR-lähiliikenne 3. vyöh. Knummi	0,101938	0,117541	0,010569	0,014836	0,019465	0,735651	
Yhteensä	0,923509	0,036634	0,000652	0,035761	0,002100	0,001344	1,000000

Yhteensä